

DE FAGOT

TIJDSCHRIFT VOOR FAGOTTISTEN

NUMMER 26 | JULI 2021

GRETHA TULS
BEETHOVEN VIOOLCONCERT
BERIO SEQUENZA XII
VIVALDI

Bassoons
for Future

BASSOONS FOR FUTURE

JEUGDFAGOTDAG 13 maart

Het was een klein wonder, dat op zaterdag 13 maart de Jeugdfagotdag ondanks de lockdown en alle corona-maatregelen Houten 'gewoon' door kon gaan. Nou ja, echt 'gewoon' was het dan ook niet, met voor iedereen boven de 12 mondkapjes bij verplaatsingen door de school, zelf meegebrachte drinkbekers, even geen rietenworkshop op het programma, in plaats van het 'Groot FagotEnsemble' een bonte middag in kleine groepjes en een afsluitend concert voor het oog van de camera in plaats van voor 30 paar ogen van ouders. Tot zover het bijzondere van de Jeugdfagotdag van 2021. Of nee, toch nog iets anders bijzonders: het was namelijk weer een BIJZONDER leuke, geslaagde, feestelijke, gezellige Jeugdfagotdag, met meer dan twintig jonge fagottisten tussen de 7 en 17 jaar, met tijgerfagotten, kwintfagotten, kwartfagotten, kinderfagotten en grote fagotten, uit alle hoeken van Nederland. Onder de bevlogen leiding van een drietal fagotdocenten (Janneke Boonstra, Mette Laugs en Suzanne van Berkum), dansdocente Julie de la Fuente en toegewijde vrijwilligers (Annelies Egberink, Heleen Huijnen en Ineke

Brouwer) werd er de hele dag volop gedanst, geknutseld en vooral ook heel veel, heel enthousiast en heel mooi fagot gespeeld. Als organisatie van de Jeugdfagotdag kijken we dan ook terug op een heerlijke dag, die gelukkig toch, en geheel veilig, ondanks en midden in de coronapandemie heeft kunnen plaatsvinden. Veel dank aan iedereen die erbij was!

Suzanne van Berkum

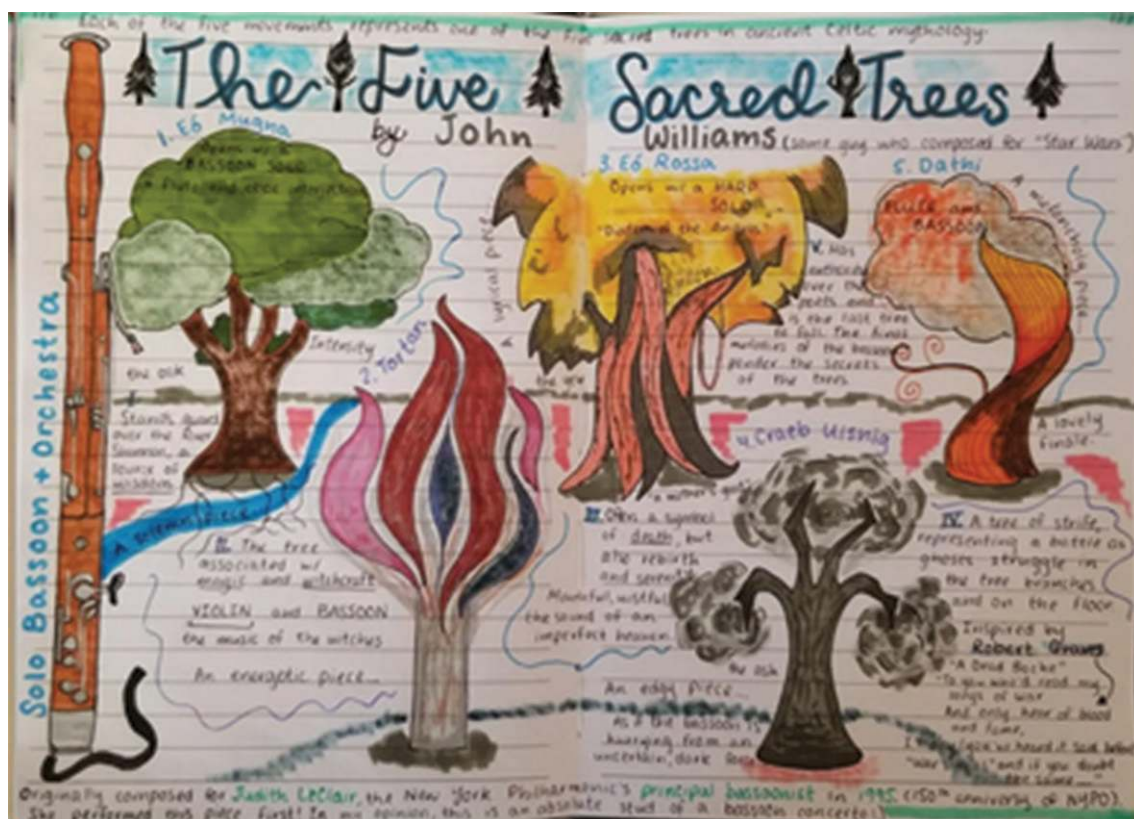
Verslag van deelnemer Roos Vondenhoff:

De Jeugdfagotdag was super leuk. De dag was in blokken ingedeeld en in die blokken deden we elke keer iets anders. Zoals dansen, knutselen en natuurlijk ook fagot spelen. Het was heel leuk om samen te spelen met kinderen van hetzelfde niveau. En aan het einde gingen we met het groepje waarin je was ingedeeld een stuk voorspelen. En je mocht ook een dans laten zien als je die had voorbereid. Ik vond het vooral leuk om samen te spelen.

Foto's: Heleen Huijnen

John Williams, **The five sacred trees** – in tekening

Getekend door Alice Lee, ofwel bassoonlady: <http://bassoonlady.weebly.com/biog.html>

Bron: https://www.reddit.com/r/classicalmusic/comments/fn6qia/i_made_a_little_guide_to_john_williams_the_five/

Of zoek: I made a little guide to John Williams' The Five Sacred Trees

FAGOTNETWERK

De Fagot is een uitgave van het Fagotnetwerk en verschijnt twee maal per jaar.

Leden van het Fagotnetwerk ontvangen De Fagot kosteloos. De kosten voor een abonnement op jaargang 2021 bedragen € 20.

Aanmelden voor abonnementen: defagot@fagotnetwerk.org
Informatie over advertenties: defagot@fagotnetwerk.org

Vormgeving: Textcetera, Den Haag
Druk en verzending: Duocore, Katwijk

Overname van teksten en afbeeldingen uit dit blad is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van het Fagotnetwerk; mail: defagot@fagotnetwerk.org

Disclaimer: van materiaal afkomstig van websites is getracht de rechthebbende te achterhalen. In geval dat niet gelukt is, kunnen belanghebbenden zich melden op defagot@fagotnetwerk.org

Omslagfoto: Logo Bassoon for Future

COLOFON

INHOUD

JEUGDFAGOTDAG	2
GRETHA TULS	4
BEETHOVEN VIOOLCONCERT	8
HET DUBBELRIET SEPTET VAN ARIE VAN HOEK	11
BERIO SEQUENZA XII	12
VIVALDI ORLANDO FESTIVAL	15
VOOR U BELUISTERD	17
DUBBELCONCERTEN (5)	19
JAPPEN DENDIEVEL	21
DE CORONA VOORBIJ	22
PROGRAMMABOEK BASSOONS FOR FUTURE	28

Gretha Tuls

SABINE KOK

Over de Engelse orkestcultuur, de solo's van Sjostakovitsj en het belang van flexibiliteit

Bijna drie jaar is Gretha Tuls nu solo-fagottiste van het Residentie Orkest in Den Haag, maar daarvoor speelde ze lange tijd in orkesten in het buitenland. Hoe ervaart ze de verschillen, en waar verheugt ze zich op nu het muziekleven geleidelijk weer op gang komt?

Na een jaar waarin de zalen leeg bleven, ze haar collega's maanden niet zag en er door veel projecten een streep ging, begint de agenda van Gretha Tuls zich weer voorzichtig te vullen. Voor het Residentie Orkest, waar ze nu bijna drie jaar solofagottiste is, wordt 2021-2022 een bijzonder seizoen. Met de verhuizing naar het nieuwe Amare-complex aan het Haagse Spui, voorheen de plek van de Dr. Anton Philipszaal en het Lucent Danstheater, krijgt

het orkest een nieuw huis, en er treedt een nieuw dirigententeam aan: de Duitse Anja Bihlmaier volgt Nicholas Collon op als chef-dirigent en Jun Märkl is benoemd tot vaste gastdirigent, naast Richard Egarr. Maar er is voor Gretha meer om zich op te verheugen: het Vivaldi fagotconcert rv 481 d klein en zijn dubbelconcert voor hobo en fagot rv 545 bijvoorbeeld, met RO-collega Roger Cramers in de Nieuwe Kerk van Den Haag komend najaar, en in 2022 – al is het voorlopig nog in potloodletters geschreven – een concert met het Oxford Philharmonic in Carnegie Hall in New York.

Verveeld heeft Gretha zich het afgelopen coronajaar niet, ze is niet iemand die stilzit. Als kind al niet, toen ze de vooropleiding aan het conservatorium combineerde

Foto: Carolien Sikkens

met het gymnasium, en evenmin later in Engeland, waar ze een orkestbaan had, maar ook een studie psychologie afrondde. Gretha: "Ik zorg dat ik altijd iets te doen heb, er moet altijd iets gebeuren. Dat betekent niet dat alles me aan komt waaien. Het gaat niet vanzelf, maar ik ben iemand die het leuk vindt om hard te werken. Voor mij is dat normaal."

Ze koos voor de fagot toen ze negen jaar oud was. Op de blokfluit, waarmee ze begon, ging ze al het liefst de laagte in. Een open dag op de muziekschool van Enschede gaf de doorslag. Van Hannie Kruijt, met wie ze daar kennismakte, zou ze haar eerste fagotlessen krijgen. "Toen ik mijn ouders vertelde dat ik voor de fagot had gekozen begrepen ze eerst niet waar ik het over had. Mijn zus speelde klarinet, mijn vader mandoline, mandola en gitaar, en mijn moeder ambieerde een carrière als musicalzangeres, tot ze uiteindelijk verpleegkundige werd, maar van een fagot hadden ze nog nooit gehoord."

Bij Muziekvereniging Wilhelmina zette ze haar eerste stappen in het samenspel en kon ze een instrument lenen. "Ik ben Wilhelmina er nog steeds dankbaar voor dat ze een fagot beschikbaar hadden, zodat ik snel kon beginnen. Harmonieorkesten kunnen het verschil maken – toen voor mij, en vandaag de dag voor veel kinderen nog steeds."

'Gretha met haar zus Joan en vader André'

Een erg handzaam exemplaar voor een negenjarige was die eerste fagot trouwens niet. "Hij was eigenlijk te groot – het was nog voor de tijd van de fagottino's – en er zat een beensteun op die zo stevig was dat het een soort klompje leek. Als ik hem op een stoel naast me zette, kon ik er net bij. Mijn moeder hield hem tijdens het spelen voor me vast en ging overal met me mee naartoe om de zware koffer te tillen."

Aan de lessen van Hannie Kruijt, die in 2014 na 44 jaar afscheid nam als fagotdocente, heeft Gretha goede herinneringen. "Hannie was altijd bevlogen en erg betrokken. Er was veel contact buiten de lessen om met mijn ouders en ze zorgde ervoor dat ik langere lessen kon krijgen dan de 20 à 25 minuten die toen beschikbaar waren per leerling. Een fagot is voor een jong meisje een niet erg voor de hand liggend instrument, maar ze kwam altijd met nieuwe inspiratie op het juiste moment. Ook zorgde ze er later voor dat ik op een Püchner kon gaan spelen die lag te verstoffen in een kast op het conservatorium in Enschede."

Dag en nacht muziek

Niet alleen van Hannie Kruijt leerde ze veel, ook van Johan Steinmann, van wie ze les kreeg tijdens de vooropleiding in Den Haag en tijdens haar bacheloropleiding daarna aan het Haagse conservatorium. 'Na een zin even loskomen van de spanning', 'bekken recht; breng fagot naar je gezicht, niet andersom', staat er in het schriftje waarin ze de belangrijkste tips van Steinmann noteerde – ze heeft het altijd bewaard.

"Hij zette je recht als een pop en hamerde op houding, ademsteun en het goed gebruiken van lucht. Ik schreef alles was hij vertelde nauwkeurig op en haalde het na afloop terug. Ik was onder de indruk van andere leerlingen van hem die ik leerde kennen en die net wat ouder waren dan ik, zoals Bram van Sambeek, Joost Bosdijk en Helma van den Brink. Ik wilde meer, ontdekte ik toen."

Gretha ging nadat ze het gymnasium had afgemaakt meteen op kamers, in een studentenhuis aan de Grote Markt in Den Haag waar zo'n beetje dag en nacht muziek klonk. "Studie en vrije tijd liepen volledig door elkaar. Om half negen 's ochtends ging de eerste studeren en om tien uur 's avonds was het nog steeds niet stil. We hadden een goede klas. Je leerde van elkaar, trok je aan elkaar op, maar je was continu in een omgeving waar iedereen met muziek bezig was. Pas later, toen ik meer mensen van buiten

de muziek hoorde over hun studententijd, realiseerde ik me hoe uniek dat is."

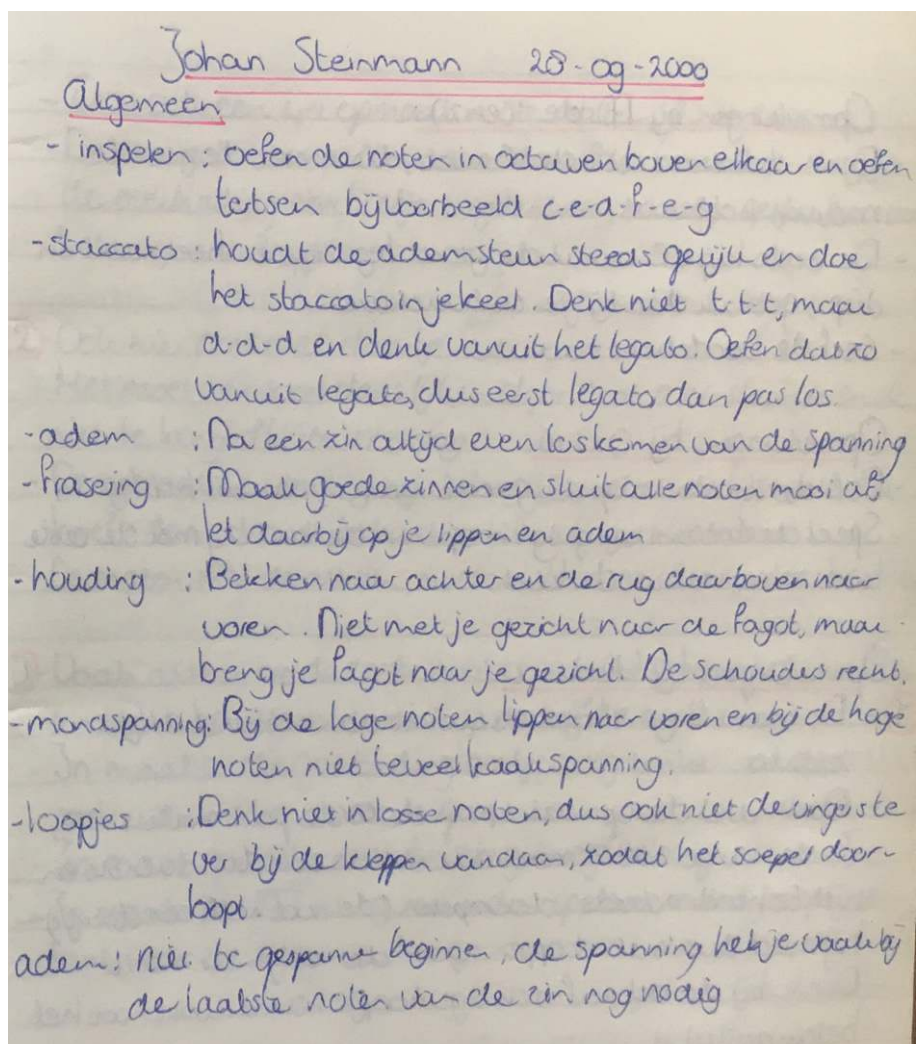
Behalve van Steinmann kreeg Gretha lessen van Gustavo Núñez, en van Dorian Cooke, die later haar collega-aanvoerder bij het Residentie Orkest zou worden. "Gustavo was veel bezig met articulatie, interpretatie en zeggingskracht, Dorians aanpak sloot meer aan bij die van Johan. Ze is een harde werker, veeleisend ook, maar op een prettige manier. Ik vond het ook fijn dat ze vrouw en wat jonger was, haar belevingswereld stond niet ver af van de mijne." Juist de combinatie van persoonlijkheden en stijlen heeft Gretha als waardevol ervaren.

De 'drills' van Ole Dahl

Na het afronden van haar bachelor in 2006 had Gretha behoefte aan een tussenjaar. Ze wist nog niet precies wat ze wilde en besloot op aanraden van fagottist Audun Halvorsen voor een tijdelijke aanvoerdersplek te auditeren in Norrköping, een voorstad van Stockholm met tegen de 95.000 inwoners. Halvorsen had na zijn overstap naar het Rotterdams Philharmonisch Orkest

een lege stoel achtergelaten bij het Norrköpings Symfoniorkester en Gretha kreeg de kans een half jaar lang voor hem in te vallen. "Een steile leercurve", noemt ze die Zweedse periode. "Ik was er niet de eerste Nederlander – zo speelde hoboïst Hans Wolters er ooit – maar ik was pas 22 jaar, sprak de taal niet, en ineens moet ik elke week presteren en me verhouden tot collega's die al jaren deel uitmaakten van het orkest."

Twijfelde ze voor haar Zweedse uitstapje nog over de toekomst, na een jaar wist ze het zeker: ze wilde verder studeren en besloot haar masteropleiding te volgen bij Ole Kristian Dahl aan de Hochschule für Musik und Darstellende Kunst in Mannheim. "Ik was ambitieus en wilde trainen op het doen van audities. Een soloplek in een groot orkest is niet weggelegd voor mij, dacht ik vaak, maar hij gaf me het zelfvertrouwen er toch voor te gaan. Ook buiten de lessen hielden we contact, ik kon hem altijd bellen als ik een vraag had en ergens ging voorspelen. Zijn methode *Drills* was nog niet verschenen, maar veel ervan gebruikte hij al in zijn lessen: het coördineren van embouchure, luchtsnelheid en ademsteun

It
dat

– het klinkt basaal, maar je kan nog zoveel ideeën over interpretatie hebben, als je het fysiek niet kan uitdragen en volhouden houdt het op. Het sloot ook goed aan bij de dingen die ik in mijn bachelortijd al had geleerd. Ole leert hoe je meer flexibiliteit in je spel kan krijgen, hoe je afhankelijk van de setting je kleur, dynamiek en intonatie snel kan aanpassen. Zo'n uitgewerkte methodologie, die hij ook nog eens heel helder en toegankelijk kan uitleggen, heb ik als heel bijzonder ervaren en ik heb er veel van kunnen gebruiken – in mijn eigen spel, maar ook in de lessen die ik nu zelf geef.”

Ole Dahl roemt – in een interview elders dit nummer – zelf juist ook Gretha's flexibility, de vaardigheid om snel te schakelen in stemming, timing en speelcultuur. Maar een bepaalde sociale intuïtie speelt eveneens een rol, denkt ze zelf. “Ik denk dat ik me vrij makkelijk kan aanpassen in allerlei verschillende groepen. Dat gaat vooral onbewust, maar Ole geeft daar ook trainingen in. Hoe gedraag je je in een orkest, wat is de rol van een tweede en van een eerste blazer, wat is de orkestcultuur en hoe werken de verhoudingen onderling? Dat weet je nog niet zo goed als je jong bent en net begint.”

Engelse stijl

Wat voor Gretha in 2010 begon als een halve tournee leidde tot een jarenlang verblijf in Engeland, eerst als aanvoerder bij het City of Birmingham Symphony Orchestra (CBSO), dat op dat moment onder leiding stond van Andris Nelsons, en daarna bij The Hallé Orchestra in Manchester, met Mark Elder als chef-dirigent. “Het CBSO was wanhopig op zoek naar een aanvoerder voor zijn tournee, maar vanwege een reis met het Radio Filharmonisch Orkest kon ik alleen het tweede gedeelte – ik stapte ‘over’ in Keulen, en viel midden in een programma met de *Vijfde symfonie* van Tsjaikovski en Stravinsky's *Vuurvogel*. ‘You know how to play the bassoon, right?’ vroeg Nelsons toen hij me voor het eerst ontmoette. Grappig genoeg was de manager van het orkest komen luisteren toen het Radio Filharmonisch Orkest een concert gaf in Birmingham. Dat zit wel goed, dacht hij, maar het was hem ontgaan dat ik tweede speelde, naast Johan Steinmann.”

Na een proefperiode, in Engeland gebruikelijker dan bij de Nederlandse orkesten, kreeg Gretha met ingang van seizoen 2010-2011

een vaste plek in het CBSO. Een sprong in het diepe noemt ze het zelf, want zo snel en hard er in Engeland gewerkt wordt, dat was ze niet gewend. “Het orkest bestond dat seizoen negentig jaar en het hele stijlboek kwam voorbij: de *Achtste symfonie* van Sjostakovitsj, de *Sacre*, de *Vuurvogel*, bijna alle Mahler-symfonieën, veel Tsjaikovski. Drie programma's in de week is in Engeland geen uitzondering, met op vrijdag nog vaak een pop-, musical- of filmprogramma, dat je op één dag repeteert en uitvoert, en op zondag een extra familieconcert.”

Een heel heftige periode, zegt Gretha achteraf over die tijd. “Het was overleven: eten, slapen, studeren, repeteren en concerten geven. Voor meer was er geen tijd.” Dat ze het seizoen begon met drie rieten hielp niet mee. “Ik ben nog steeds niet altijd de beste planner als het op rieten aankomt – het was handig geweest als ik daar een beter plan voor had gehad.”

Het genadeloze schema had ook invloed op hoe er in het orkest werd gewerkt, merkte Gretha. “Musici spelen in Engeland makkelijk en snel van blad, en omdat er minder tijd is om individueel te studeren behoud je je vorm vooral door het samenspel, waardoor er veel gezamenlijke routine is.” Of het kwam doordat ze op te zware rieten speelde, of dat de hoge werkdruk zich toch begon te wreken, precies weet ze het nog steeds niet, maar in 2014 – voor haar overstap naar The Hallé Orchestra in Manchester – hield ze het fysiek niet meer vol. Er waren in Engeland zoveel vacatures dat ze veel kon remplaceren en ze vond het lastig haar tijd goed in te delen. “Ik plande alles vol en ontdekte te laat dat ik het hele seizoen geen enkele vrije week meer had. Het was te veel, mijn embouchure liet me in de steek.”

Een paar maanden lang speelde ze niet, daarna bouwde ze haar conditie geleidelijk weer op en ging ze op zoek naar andere rieten. “Ik ben me er bewust van geworden dat ik beter niet voor te hard materiaal kan kiezen. Je moet iets vinden wat bij je past. Sommige fagottisten kunnen uit de voeten met harder hout, ik heb graag zachter hout, vrij dicht, en met een goede kern, maar toch flexibel – het duurde een tijdje voor ik daarachter was. Wat helpt is dat in Engeland op 440 Hz. gestemd wordt, waar dat in Nederland op 441 of 442 is. Je hoeft daardoor minder te duwen.”

Het was in Engeland dat Gretha's eerste eigen fagot gestolen werd: een Heckel

s11000, gekocht met steun van de Stichting Eigen Muziekinstrument, waarop ze speelde sinds het derde jaar van het conservatorium. Hij verdween uit haar appartement vlak voor een concert tijdens de jaarlijkse Proms dat live zou worden uitgezonden op televisie. “Ik was naar een klarinetauditie geweest toen ik thuiskwam in het kleine rijtjeshuis waar ik woonde en zag dat mijn laptop weg was. Ik rende naar zolder waar mijn fagot stond en ook die bleek verdwenen. Van voormalig solofagottist van het CBSO Andrew Barnell kon ik een Heckel s8000 lenen. Eerst kon ik er niet goed mee uit de voeten, maar in de zaal was de klank geweldig; iedereen was enthousiast. Ik moest wennen aan het mechaniek, maar ik raakte steeds meer aan het instrument gehecht. Ik had net besloten dat ik hem zou kopen toen ik werd gebeld door de lokale

sluit de klank en kleur van de fagot precies aan op hoe ze die zelf op het instrument het mooiste vindt. “De eenzame expressiemogelijkheid, het chronisch klagende en de rust in zijn solo’s, die je altijd wat voorbereidingstijd geven. Je krijgt de ruimte alle uithoeken van het instrument ten volle te ontdekken, in kleur, dynamiek en hoogte. Het is nooit onspeelbaar moeilijk, hij werpt geen onnodige drempels op om met de muziek te doen wat je wil. En hij maakt precies de goede keuzes voor het register.”

In Norrköping speelde ze de *Tiende*, met het Residentie Orkest dit voorjaar zijn *Negende*, en Sjostakovitsj’ *Achtste* was een van de eerste grote solo’s die ze in Engeland speelde. “In het laatste deel begin je met een hoge es, superspannend om zo te beginnen, maar in die periode was eigenlijk elk concert dat

Toen ze die afgerond had en haar zus een baby verwachtte – iets wat ze graag van dichtbij wilde meemaken – besloot ze de stap terug toch te maken. Met succes deed ze auditie voor de aanvoerdersplek van het Residentie Orkest, waar Peter Gaasterland de pensioenleeftijd had bereikt. In Den Haag trof ze haar voormalige docent Dorian Cooke, en weer een Engelsman als chef, Nicholas Collon, met wie ze in Birmingham en Manchester al eens samenwerkte. “*Full circle*, zo ervaaarde ik het, alles kwam samen. Was ik in Engeland anoniem, in Den Haag kwam het geregeld voor dat er bekenden in de zaal zaten. Ik was terug op een plek die ik kende en waar ik wortels had. De flexibiliteit, de rustige manier van werken en het feit dat alles zo goed geregeld was vond ik erg prettig. In Engeland wordt er meer op routine gespeeld en is het vooral keihard werken. Hier is de sfeer meer ontspannen en maakt het orkest zich een stuk echt samen eigen.”

‘Het was overleven: eten, slapen, studeren, repeteren en concerten geven. Voor meer was geen tijd.’

muziekhandel. Een man had zich gemeld met wat hij een didgeridoo noemde. Zijn opa had er nog mee opgetreden voor de koningin zei hij, en of hij er 300 pond voor mocht hebben. Een reparateur van de winkel was zelf fagottist en had direct in de gaten dat er iets niet klopte. 100 pond betaalde de winkel ervoor. Ik was blij dat ik hem terug had, maar ik was toen al zo aan die s8000 gewend. Bovendien was mijn nieuwe Heckel, die al jaren in bestelling was, eindelijk klaar waardoor ik hem uiteindelijk toch heb verkocht.”

De solo's van Sjostakovitsj

Veel Dvořák, Sjostakovitsj, alle Beethovens, geen Bach-traditie of jaarlijkse *Matthäus-Passion* – omdat de subsidie voor orkesten in Engeland nog beperkter is dan in Nederland wordt er vrij traditioneel geprogrammeerd, heeft Gretha ervaren. “Toegankelijkheid is een belangrijke factor, er is weinig ruimte voor experiment. Het klassiek-romantische repertoire wordt veel herhaald. Je bouwt daardoor ervaring op en leert snel waar de moeilijkheden zitten. Vooral op tournees nemen de Engelse orkesten vaak Beethoven mee. Zo speelde ik in één jaar met twee verschillende Engelse orkesten in Osaka, Japan, zijn *Zevende symfonie*.”

Als Gretha een componist zou moeten kiezen is het Sjostakovitsj. In zijn symfonieën

nog.” Toen ze zag dat ook de *Zevende* op het programma zou komen, legde ze zichzelf een streng regime op van drie keer 10 kilometer per week hardlopen. Ooit speelde ze de tweede partij en ze herinnerde zich hoe lang en uitputtend de symfonie is. Het resultaat was ernaar. Na een concert in Birmingham mocht ze de solo nogmaals spelen op de Proms in Londen tijdens de zomer en in Luzern, in een serie waar ze in dezelfde week ook Mahlers *Tweede symfonie* en Beethovens *Negende* tot een goed einde moest zien te brengen. “Het was zwaar, maar ik was zó opgelucht dat die Sjostakovitsj goed was gegaan dat ik na afloop van het concert toch even de kroeg in ben gedoken, ook al stond Beethoven de volgende dag op het programma. Die ontlading had ik echt even nodig.”

Terug naar Nederland

In Engeland blijven of terug naar Nederland? In 2018 besloot Gretha voor dat laatste. Omdat ze verlangde naar meer vrijheid was ze in 2016 gestopt in Manchester, maar ze had het aan de andere kant van de Noordzee nog steeds naar haar zin en besloot zich in te schrijven aan de universiteit van Sheffield voor een masteropleiding ontwikkelingspsychologie, een vakgebied waarin ze altijd interesse had gehad.

Er wordt wel gezegd dat je in Nederland je kop niet boven het maaiveld mag steken, maar in Gretha’s ervaring is dat in Engeland zeker niet minder. “Als soloblazer moet je je momenten kennen, is er de heersende opvatting, je bent geen extravagante kleurrijke vogel, maar een onderdeel van het geheel. In Nederland mag je laten horen dat je soloblazer bent. Het mag wel wat meer, krijg ik nu soms zelfs te horen.” Een nieuw begin, zo kijkt Gretha naar de komende periode. Ze heeft de lessen die ze geeft aan het Haagse conservatorium inmiddels hervat. En na jaren van repetities en concerten in het Zuiderstrandtheater, waar de akoestiek het Residentie Orkest niet altijd welgezind was, gaat op 3 september de nieuwe Amare-zaal officieel open. Ook speelt ze eindelijk weer samen met collega’s, al is het voorlopig nog even op anderhalve meter afstand en zonder publiek. “Na zo’n lange lockdown voelde dat aanvankelijk onwennig, alsof je opnieuw naar elkaar moet leren luisteren. Ik had in juli al een pilot gedaan bij het Concertgebouw en met het Nederlands Blazers Ensemble het Nieuwjaarsconcert, maar er zijn ook periodes geweest dat ik weinig speelde. Ik ben daarom zelf ook meer gaan organiseren, een concertje voor mijn woongroep bijvoorbeeld in een schuilkerk. Als er al een positieve kant zit aan corona, is het dat: ik werd er ondernemender van, en dat zag ik ook bij anderen.”

Het Violconcert van BEETHOVEN

JOS DE LANGE

Het bijzonder mooie Violconcert van Beethoven staat onder fagottisten ook wel bekend als diens Fagotconcert. Toen Thom de Klerk (eerste solofagottist van het Koninklijk Concertgebouworkest van 1935 tot en met 1966) de fagotpartij van dit violconcert ooit op schitterende wijze speelde, schreef de recensent de volgende dag in de krant voornamelijk over de mooie fagotsoli van De Klerk en ternauwernood over hoe de violsolist speelde.

De Klerks leerling en opvolger Joep Terwey, ook bekend als mijn schoonvader, heeft deze anekdote meermaals verteld. Nog steeds is het zo, als we met het Concertgebouworkest een soloconcert repeteren en iemand uit het orkest speelt een heel mooie (orkest)solo, dan wordt al gauw gegrept dat je als orkestmusicus nooit mooier mag spelen dan de solist. Desalniettemin doen we ons uiterste best om net als De Klerk op deze “regel” een uitzondering te maken als het om fagotsolo's in Beethovens Violconcert gaat.

Ik ga deze keer pragmatisch te werk. De belangrijke passages en de sololijntjes hebben ieder hun aandachtspunten, die hieronder staan uitgewerkt.

EERSTE DEEL

Maat 18 evv.

Dynamiek compenseren

Als we mooier dan de viool willen spelen, moeten we op z'n minst net zo góéd als de viool spelen. (Trouwens, zoals bij bijna alle

soloconcerten uit de klassieke tijd speelt de solist bij de expositie van het eerste deel nog niet mee; dus voordat de soloviool kan beginnen heeft de fagot al een paar mooie solootjes gehad.) Net als meeste instrumenten gaat een viool sterker en duidelijker klinken als de tonen hoger worden. En ook de meeste melodische lijnen worden sterker naarmate ze omhoog gaan, en weer zachter als ze dalen. Fagottisten hebben hierbij pech: globaal gesproken gaat een fagot zachter klinken wanneer we hoger gaan spelen. Om een natuurlijke muzikale lijn te maken moeten we dus compenseren: zacht genoeg beginnen en extra energie geven wanneer we omhoog gaan. Zo ook in de stijgende lijnen in maat 18 t/m 24, waar vanaf maat 22 ook nog eens “cresc.” staat voorgeschreven.

Stemming van de fis

Dit violconcert staat in D-groot. Dat is een mooie toonsoort voor de viool. Voor de fagot ook wel, maar toch iets minder. Beruchte valkuil is de stemming van de fis. De midden-fis op een fagot kan makkelijk ietsje te hoog klinken, terwijl in de toonsoort van D-groot deze fis juist een pietsie lager moet dan zoals die op een piano klinkt.

Timing

Aan het einde van de maten 19 - 21 staan steeds twee herhaalde achtsten, met een duik van een decime (octaaf plus tert) vanaf

de noot ervoor. In de praktijk wordt voor deze twee achtsten een beetje tijd genomen. Dit is een heel mooi voorbeeld van retoriek: het vertellend duidelijk maken van de muziek: na een reeks stijgende secundes is zo'n enorme sprong omlaag een enorme breuk in het opgaande lijntje, en net als in de gesproken taal kost zo iets tijd. Aan het eind van maat 23 staan ook twee herhaalde achtsten, maar deze gaan verder op de hoogte waar het secundenlooppje eindigt; hier wordt niet (of nauwelijks) tijd voor genomen.

Maat 43 evv. (5e maat in letter A)

Dynamiek compenseren

Deze prachtige muzikale frase zal in al zijn

eenvoud de simpele vorm van een melodische lijn volgen: de hogere noten klinken (een beetje) sterker dan de lage; als we omhoog gaan spelen we ook een beetje crescendo, en andersom. Zo zijn dus de derde en de vierde maat zachter dan de eerste twee; de hoge d is de sterkste noot en de lage a de zachtste. Zoals gezegd gaat deze dynamiek op een viool vrij vanzelf, maar – nogmaals – om de fagotdynamiek te overrulen moeten we dus zelfs een beetje overcorrigeren.

Laatste noot

Ik vind het altijd veel eleganter wanneer de laatste noot (maat 50) van zo'n mooie lijn niet de functie van “een trap na” krijgt, maar mooi wordt afgefraseerd met een beetje diminuendo, zelfs wanneer andere spelers op jouw eindnoot forte inzetten.

Maat 305 evv.

Eindnoten

Deze prachtige, droefgeestige melodie die tot en met maat 324 duurt, wordt door de

Ludwig van Beethoven
Violin Concerto in D Major, Op. 61

Fagott I

Allegro, ma non troppo

Tutti

pp dolce

cresc. sf = p

dolce

cresc.

f

dimin.

pp

f

twee fagotten in tertsen gespeeld. Het smartelijke karakter van deze lijnen kunnen we bereiken door heel legato te spelen (met bijna een neiging tot glissando, ik zeg: een neiging). Het motiefje bestaat uit vijf noten waarvan de eerste de belangrijkste is (en de langste); de vijfde noot is weliswaar een nieuwe noot na de boog over de eerste vier, maar is toch de zachtste van alle vijf, en nauwelijks opnieuw aangezet. Wellicht heeft Beethoven hier al aan de viool gedacht, waar de bogen streekbogen betekenen: als elk nieuw motiefje zachter gespeeld moet worden, ligt het voor de hand dat die afstreek gespeeld wordt; dan is het praktisch wanneer de vijfde noot met een lichte opstreek wordt gespeeld, en dus onder een nieuwe “boog” staat.

Maat 523-529

Deze solo staat pianissimo voorgeschreven; dat betekent natuurlijk heel zacht; maar je neemt hier twee maal voor enkele maten de solo van de viool over, die met zijn strad in een microfoon hangt, terwijl jij ergens backbencher bent, om nog maar niet te spreken van de opstelling in corona-tijd. Het karakter is: heel glad en simpel, maar wel te horen tussen de viool-passages is. En verder natuurlijk super-gebonden, met een “trage richting” naar de hoge e. Met trage richting bedoel ik: speel naar de hoge e toe, maar zonder sneller te worden. En de tweede noot fis en de laatste noot cis zullen je dankbaar zijn als ze niet te hoog worden genomen: beide zijn grote tertsen in de heersende toonsoort (zoals het zo mooi heet).

TWEDE DEEL

Maat 20 evv.

Er is een prachtige website The orchestral

bassoon (<http://www.orchestralbassoon.com/>) over de meest prominente orkestfragmenten voor fagot. Met notenvoorbeelden, harmonische analyses, en meer dan driehonderd luisterfragmenten. Verder staan op de website ook onderwerpen als embouchure, vibrato, Franse fagot, you name it. En dit alles heel uitgebreid en gedetailleerd, zoals alleen Amerikanen dat kunnen, opgezet door Dr. Brett Van Gansbeke uit Houston.

Ik noem deze website omdat ze over de fagotpartij in het langzame deel van Beethovens vioolconcert heel mooi fraserings-suggesties geven die ik hieronder wil laten zien.

Het is een goed voorbeeld waarin je ziet dat veel details van een uitvoering niet in

de partituur genoteerd staan. Het zijn juist vaak die kleine afwijkingen van de strikte notatie die een uitvoering boeiend en persoonlijk maken: de frasering (het maken van de zinnetjes) door middel van dynamiek, de timing, het (al of niet) toepassen van vibrato, de manieren van aanzetten van een toon, hoe de tonen in elkaar overgaan (met een klein gaatje ertussen, of juist met een superlegato), de stemming in de heersende toonsoort, en zo meer.

De aandachtspunten voor deze solo zijn:

1. de eerste g: niet te hoog natuurlijk;
2. de b in maat 21 (en 22) is de grote tertsen in G-groot, moet dus pietsie laag gespeeld worden;
3. deze b is een achtste, maar het moet de rust erna overbruggen naar de volgend inzet op de vierde tel, dus stuur deze achtste de ruimte in. Zie ook het streepje op deze b in bovenstaand noten-

voorbeeld;

4. de cis in maat 24 is de kwint op de bas-noot fis. Meestal is een cis in dit vioolconcert een tertsen in A-groot (de vaak voorkomende dominant van hoofdtoonsoort D-groot), en moet dan dus een pietsie laag gespeeld worden, maar niet hier! (Persoonlijke noot: spelers die de “natuurstemming” in acht nemen en tertsen juist intoneren, en hier juist een niet laag gespeelde cis (als kwint) spelen, kunnen me heel erg bekoren: alsof er een decorwisseling is, een nieuwe atmosfeer, een andere kleur licht.)
5. de dis in maat 25 en de cis in maat 26 zijn beide grote tertsen in resp. B-groot en A-groot. Op grond hiervan, puur harmonisch gesproken, moeten ze dus een beetje laag geïntoneerd worden. Maar ze zijn ook leidtoon naar de volgende oplossingsnoot (e, resp. d). En onze (romantisch gevormde) oren willen hier graag een “melodische interpretatie” van de stemming horen. Het is interessant om uit te zoeken wat voor eenieder het mooiste werkt: de harmonisch of de melodische intonatie.

Ademhaling lange frase

Het liefst spelen we het hele fragment van eind maat 24 t/m 30 op een adem. “Helaas” is het tempo door het cadens-achtige karakter van de maten 23 t/m 25 vaak afgezak. Het goede nieuws is dat sommige violisten het tempo vanaf maat 28 weer oppakken. Als we toch moeten ademen dan in maat 28 tussen de g en de d. Het is ook mogelijk om aan het begin van maat 28, dus voor de g, adem te halen. Even luisteren hoe de solist hier fraseert, voor of na de g in maat 28.

DERDE DEEL

Maat 135 t/m 158

De echo van de soloviool

Twee keer herhaalt de fagot een 8-matige thema van de soloviool, twee octaven lager, terwijl de soloviool tegelijkertijd deze melodieën omspeelt met zestienden noten. Behalve mooi, zuiver en soepel moeten we hier de viool goed volgen, of tenminste hopen op een duetachtige samenwerking met de solist. Vanwege de slinteren zestienden van de viool kunnen we ons niet veel vrijheden veroorloven. Welkom is hier de hulp van een dirigent, die goed de viool volgt én duidelijk slaat.

Hieronder de partijen samen:

Violino principale

Fag.

50

51

Fag.

dimin.

Er is iets gek met één nootje uit onze partij (zie de pijl bij onderstaand notenvoorbeeld).

eerder speelt de viool daar echter een f! De c klinkt daar niet direct verkeerd. Maar heeft

Beethoven — Violin Concerto FAGOTTO I

4

150

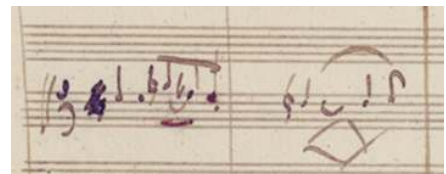
p dolce

Collega Ronald Karten wees me erop. De acht maten van de violsolo worden steeds (afgezien van wat versierinkjes in de vioolpartij) letterlijk een dubbeloctaaf lager nagespeeld door de fagot, op één noot na: de opmaat c in maat 150. Acht maten

misschien een kopiist een fout gemaakt? Een f in de bassleutel staat op dezelfde plek als een c in de tenorsleutel. Laten we het manuscript erbij halen (die ik vond op bovengenoemde website).

Zoomen we in op de fagotpartij dan zien we:

Waarom staat er een tenorsleutel aan het begin van de fagotlijn? Stond de fagotpartij in op de vorige regel nog in de bassleutel, en was hierdoor een f voor een c aangezien door een kopiist? Om een of andere mysterieuze reden stond de bladzijde uit het manuscript, die vóór deze komt, niet getoond op bovengenoemde website.

Ik moest de vorige bladzijde uit het manuscript zien te vinden. Na enig speuren vond ik die ook. Maar dat maakte de zaak er niet meteen duidelijker op. Op die vorige bladzijde, aan het eind van de betreffende fagotregel, staat het volgende:

Verder staat er niets op deze fagotlijn. Ook staat vooraan de lijn geen sleutel – de laatst gebruikte sleutel is echter de tenorsleutel twee bladzijden eerder.

Wat is hier gebeurd? Hier is kennelijk iets gecorrigeerd. Aan de inkt te zien is er eerst een achtste noot geschreven door de eerste hulplijn boven de balk (met het herstel-lingsteken, en de letter C erbij). Officieel staan we nog in de tenorsleutel, maar die sleutel stond twee pagina's eerder, en de

standaardsleutel voor de fagot is de bas-sleutel. Heeft Beethoven toen met dikkere inkt de c alsnog op de vierde lijn gezet, met ook heel dik twee achtste rusten ervoor? Of wilde hij juist hier een f schrijven (en ging hij er abusievelijk van uit dat de fagotpartij hier in de bassleutel stond)?

Bekend is dat hij haast had met het uitbrengen van dit vioolconcert. En zijn de correcties eigenlijk wel van Beethoven zelf? Wie een betere verklaring voor dit gekras (sorry, Beethoven) heeft, mag het zeggen. De officiële uitgaven van dit concert hou-

den het op een c. Maar er zijn dirigenten die de fagottist(e) vragen hier een f te spelen!

Gelukkig hoeven we niet bij elke noot in deze solo in het laatste deel zo lang stil te blijven staan. We concentreren ons op de uitvoering van het geheel. Voor de mensen in de zaal moeten de viool en de fagot gelijkwaardig overkomen lijkt me. Daartoe moeten we niet alleen genoeg geluid en projectie maken, we moeten ook de muzikale lijn, de frase-opbouw van de viool evenaren (of verbeteren, haha). Dus weer luider spelen naarmate we hoger gaan, zoals de

viool vanzelf doet. Verder is er een bijzonder noot in deze solo, voor zowel fagot als viool: dat is (bij de fagot) de f in maat 137: dat is de enige dissonant (*niet* een noot uit de harmonie die in de begeleiding is) die op de tel komt, en dus spanning en drama uitdrukt; het hoogtepunt van de melodie, zelfs van beide melodieën samen.

Zo, nu we dit weten, moeten we de violist nog vragen niet mooier te spelen dan de solist van dit fagotconcert van Beethoven (okay, van Van Beethoven).

Jos de Lange

HET DUBBELRIET SEPTET VAN ARIE VAN HOEK

Arie van Hoek

Op de website van Arie van Hoek (arievanhoeck.nl) staat sinds kort een **Dubbelriet Septet voor twee hobo's, twee althobo's twee fagotten en contrafagot**. Arie schrijft over dit stuk het volgende.

De muziek die is gebruikt voor mijn Dubbelriet Septet, is ontstaan in 2019 ter gelegenheid van een huwelijksjubileum van een bevriend gezin. De instrumentatie daarvan was gekozen naar de instrumenten die zij bespelen: Serenade voor hobo, fagot en twee hoorns.

Als je iets wilt gaan opschrijven helpt het enorm als er iets te melden is. De inspiratie voor het opschrijven van deze muziek kwam voort uit die mooie vriendschapsrelatie, de herinnering van belevenissen en emoties in een smeltkroes van geheugen en fantasie. Door zijn abstracte aard geeft muziek daar alle ruimte voor. Het verhaal werd ingepakt in een vorm met zo veel mogelijk speel- en luisterplezier. Het is een vierdelig werk geworden in een klassiek schema.

Het instrumenteren van muziek is voor mij een aangename bezigheid; het toesnijden van de noten op de mogelijkheden van de verschillende instrumenten en het uitsluiten van hun expressiemogelijkheden zoals het spelen met, en het maken van verschillende klankkleuren. Her-instrumenteren van bestaande muziek vind ik

vergelijkbaar met het omzetten van tekst naar een andere taal. Er zijn verschillende manieren om naar de kwaliteit van bewerkingen van muziek te kijken, zie: [Microsoft Word – Bewerkingen.docx](https://arievanhoeck.nl/Word-Bewerkingen.docx) (arievanhoeck.nl).

Van de Serenade voor hobo, fagot en twee hoorns heb ik inmiddels diverse her-instrumentaties gemaakt. In 2020 heb ik hem voor Marca Schrap vertaald voor dubbelrietseptet. Zij vertelt graag en enthousiast over haar belevenissen met die ensembles en ze was jarig op 5 september..... Voor mij zijn de karakteristieke klankkleuren en het grote toonbereik interessant. Ook bij deze zetting heb ik best veel vrijheid genomen ten opzichte van het oorspronkelijke werk om zo tot een optimaal gebruik van de mogelijkheden van de dubbelrieten te komen. Spelers en luisteraars kunnen er vast een aangenaam vermaak mee hebben.

<https://arievanhoeck.nl/gratis-bladmuziek-naar-ensemble/dubbelriet-septet.html> of zoek: hoek dubbelriet septet. Het werk kan kosteloos gedownload worden.

Arie van Hoek, Dubbel Riet Septet, deel 1, mt. 43-49

Berio's SEQUENZA XII

DAAN BRONKHORST

Foto: Wikimedia Commons, Bbohman

Wat bewoog Luciano Berio tot het schrijven van *Sequenza XII*? Het is een van de lastigste composities voor het instrument en de achterliggende ideeën zijn ook niet eenvoudig. Is het een vreemd experiment of één van de topstukken van de twintigste eeuw?

Ontstaan

Drie mensen maakten het ontstaan van *Sequenza XII voor fagot* mogelijk. De eerste was natuurlijk de componist, Luciano Berio, over wie straks meer. De tweede persoon was een vriend van Berio, de dichter Edoardo Sanguinetti. Eigenlijk kwam die ná de compositie, toen hij de componist een begeleidende tekst bood voor elk van een reeks stukken die Berio voor een solo-instrument componeerde: 'Hier zijn de sequenza's, die de muziek der muzieken zijn volgens Berio'. Bij het fagotstuk schreef hij: 'Ik beweeg langzaam, langzaam; ik kijk naar je, ik verken je gezichten, ik raak je aan, in meditatie; ik draai je om en kijk naar je, vol variatie, bevend; ik kwel je, huiverend.' Raadselachtig? *Sequenza XII* is raadselachtige muziek. Dat was ook de eerste indruk van de derde persoon die het stuk mogelijk maakte: fagottist Pascal Gallois. Die had al heel wat hedendaagse muziek in première gebracht en een handleiding voor nieuwe

fagottechniek geschreven. In 1992 vroeg Berio aan Gallois om een inventaris van fagottechnieken. Het jaar daarop ging hij opnieuw naar Gallois met vragen over alle mogelijke staccato's, articulaties en tremolo's tussen de hoogste en de laagste registers van de instrument. Vervolgens stuurde Berio twee keer een schets van *Sequenza XII* en in juni 1995 voerde Gallois het stuk voor het eerst uit.

Berio

Luciano Berio (1925-2003) was misschien de grootste vernieuwer van de muziek van de tweede helft van de twintigste eeuw. In een interview, gegeven in de tijd dat hij aan het fagotstuk werkte, ging het onder meer over Berio's veelvuldig gebruik van citaten uit historische muziek, van de Renaissance tot de Beatles. Berio zei: 'In principe heeft alle muziek wortels in onze geschiedenis, in onze ervaring. Muziek draagt de sporen van het verleden, maar ze draagt ook een visie op de toekomst uit.' Voor Berio blijft muziek iets ongrijpbaars. 'Muziek is nooit alleen maar een object of een ding. Als je lesgeeft, kun je een bepaald werk, de poëzie van een bepaalde componist, helemaal afbreken en opsplitsen, zodat je de muziek als een feit kunt navertellen. En dat is zoals veel muziek op het repertoire van hedendaagse uitvoerders komt. Maar er is zoveel muziek die je niet op die manier kunt uitgeven tot zijn ingrediënten. Want we weten eenvoudig niet wat die muziek zo goed maakt. Dat is de muziek die in de toekomst kijkt. Beethoven sloot geen compromis met het publiek, zeker niet na een bepaald punt in zijn eigen ontwikkeling. Kun je je voorstellen dat zijn laatste strijkkwartet werd geschreven om het publiek te plezieren?' De interviewer vroeg Berio waar de muziek van vandaag naartoe gaat. Berio zei het niet te weten. 'Het gaat alle kanten op. Want er is niet langer een algemene taal die je overal herkent. Tot ver in de negentiende eeuw sprak iedereen die taal. Je kon de muziek zingen in een kerk of in een opera, je kon de

melodieën ook op straat lopen fluiten. Dat is in duigen gevallen. Er bestaan nu allerlei muzikale talen.'

Berio lijkt het wel speciaal over *Sequenza XII* voor fagot te hebben als hij beschrijft hoe hij muziek beleeft. 'Muziek is iets dat je met je lichaam doet. Je luistert met je lichaam. In feite moet een goede muzikant met zijn buik denken en met zijn hersenen voelen.' Hij legt ook nog eens uit waarom hij geen componist is geworden van een bepaalde school, zoals de twaalftoonstechniek of de seriële muziek. 'Ik ben niet iemand die met een muzikale cel begint en daar van alles aan toevoegt. Mijn manier van werken is dat ik eerst een visie krijg op het hele werk. En van daaruit ga ik dan werken aan de details.'

De Sequenza's

De reeks van *Sequenza's* (letterlijk: opeenvolgingen) komt voort uit de contacten die Berio opbouwde met musici. Op de eerste plaats met mezzosopraan Cathy Berberian, die hij als begeleider leerde kennen en met wie hij later gehuwd was (tot hun scheiding in 1964). Daarnaast onder anderen de fluitist Severino Gazzeloni en de harpist Francis Pierre. Telkens zag hij de mogelijkheid om een stuk te maken dat de grenzen van het instrument zou verkennen – en verleggen. Zo ontstonden tussen 1958 en 2002 veertien *Sequenza's*, elk voor een solo-instrument (nummer III is voor vrouwenstem). Ze duren tussen de 15 en 25 minuten. Berio maakte de vergelijking met de eisen die Paganini en Liszt aan hun instrumenten stelden: hij wilde een inhaalslag voor vooral de blaasinstrumenten. Dus verschenen er *Sequenza's* voor fluit, hobo, klarinet of saxofoon, fagot, trompet en trombone. Elke *Sequenza* is een soort portret van het instrument en de bespeler. Het stuk verwijst steeds naar de geschiedenis van het instrument en zijn repertoire. Berio noemde de stukken 'Opeenvolging' omdat hij naar eigen zeggen 'voortdurend op zoek was naar een diepere eenheid. Dat is misschien wel het meest

opwindend in de experimenten die ik in mijn composities heb gedaan.'

De uitvoering voor publiek is een belangrijk element van deze muziek. Niet dat de uitvoerder als een acteur moet optreden – Berio wil dat uitdrukkelijk niet. Maar zo'n eenzame figuur op een podium met vóór zich de bladmuziek op misschien wel acht lessenaars naast elkaar, dat maakt indruk. Het gepaste woord hier is vervreemding: Berio was als student onder de indruk gekomen van de toneelstukken van Bertolt Brecht, die het publiek er geregeld aan herinnert dat de acteurs ook maar mensen zijn die een rol spelen.

Sequenza XII

Sequenza XII, schreef Berio in zijn toelichting, is 'een soort meditatie gebaseerd op het gegeven dat de fagot, misschien meer dan enig ander blaasinstrument, beschikt over contrasterende persoonlijkheden, vooral in zijn extreme registers. De fagot heeft een grote variëteit aan articulatiemogelijkheden en verschillende karakters van timbre en dynamiek. *Sequenza XII* heeft een cirkelvormige structuur: het gaat op en neer over de afstanden tussen de uiterste registers van de fagot, in telkens wisselend metrum en vaak met extreme (zeer langzame of zeer snelle) tempi. Het karakteristieke beeld dat van het instrument bestaat, wordt telkens ontregeld door een beperkt aantal vormen van articulatie die een organisch onderdeel zijn van het muzikale proces. Zo brengt de snelle afwisseling van ver uit elkaar staande registers, in de tremolo's, herhaaldelijk een nieuw en complex timbre voort dat het resultaat is van de versmelting van alle akoestische en harmonische mogelijkheden van het instrument.'

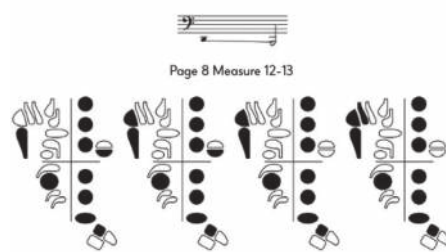
Technieken

Het resultaat is iets dat tot dan toe ongehoord was op de fagot. De musicoloog Mark Gaydon, ook fagottist en componist, schreef dat 'om het werk uit te voeren fagottisten zichzelf opnieuw moeten uitvinden. Ze moet zoveel uitdagingen het hoofd te bieden, niet alleen de technische, maar ook die van concept en muzieknotatie.' En hij verzucht dat hij, zoals ongetwijfeld veel andere fagottisten, meermalen heeft gedacht: 'Moet ik dit wel willen kunnen?'

Gaydon onderscheidt niet minder dan twaalf vernieuwende technieken die Berio in dit stuk voor de fagottist heeft bedacht.

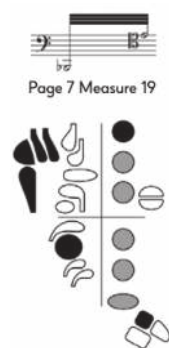
De meest opvallende daarvan is de 'circulaire ademhaling', de techniek waarmee een blazer een voorraad lucht in haar mondholte bewaart zodat zij zonder onderbreking kan doorspelen. In de negentien minuten van *Sequenza XII* wordt daarvan het uiterste gevraagd: de eerste gewone adempauze komt pas na vijftien minuten.

Niet minder een uitdaging zijn de glissando's. Die kan op een fagot niet met de vingers alleen worden gemaakt. De gaten zijn immers schuin geboord zodat je sommige vingers naar boven en andere naar beneden zou moeten schuiven, en met de kleppen lukt het al helemaal niet. Een soort glissando's kun je wel maken als je embouchure, tong en vingers coördineert.

Vingerzettingen glissando D-B (Wilson & Schillinger 2018, p. 111)

De trillers van Berio zijn van een speciaal soort: tremolo's over twee octaven of meer. Ze zijn voor de luisteraar waarschijnlijk het meest opvallende element van de *Sequenza*. Als het lukt, brengt de solist een prachtig samengaan van hoge zangstem en een lage grom. De truc is dat je een vingerzetting zoekt waarmee je zo min mogelijk hoeft te doen en waarbij de adem precies de juiste steun geeft voor zowel hoog al laag. Helemaal egaal wordt het nooit, maar je kunt met de nodige oefening wel een overtuigend muzikaal effect creëren.

Vingerzetting tremolo Bes-e (Wilson & Schillinger 2018, p. 107)

Voor de staccatonoten is belangrijk dat de fagottist zoekt hoe hard of bruuft zij kan spelen: met de tong op alleen de top van het riet of met een losse embouchure die de kracht van de aanval op de noten compenseert. Met de lippen moet dat alles in het gareel worden gehouden, zonder dat er lucht ontsnapt. De bijzondere techniek van het 'fluïde aanzet' is een soort zachter en vloeiender staccato, bijna een uitgesponnen vibrato.

Multiphonics zoals Berio die bijvoorbeeld veel voorschreef in *Sequenza IX* voor klarinet, zijn in dit fagotstuk schaars. Meer maakt Berio gebruik van de boventonen die je op de lage tonen van de fagot kunt laten meeklinken. Om die boventonen te laten horen moet je doelbewust 'verkeerd' spelen zodat de toon overslaat; naar verluidt gaat dat het gemakkelijkst als je maar weinig riet in de mond neemt, maximaal de adem inzet en de embouchure zo los mogelijk houdt. Zeker de tweede en derde boventoon komen er met die techniek relatief gemakkelijk uit. De compositie lijkt een pas op de plaats te maken op deze noten, een soort mijmering over wat er gaat gebeuren of net is gebeurd.

Van de andere speciale technieken verdient de 'flap' vermelding: door de tong achter te laten op het riet als het geluid al is geproduceerd krijg je een soort slagwerkeffect. En ook wat wordt aangeduid als de 'bisbigliandi' moeten we noemen. Het is een triller waarbij de toonhoogte niet verandert maar wel de klankkleur, doordat de fagottist snel van vingerzetting wisselt op dezelfde noot.

Twee fagottisten

Het moge duidelijk zijn dat *Sequenza XII* niet voor elke fagottist is, ook als die een professional is. In het tijdschrift *Double Reed* deden twee Australische fagottisten verslag van hun leerproces. Toen Christin Schillinger werd gevraagd om Berio uit te voeren, had ze vier maanden om zich voor te bereiden. Ze las tussen het studeren door veel over Berio en constateerde dat 'voor de meeste hedendaagse fagottisten de ideeën achter *Sequenza XII* veel moeilijker zijn dan het werk zelf'. Ze bedacht een intensief oefenschema, waarbij ze zich de eerste tien weken toestond om zonder circulaire ademhaling te studeren. Jacqueline Wilson had zeven maanden voorbereidingstijd. Ze oefende fragment na fragment en maakte 'études' van de lastige passages. Zo maakte ze voortgang van de relatief makkelijke

naar de moeilijke passages. Toen ze na vier maanden de onderdelen in de vingers had, combineerde ze steeds meer fragmenten tot ze het hele stuk achter elkaar kon spelen. Faalangst in de uitvoering leek haar een reëel risico, dus speelde ze het stuk de laatste weken twee keer per dag helemaal door. De hoofdpijn die ze van het circulair ademen kreeg, verdween naarmate haar uithoudingsvermogen toenam.

Liefdesbrieven

'Het is duizelingwekkend, geestig, ontroerend en diepgaand', schreef een muziekcriticus over het grote werk waarmee Luciano Berio in 1968 doorbrak, *Sinfonia*. Hetzelfde zou je kunnen zeggen van *Sequenza XII*. De beste muziek is de muziek die optimaal het ABC van musiceren dient. Die muziek is Ambachtelijk: ze getuigt van veel kennis en ervaring aangaande de techniek van componeren, het instrument, de effecten. Ze is Beheerst: de componist weet wat-ie wil uitdrukken en verliest zich niet in sentimenteel effectbejag of nodeloze ingewikkeldheid. En ze is Communicatief: er wordt iets uitgedrukt dat publiek en uitvoerenden aanspreekt, dat inderdaad duizelingwekkend, ontroerend en diepgaand is. En in het geval van *Sequenza XII*, ook zeker geestig. Het ironische karakter dat de fagot ook heeft, wordt in dit stuk volop uitgebuit. De *Sequenza's* zijn wel eens betiteld als compositorische liefdesbrieven die Berio naar het instrument en zijn bespeler schreef. Zoals een warme brief, is ook deze *Sequenza* onvergetelijk.

Stefanie Liedtke over Sequenza XII

'Ik leerde de *Sequenza* kennen op een festival waar Pascal Gallois het uitvoerde, in 1997 zal dat zijn geweest. Ik was helemaal plat van het stuk. Pascal had toen nog het alleenrecht, later kon ik de partituur kopen. Een toen belde het Vrijthof in Maastricht of ik het wilde spelen. Wanneer? Over een jaar. Ok. Maar het bleek nog wel een dingetje. Ik moest eerst circulaire ademhaling leren. Ik heb het toen uitgevoerd, en daarna nog een keer of tien. Bij elk optreden heb ik de dichtregels van Sanguinetti voorgelezen, in diverse talen.'

Liedtke noemt *Sequenza XII* een soort marathon, vooral in een droge zaal. De paar keer dat ze het speelde in een zaal met echt mooie akoestiek, ging het veel makkelijker. Ze nam het stuk ook op voor haar cd *Breathless*. Is het een favoriet werk? 'Ja en nee. Ik vind het te gek en heb er super veel

van geleerd. Maar elke uitvoering is wel een overwinning. Soms dacht ik, wow, nu ben ik op de helft. Op het moment dat je voor het eerst adem kunt halen, pas tegen het einde, ademt het hele publiek met je mee. Dan valt plotseling alles stil. Ik hou trouwens wel van fysieke uitdaging.'

Of het publiek de *Sequenza* graag hoort? 'Nou, misschien de echte diehards. Het is een heel complex stuk, niet erg toegankelijk. Die tremolo's zijn een soort monster, een wild beest dat wordt losgelaten. Ik ben bij dit stuk, wat is het woord daarvoor, *flabbergasted*. Ik denk niet dat sindsdien ooit zoiets is gecomponeerd, of misschien de Sonata Concertante van Nikos Skalkottas dat in zijn tijd ook zo'n soort onmogelijk stuk was.' 'Als ik me een voorstelling maak bij het spelen van de *Sequenza*, dat is dat een soort woestijn, een kale vlakte met zachte heuvels en weinig kleur waar de erupties windstoten aan de horizon zijn. Mijn beelden verschillen per optreden, maar altijd is er die vale kleur met schaduwen en het losbarsten van de tremolo's.'

Ze kent geen andere Nederlanders die het

stuk spelen. Ook haar leerlingen hebben zich er niet aan gewaagd. 'Het is altijd zoeken naar goede stukken in de moderne muziek. Het wordt trouwens steeds moeilijker die uit te voeren, directies willen liever honderden mensen in de zaal. Ik had een duo met de Griekse pianiste Lorenda Ramou, dat werd slachtoffer van de economische crisis. Nu zit ik in twee hedendaagse ensembles, *Insomnio* in Utrecht en *Ostravská Banda* in Tsjechië, daar kan ik wel eens een hedendaagse solo spelen. Maar de overheid heeft de musici en kunstenaars heel slecht behandeld in deze coronatijd. Steun gaat naar de grote zalen, de musici zoeken het maar uit. Een crisis is een toets om te zien wat de aandacht van de politiek heeft. Deze crisis heeft me niet overtuigd dat veel waarde wordt gehecht aan kunstenaarschap en creatieve geesten.' Ze voerde de *Sequenza* al jaren niet meer uit, maar ziet kansen. 'Ik doe heel graag muziektheater, experimenten met toneel en muziek, meer improvisatie. We hadden ooit bedacht om de *Sequenza* met dans uit te voeren. Maar dan had ik het wel uit mijn hoofd moeten leren.'

UITVOERINGEN¹

Pascal Gallois, video met partituur [Youtube: berio sequenza xii score]
 Pierre Gallois (1999) op cd: *Berio: Sequenzas* (Deutsche Grammophon)
 Pierre Gallois (2006) op cd: *Berio Sequenzas I-XIV* (Naxos)
 Noriko Shimada (2006) op cd: *Berio: Complete Sequenzas & Works for Solo Instruments* (Mode)
 Kenneth Munday (2006) [Youtube: sequenza xii munday]
 Stefanie Liedtke (2008) op cd: *Breathless* (Duo Pamos, Spectral)
 Martin Kuuskman (2009) [Youtube: martin kuuskman sequenza xii]
 Saxton Rose (2011) [Youtube: sequenza xii saxton rose]

LITERATUUR

Bruce Duffy, 'Composer Luciano Berio: An Interview' (1993) [bruceduffie.com/berio.html]
 Mark Gaydon, 'Berio's Sequenza XII in Performance and Context' (University of Adelaide 2012)
 Mark Hekman, 'Cross-disciplinary Adaptation: A Training Plan for Luciano Berio's Sequenza XII' (University of North Carolina 2017)
 Stefanie Liedtke, 'Ademloos... Over circular breathing' (*De Fagot* 6, 2006, p. 19-21)
 Carrie Vecchione, '*Sequenza VII*' by Luciano Berio: *Background, Analysis and Performance Suggestions* (Louisiana State University 1993)
 Jacqueline Wilson & Christin Schillinger, 'Strategies for Learning Luciano Berio's Sequenza XII' (*The Double Reed* 41.2, 2018, p. 95-112)

¹ Tussen vierkante haken: de zoektermen op Youtube of Internet

Orlando Festival, Dorian Cooke en Vivaldi

Sinds 2017 speelt Dorian Cooke tijdens het jaarlijkse Orlando Festival (uitgezonderd 2020) één van Vivaldi's fagotconcerten. Dit jaar – op 15 augustus, 's avonds in de Kloosterbibliotheek Wittem – zal dat zijn het fagotconcert RV 492.

'Dorian, je mag ook stukken aanleveren die je graag wilt spelen'. Dit was een paar jaar geleden de vraag van Henk Guittart, artistiek leider van het Orlando Festival aan Dorian Cooke. 'Toen dacht ik, nou, dan weet ik wel wat; als het mij zo gevraagd wordt, zou ik het heel leuk vinden een Vivaldi-concert te doen. Ik koos meteen een hele mooie, RV 493 in G groot, met een prachtig langzaam deel.' Het werd een mooie uitvoering en zo ontstond het plan, in de kroeg na het concert, om jaarlijks één fagotconcert van Vivaldi te spelen tijdens het Orlando Festival. En zo begon in 2017 een langlopend project; Vivaldi heeft 39 fagotconcerten geschreven. Inmiddels heeft Dorian deze drie concerten gespeeld:

2017 - RV 493 in G groot

2018 - RV 473 in C groot

2019 - RV 490 in F groot

Voor 2020 stond RV 492 in G groot op het programma; dit ging niet door, en nu is het opnieuw geprogrammeerd voor het festival in augustus van dit jaar.

De concerten worden gespeeld met een strijkkwartet, aangevuld met een contrabas en een klavecimbel, ieder jaar een ander kwartet, de afgelopen jaren waren dat aan de masterclass van het festival deelnemende kwartetten. Dit jaar speelt Dorian het fagotconcert met het veel geprezen Ruskwartet (ruskwartet.com en website Orlando Festival), 'een fantastisch kwartet van drie Russische dames en een heer; ik zie daar naar uit!'. Het Ruskwartet keert jaarlijks terug op het Orlando Festival.

Waarom RV 492? 'Henk vroeg dat ook, hoe zoek je ze uit? Er is keuze uit heel veel mooie concerten. Ik zoek ze uit op het langzame deel; Vivaldi kon de meest prachtige langzame delen schrijven. Daarbij kies ik ook die concerten uit waarvan ik het voor me zie dat ik het kan spelen. Ieder concert heeft z'n eigen technische uitdagingen. Maar de muziek van Vivaldi is erg leuk om te

studeren: zo muzikaal, swingend, ritmisch. Contrasten met een verstillend langzaam deel. Dat is heerlijk. In RV 492 zit een prachtig langzaam deel. Het eerste deel is heel vrolijk en melodisch, optimistisch, ik had zin in optimisme. Dit concert eindigt opvallend genoeg wel in mineur.'

'Ik luister graag naar opnames van de concerten als ik op zoek ben naar een nieuw stuk om te spelen. Als ik een keuze heb gemaakt, doe ik dat niet meer en richt ik me op het verhaal dat ik zelf wil vertellen.'

Studeren. 'Ik studeer iedere keer weer vanuit een soort nulpunt. Werken op basale dingen – adem, houding, klank. Als de basis, het nulpunt goed zit, dan is de weg vrij voor de muzikale expressie. Als ik die stap over sla, kan het zijn dat zenuwen en ongewenste spanning meer vat op mij krijgen, hetgeen het muziek maken in de weg kan gaan zitten. Dus ik ben veel bezig met verdieping wat betreft het spel. Er zit ook wel een filosofisch aspect in. Als je je gedachten goed op orde hebt over hoe je iets wilt, en je kunt het visualiseren – visualisatie van de klank -, dan is dat het goede beginpunt. Vanuit daar zoek ik die klank en probeer ik het te kunnen laten ontstaan.'

'Meestal bestaat een groot deel van het studeren uit het wegnemen van alle niet noodzakelijke spanningen. Fysieke spanningen kunnen overal in het lichaam gemakkelijk ontstaan als je vooral erop gericht bent een bepaald doel te halen. Dat probeer ik allemaal op een rijtje te krijgen. Dat is ook wel een voordeel van deze tijd, nu er minder concerten zijn, om de vrijkomende tijd te gebruiken om weer meer terug naar de basis te gaan. Er is gelegenheid om dingen te verbeteren die tijd kosten. Ik vind studeren gelukkig nog steeds leuk, en kan er uitdaging en plezier uithalen.'

Foto: Pascal Moors

'In zo'n Vivaldi-concert zitten technisch uitdagende passages. Het is zonde van de tijd en de spontaniteit om steeds maar weer dezelfde loopjes eindeloos te herhalen in de hoop dat het beter gaat. Liever haal ik elementen uit zo'n passage .. een moeilijke binding, een loopje, etc .. en maak daar allerlei oefeningen van, zoals omkeringen en dergelijke. En dat kan dan vervolgens ingebracht worden in de muziek zoals het geschreven is. Bij Vivaldi probeer ik zo veel mogelijk de lichtheid van de compositie er uit te laten komen. Dat vraagt dat je je instrument volledig beheerst zodat je de lichtheid niet verliest in technische moeilijkheden.'

Dorian speelt het concert op een moderne fagot. Ze heeft wel de beschikking over een barokfagot en heeft daar in de lockdown-periode veel op gespeeld, of liever gezegd aan gesnuffeld, '... want er zal nog veel meer tijd nodig zijn voordat ik voor publiek op de barokfagot zal durven spelen. Ik vind de klank van de barokfagot zalvend, maar ook pittig en heerlijk lichtvoetig. Vivaldi had deze klank in gedachte toen hij de concerten schreef. Ik wil er in de toekomst zeker

meer (en beter) op leren spelen, maar op het Orlando Festival bestuur ik mijn moderne bolide en probeer daar mijn mooiste Vivaldi klanken uit te toveren.'

39 fagotconcerten¹

Vivaldi heeft 39 fagotconcerten geschreven. Er is veel onderzoek gedaan naar en gespeeld over wie de opdrachtgever(s) was of waren van deze composities en door wie en waar destijds de concerten zijn uitgevoerd.

Maar er is zeer weinig over bekend: de concerten zijn zo'n driehonderd jaar geleden geschreven en er is vrijwel geen materiaal bewaard gebleven waaruit een antwoord op deze vragen blijkt.

Het grote aantal concerten – naar huidige begrippen is 39 concerten extreem veel – kan nog wel begrepen worden in de context van die periode. De gewoonte in een stad als Venetië was om een concert één maal te spelen, en niet meer dan één maal. Dus er bestond een grote vraag naar steeds nieuwe muziek en componisten moesten een hoge productie leveren om daaraan tegemoet te komen. In die context is het begrijpelijk dat Vivaldi honderden concerten voor viool en orkest schreef – Vivaldi heeft het genre 'uitgevonden'. En ook dat hij 39 concerten schreef voor fagot en orkest; en misschien waren het er nog wel meer, want het is aannemelijk dat niet alles wat geschreven is, bewaard is gebleven.

Vivaldi, *Fagotconcert RV 492, deel 2 Largo*, mt. 63-65.

In de literatuur worden twee situaties beschreven waarin de Vivaldi's concerten gebruikt kunnen zijn: in de Venetiaanse Pietà en aan het hof van Graaf Morzin in Bohemen.

Pietà

Vivaldi is gedurende lange tijd – met tussenpozen – verbonden geweest aan de Ospedale della Pietà. Dit was één van de vier voorzieningen in Venetië waar wees-

meisjes woonden, en ook bij hogere leeftijd konden blijven wonen. Bewoonsters van de Pietà met muzikale talenten kregen een muzikale opleiding. Koor en orkest van de Pietà namen in Vivaldi's tijd een belangrijke plaats in in het muziekleven in Venetië. Vivaldi was aanvankelijk aangesteld als viooldocent en later als componist en 'artistiek leider'. Hij componeerde veel muziek voor koor en/of orkest, waaronder - in grote aantallen – vioolconcerten. Denkbaar is dat

hij ook de fagotconcerten voor het orkest heeft gecomponeerd. Maar uit vrijwel geen enkel overgeleverd document blijkt dat in de Pietà fagot werd gespeeld, laat staan dat fagotconcerten zouden zijn uitgevoerd. Met één uitzondering: een Franse bezoeker van Venetië maakt in 1739 melding van fagotspel in de Pietà.

Graaf Wenzel von Morzin

Een andere richting waar veel onderzoek in gedaan rond de bestemming van de fagotconcerten, is graaf Wenzel von Morzin (1675 - 1737), woonachtig te Praag, met een hoforkest waarvan een virtuoze fagottist genaamd Antonín Möser deel uitgemaakt zou hebben. Vooral vanaf 1715 maakt deze graaf werk van de uitbouw van het orkest. Onder andere uit rekeningen van de plaatselijke apotheek kon de aanwezigheid van houtblazers, waaronder fagottisten, afgelezen worden: '... medicaments were given at least twelve times to musicus 'Herr Fridrich', probably the bassoonist Franz Fridrich. The pharmacist (...) once gave 'stomach tonic to a bassoonist'; (...), and the fact that the Kapelle included woodwind instruments is revealed by the item 'nut oil for musical instruments'.' (Kapsa, p. 608).

Het oudste bewijs van contact tussen Vivaldi en Morzin was een notitie van Vivaldi aan Morzin uit 1719 waarin hij de ontvangst bevestigt van een betaling voor een bundel bladmuziek. De boekhouding van de graaf laat zien dat hij in de periode 1720 - 1729 periodieke overboekingen deed ten gunste van Vivaldi. Deze betalingen omvatten onder andere een vaste, periodieke – salarisachtige – betalingen en betalingen voor muziekstukken.

In 1724 stonden er 15 orkestleden op de loonlijst van graaf Van Morzin (Kapsa 2013, p. 614). Drie van hen waren fagottist: Anton (Antonín) Möser, Franz (František) Fridrich en Tobias Arloth; deze laatste was tevens lakei. Möser was een 'virtuoso musician' en was, na de concertmeester, het best betaalde orkestlid.

Van de muziekbibliotheek van de graaf is vrijwel niets overgeleverd. Blijkens de betalingen heeft Vivaldi een belangrijke bijdrage geleverd aan deze bibliotheek, maar het is niet mogelijk te achterhalen om welke

1 – CD Antonio Vivaldi, *Concerti di fagotto III*

– Václav Kapsa (2013). *Account books, names and music: Count Wenzel von Morzin's Virtuossissima Orchestra*. Early Music, Vol. xl, No. 4

– Stephanie Magnus (2012). *The rise of Vivaldi's bassoon concerti through the Pietà's soloist culture*. University Park: Meadows School of the arts

– Cynthia M. Duda (2009). *The city, the girls, the composer...the phenomenon: influences on the performance of Vivaldi's bassoon concertos at the Ospedale della Pietà*.

– M. Pincherle en M.M. Marble (1938). *Vivaldi and the "Ospitali" of Venice*. The Musical Quarterly, vol. 24, no. 3, pp. 300-312

– *The Story of Antonio Vivaldi: His Life, His Times and His Music*. Ottawa, National Arts Centre.

– Laurentiu Darie (2020). *Stylistic features of Vivaldi's bassoon concerti*. Bulletin of the Transilvania University of Brasov Series VIII: Performing Arts, vol. 13(62), no. 2.

stukken het ging. Eén van de weinig zekerheden is het fagotconcert in g klein RV 496; op het handschrift van dit concert staat de aantekening 'Ma.[r]chese de Morzin', mogelijk bedoeld voor de kopiïst. Niet onwaarschijnlijk is dat ook de fagotconcerten RV473 en RV500 deel uitmaakten van de muziekbibliotheek: beide concerten zijn geschreven op papier dat in Centraal Europa gemaakt is.

Het blijft onduidelijk hoe het zat met Vivaldi's fagotconcerten. Tot slot toch maar een stevige conclusie van Stephanie Magnus, fagottiste in de V.S., over het belang van Vivaldi's fagotconcerten. Zij poneert de

stelling dat Vivaldi zelf fagot speelde (hoewel daarover in geen enkele bron iets is vermeld) om de reden dat de fagotconcerten zozeer passend zijn voor de fagot dat ze alleen maar geschreven kunnen zijn door iemand die het instrument zelf bespeelde. Ze vergelijkt de fagotconcerten met Vivaldi's hoboconcerten die relatief veel minder passend zijn voor de hobo. In het verlengde van deze stelling concludeert ze het volgende over de betekenis van de fagotconcerten: 'His bassoon works set a high standard of idiomatic writing that most composers since have followed. Without his works for bassoon, the instrument may have never made the leap from basso continuo instrument to

the solo voice that is now used in concerti, chamber groups, and symphonies among many other works.' (Magnus, 2012, pag. 71).

Vivaldi's fagotconcert RV 492 wordt gespeeld zondagavond 15 augustus in de Kloosterbibliotheek Witterm (Wittermer Allee 32, 6286 AB Witterm). Dorian speelt daar ook: Rudolf Escher (1912-1980), Trio (1939, rev. 1941/42) met James Austin Smith, hobo en Alan R. Kay, klarinet.

Tekstredactie: DH

VOOR U BELUISTERD

ERIK REINDERS

De Cd *Alone* van Scott Pool

In het vorige nummer van "De Fagot" besprak ik een Cd van het label MSR Classics met werken van *Sunny Knable*. Een van de fagottisten op deze Cd is *Scott Pool*. Van deze Scott Pool is, ook op MSR classics, een Cd verschenen met werken voor fagot solo, getiteld *Alone*. Het is een welkome aanvulling op mijn Cd-collectie, zeker in deze tijd van Corona en de daaraan gepaard gaande beperkingen wat samenspielen betreft. Voor mijn leerlingen, die nu vaak online les krijgen, ben ik steeds op zoek naar interessante stukken die zij zonder begeleiding kunnen spelen, en deze Cd is een goede inspiratiebron hiervoor. Scott Pool laat horen wat er allemaal mogelijk is met een ongegeleide fagot. De stukken die hij gekozen heeft zijn zeer divers, van klassiek-virtuoos tot een prachtig werk met gebruik van elektronica, jazzy variaties, warmbloedige Zuid-Amerikaanse muziek, maar ook meer serieuze werken uit het standaardrepertoire voor fagot.

Scott Pool is een fagottist die in Noord-Amerika en daarbuiten veelvuldig

optreedt als solist. Ook maakt hij veel Cd-opnamen. Verder was hij bij verschillende orkesten eerste (solo)fagottist. Hij werd door Bernd Moosmann erkend als *Moosmann Artist*. Hij speelt dan ook op een Moosmann-fagot (222CL). Scott Pool is een echte promotor voor nieuw fagotrepertoire, hij zet zich gedreven in door het verstrekken van opdrachten aan zowel gevestigde als aankomende componisten. Naast solist en orkestmusicus is hij ook een bevlogen docent.

Het eerste werk op deze Cd is een arrangement van acht variaties op het bekende thema *Carnival de Venice*. Het werk is oorspronkelijk voor fluit gecomponeerd, en is bewerkt voor fagot door *Ryohei Nakagawa*. Het is een werk in de laat-negentiende-eeuwse traditie, waarin alle technische mogelijkheden van het solo-instrument geëtaleerd worden. Het is oorspronkelijk gecomponeerd door fluitist *Paul Genin* (1832-1903), solofluitist in het orkest van het *Theatre Italien*. Scott Pool geeft met dit circusnummer gelijk zijn visitekaartje af.

Hij speelt met hoorbaar plezier schijnbaar moeiteloos de acht zeer virtueuze variaties. *Parable for Bassoon* van Vincent *Persichetti* (1915-1987) is een vaak gespeeld solostuk. Het werd in 1987 geprogrammeerd als concoursstuk voor het concours van de *International Double Reed Society*. Persichetti was pianist en compositiedocent aan de Julliard school of Music. Hij neemt een belangrijke plaats in tussen de Amerikaanse componisten van de 20e eeuw. Hoewel hij zelf pianist was, componeerde hij bij voorkeur muziek voor blazers. De meeste van zijn 25 *Parables* schreef hij voor een solo-instrument, enkele voor ensembles. Voor Persichetti waren de *Parables* een zeer belangrijk onderdeel van zijn oeuvre, hij drukte er zijn persoonlijke gevoelens en belevenissen mee uit. Het stuk kan soms fragmentarisch overkomen, maar Scott Pool speelt het werk zeer overtuigend, met mooie lijnen en veel fantasie.

Lawson for bassoon solo van *Alexandre Ouzounoff* (geboren in 1955) is de meest recente compositie op deze Cd. Het stuk werd in opdracht van de Zweedse fagottist *Henri*

Roman in 2015 geschreven. De titel refereert aan de Lawson Cypress, een conifeer die in Oregon op grote hoogte groeit. Het hout is sterk en toch licht. Ouzounoff koos deze boom om een kalme en expressieve sfeer te creëren. Hij schetst in het stuk een ijzig en karig landschap, met houtachtige begroeiing. Het is een prachtig, sfeervol stuk, waarin effectief gebruik wordt gemaakt van moderne technieken zoals multiphonics.

De Venezolaanse componist *Antonio Lauro* (1917-1986) is in Zuid-Amerika zeer bekend om zijn werken voor gitaar. Klarinet- en saxofonist *Pasquito D' Riviera* verwerkte enkele van Lauro's melodieën voor fagot solo in zijn *Lauro for Bassoon*. Het is een vierdelig stuk geworden, met een duidelijke verwijzing naar de muzikale cultuur van Venezuela.

Rhapsody for Bassoon van de Amerikaanse componist *Wilson Osborne* behoort inmiddels tot het standaardrepertoire voor de fagot. *Wilson* studeerde bij Hindemith en leefde en werkte in het noordoosten van de V.S. Het werk is geschreven voor de beroemde fagottist *Sol Schoenbach*, voor een radio-programma met eigentijdse muziek. Het stuk had onmiddellijk veel succes, en het is voor veel andere instrumenten bewerkt, met name de bewerking voor klarinet wordt vaak gespeeld. In 1983 was het een verplicht werk bij het concours van de IDRS.

In haar *Jazz variations* maakt componiste *Libby Larsen* (geboren in 1950) gebruik van de harmonische en ritmische taal van de klassieke Amerikaanse Jazzmuziek. Het stuk is in variatievorm geschreven. Het heeft duidelijk genoemde invloeden van de Jazzmuziek, maar *Libby Larsen* weet toch een geheel eigen taal in het stuk te realiseren.

Mijn favoriete stuk op deze Cd is *Kyrie for Bassoon and Electronics* door *Russell Brown* (geboren in 1976). Het is in 2006 geschreven voor fagottiste *Shannon Lowe*. Voor het melodisch materiaal maakt *Brown* gebruik van gregoriaans gezang uit een middeleeuwse mis. De klanken van de fagot worden zeer effectief verweven met een door de componist gecreëerd elektronisch klankveld, dat de boventonen van de fagot versterkt en een sterk ruimtelijk effect teweeg brengt. Het is een prachtig, haast meditatief werk, dat de serene rust van gregoriaanse muziek met moderne techniek actualiseert. *Scott Pool* weet hier een prachtige sfeer op te roepen.

Three Inventions for Solo Bassoon is een werk van een tijdgenoot van *Persichetti* en *Osborne*: *Georg Perle* (1915-2009). *Perle* was een belangrijke 20e-eeuwse Amerikaanse componist. Hij gebruikte zoals hij het zelf noemde een "12-toons tonaliteit" in zijn muziek. Alle 12 tonen worden gebruikt, maar de muziek wordt zo ingenieus gecomponeerd dat er een herkenbare traditionele harmonische hiërarchie tussen de tonen ontstaat. *Three Inventions for Solo Bassoon* werd in 1962 gecomponeerd voor *William Scribner*, fagottist van het San Francisco Symphony Orchestra, als een van de stukken die *Perle* in opdracht van dat orkest schreef. Het eerste deel is lyrisch, zangerig, afgewisseld door krachtige, multifone akkoorden. Het tweede en derde deel zijn beide snel, virtuos, met veel staccato-passages. Het geheel komt over als een goed uitgebalanceerd stuk, spannend om naar te luisteren!

Fibonacci Haiku for Bassoon van fagottist, filosoof en akoesticus *Werner Schulze* (geboren 1952) creëert een synthese van poëzie, muziek en wiskunde in een werk voor solo fagot. De gedichten, die als verjaardagsgeschenk voor een 80-jarige moeder en haar 50-jarige dochter door *Werner Schulze* werden geschreven en in 2004 door hem in première werden gebracht, worden bij de uitvoering van het stuk voorgedragen, in het begeleidende boekje bij de Cd zijn de gedichten afgedrukt. De getallen 50 en 80 zijn significant in dit stuk, zij verhouden zich volgens de gulden snede, beschouwd als de perfecte natuurlijke verhouding. De Haiku-vorm van de gedichten versterkt de compacte, bondige vorm van de muziek. De vijf delen van *Fibonacci Haiku for Bassoon* zijn stuk voor stuk prachtige miniatuurtjes. *Scott Pool* speelt ze met een zeer muzikale verfijning, met een haast vocale aanzet. Prachtig!

Het laatste werk op deze Cd, *Blur for Solo Bassoon* van *Chris Arrell* (geboren in 1970) werd gecomponeerd in 2006. *Scott Pool* verstrekte de opdracht voor dit stuk en hij bracht het ook in première. *Arrell* begint het stuk met elkaar snel opvolgende intervallen. Gedurende het stuk vervagen toonhoogte en ritme en worden geleidelijk aan vervangen door andere bronnen van geluid, zoals getik van kleppen, tikken tegen het instrument, multiphonics en geluiden door de speler zelf voortgebracht. Uiteindelijk mondt het geheel uit in een melodie, begeleid door geluiden van de fagottist zelf.

Het wordt erg knap door *Scott Pool* vertolkt, maar het stuk komt op mij wat gekunsteld over. Niettemin een interessante aanvulling op het repertoire.

Scott Pool speelt met een prachtig, flexibel geluid. Hij past zijn geluid heel knap aan bij de muziek die hij speelt. Zo klinken de variaties op *Carnival de Venice* sterk solistisch, stoer en vol bravoure, terwijl in *Fibonacci Haiku for Bassoon* zijn geluid heel vocaal, zacht en week klinkt. De opnamekwaliteit van deze Cd is erg mooi, ruimtelijk maar toch helder genoeg om alle details te kunnen horen.

Het nummer van de Cd is: MSR classics ms 1734

Ik heb met veel plezier naar deze Cd geluisterd en ik kan hem van harte aanbevelen!

Dubbelconcerten (5)

H.P. JOHNSEN

Achtergrond

Hinrich (Henrik) Philip Johnsen werd in Duitsland geboren, maar kwam in 1743 naar Stockholm, als lid van het hoforkest van kroonprins Adolf Frederik. In 1763 werd hij chef-dirigent van een Franse groep musici, die in 1753 op verzoek van het Zweedse hof waren gekomen. In 1771, na de dood van Adolf Frederik en de opvolging door de zoon Gustav III, veranderde een en ander. De Franse musici werden ontslagen en de twee hofkapellen (de koninklijke en die van de kroonprins) werden samengevoegd en speelden voornamelijk nog in het operahuis. Samen met Ferdinand Zellbell jr was Johnsen mede-oprichter van de Koninklijke Zweedse Muziekacademie, het oudste conservatorium van Scandinavië, waar hij ook doceerde.

Datering

De Zweedse uitgave vermeldt in de partituur van Johnsen medio april 1751, hetgeen tamelijk precies is. Een logische gedachte is dan dat het gecomponeerd is vanwege een gebeurtenis, bijvoorbeeld de kroning van Adolf Frederik later dat jaar, maar dat is speculatief. Aan de partituur is te zien dat er twee goede fagottisten nodig zijn om dit werk te kunnen spelen. Dat zou een ingang kunnen zijn om meer over het werk en de achtergronden te weten te komen. Helaas kunnen we de precieze samenstelling van het orkest niet achterhalen, mensen worden op zijn best betiteld als “muzikant”. Andere composities uit Johnsens Zweedse tijd bieden evenmin houvast: die hebben hoogstens één fagot. Dan rest de partituur: wat worden we daar wijzer van?

Structuur

De begeleiding van de twee fagotten is door strijkers en klavecimbel. Het geheel staat in F-groot, de drie delen ook. Het klavecimbel heeft alleen basnoten, geen becijferde bas. De cijfers komen niet voor in de partituur en ook niet in de baspartij, terwijl het voorkomen van omkeringen, septiem-akkoorden en toevallige voortekens wel om cijfers vragen. De solo-fagotten hebben in tutti-passages beide meestal dezelfde tonen als de basstem. In sommige kleinere stukken heeft fagot 1 hetzelfde als de bassen, fagot 2 als de altviolen, al dan niet geoctaveerd naar beneden. Elk deel begint en eindigt met orkest, zonder solisten. In de delen 1 en 3 duurt het lang voordat de solisten iets van een thema spelen, in deel 2 spelen ze vanaf hun inzet het thema, voor zover daarvan sprake is. In een schema:

deel	maten	thema (orkest)	thema (fagotten)
1 Moderato	120	1-2 (viool 1,2)	28-29 (fagot1) 30-31 (fagot2)
2 Cantabile, largo e staccato	56	–	4-6 (fagot 2) 13-15 (fagot 1)
3 Vivace	215	1-4 (viool 1)	50-53 (fagot 1) 51-53 (fagot 2)

Aan het schema valt af te lezen dat Johnsen eerder in motieven schreef dan in thema's. De grootste thematische eenheid telt vier maten, vaker is het kleiner. Met welk materiaal schreef hij zijn delen dan vol?

In het eerste deel zetten de violen unisono in:

Afb. 1: Deel 1, m.1-4, violen

Herkenbaar zijn de sprongen naar beneden in maat 1: eerst de kwart en daarna de kleine sext. In maat 2 volgt op de derde tel niet de tonica, maar een versiering in de vorm van een drieklank op de tonica. In maat 3 volgt dan een uitgeschreven toonladder-figuur, een versiering in de vorm van een triller en weer die gebroken drieklank. Als extra versiering volgt nog maat 4. Meer dan de helft van deze maten is gevuld met versieringen. Ook andere elementen zijn rijkelijk versierd. De bassen in m.5 gaan weliswaar stapsgewijs naar beneden, maar dat is versierd doordat de lijn steeds een oktaaf-sprong omhoog en omlaag maakt.

Wanneer de fagotten inzetten is dat aanvankelijk met twee nieuwe ingrediënten: een cadens-achtige in de ene fagot met een lange toon in de andere.

Afb. 2: Deel 1, maat 24-29, fagotten

De tweede inzet in maat 28 is het beginthema dat we kennen van de violen. De letterlijke herhaling is maar anderhalve maat, maar dankzij de karakteristieke sprongen en de syncopie is het zeer herkenbaar.

De maten 25 en 27 lijken met een trapsgewijze daling, versierd met een triller, weinig bijzonder. Toch zorgen ze voor herkenning met het patroon dat we kennen uit maat 4, zie Afb. 1. Subtiel spelen de fagotten in tertsen of sexten. Vooral de tertsen zullen wat later in het deel belangrijker worden.

De syncopes komen terug in de fagotten in m.66, over een hele maat uitgesmeerd en in tertsen spelend.

Afb. 3: Deel 1, m.64-66, fagotten

Het patroon van de tweede fagot van m.64 derde tel, een toonladder-figuur met zes 32-sten, kwam al voor in m.6 in de violen. In de fagotten werden toonladder-figures verder opgeblazen: in m.44 met hetzelfde patroon van 16e en zes 32-sten, maar dan vier tellen achter elkaar. De daaropvolgende maat is helemaal vol met 32-sten. Het is niet verbazingwekkend dat met zo'n lange sliert aan zulke kleine notenwaarden een tempo Moderato als snel geldt.

Deel 2, het langzame deel, begint als volgt:

Afb. 4: Deel 2, m.1-6, partituur

Het hele ensemble speelt piano en staccato. Het enige instrument dat niet in staat is zacht te spelen, het klavecimbel, wordt voor dit deel uitgesloten met de aanwijzing "senza Cembalo". De fagotten spelen eveneens piano en dat geldt vanaf maat 4, wanneer hun solo begint, nog steeds. Ze kunnen zo zacht spelen als ze durven, want ze zullen hoorbaar zijn vanwege het verschil in klankkleur en omdat ze heel andere notenwaarden spelen dan de strijkers, die steeds op de tel zijn. Opvallend is dat de tweede fagot het initiatief krijgt. De eerste fagot heeft pas vanaf maat 14 een inzet met hetzelfde idee: vanaf een lange noot begint een melodie met veel kleinere notenwaarden; de tweede fagot speelt de afsluitende tonen mee op een terts afstand. Voor de strijkers duurt het tot m.35 voordat ze een noot van drie tellen spelen en dat is meteen ook het moment dat er een opvallende samenklank is: de twee fagotten spelen fis en es', begeleid door c-fis-a-c in de strijkers, een zevende trap in g-klein in een kwart-sext-omkering. Het verwachte akkoord van g-klein volgt in m.36, om alweer snel vertrouwd een akkoord van F-groot te worden in m.38 in sext-ligging en als echte afsluiting i grondligging in m.40. Het valt samen met het moment dat de twee fagotten in tertsen gaan spelen, vanaf maat 39, afgewisseld met sexten.

In de strijkers begint het derde deel heel anders, maar in de fagotstemmen niet:

Afb. 5: Deel 3, m.43-47, fagotten

pas in m.43 zetten ze in, met de relatief lange notenwaarden van drie kwarten, in tertsen zoals in Afb. 5.

Net zoals in deel 2 het geval was, krijgen de fagotten alle ruimte om zich te laten horen: in maat 43 en 44 zijn zij de enige die op de eerste tel spelen. Op tel twee en drie is alleen een baslijn, verder hebben de strijkers rusten. Niet lang na deze eerste inzet in het laatste deel spelen de fagotten het thema waarmee viool 1 was begonnen. In het begin van het deel had de tweede viool in echo gespeeld, op twee maten afstand. De tweede fagot speelt nu op één maat afstand.

Afb. 6: Deel 3, m.50-54, fagotten

De eerste fagot heeft dan weliswaar het initiatief in m.50, maar dat is zeker niet zo in het hele deel, soms is het initiatief in de tweede fagot en de echo in de eerste. Verder komen hier weer de tertsen terug, zie m.51, 52 en 53. De zinnen zijn kort, eigenlijk is er meer sprake van het werken met motieven dan met thema's. Johnsen husselt het thematisch materiaal door elkaar. Hij doet dat wel slim: nergens in het werk heb je het idee dat er heftig wendingen zijn, maar er gebeurt wel veel, zowel harmonisch als melodisch.

Stijl

Over het geheel genomen vallen een aantal dingen op: in tegenstelling tot de barok schrijft Johnsen dynamiek in de partituur en de dynamiek is meer gedifferentieerd dan **p** en **f**, ook **pp** en **ff** komen voor. Verder lijkt de basso continuo minder belangrijk te worden. Cijfers komen nergens in de partituur voor, al zou het ook een teken kunnen zijn van tijdgebrek bij het overschrijven en/of dat Johnsen zelf als toetsenist het klavecimbel bespeelde en daarom kennis genoeg had. Grote thema's zijn minder belangrijk dan motieven, die vrij met elkaar gecombineerd worden.

Al deze kenmerken in ogenschouw nemend, kun je concluderen dat de schrijfwijze van Johnsen meer lijkt op het idioom van Carl Philip Emanuel Bach dan dat van diens vader Johann Sebastian. Natuurlijk is dat de geschiedenis achteraf bekeken, maar je kunt wel zien dat Johnsen er al in 1751 een losse structuur op nahield. Niets komt daarbij uit de lucht vallen: hij verwerkt eerst motiefjes en voorkomens in de strijkers-begeleiding of anderszins op een onopvallende plaats, om ze dan verderop te kunnen promoten tot een hoofdzaak. Dit geldt bijvoorbeeld voor de tertsen en de echo's. Wat verder opvalt is het grote verschil in notenwaarden: van lange noten met meerdere maten aan elkaar gebonden tot 32-sten en zelfs 64-sten in het tweede deel. De tweede fagot heeft weliswaar vaker de onderste terts, maar even vaak als de eerste het initiatief. Er zijn twee goede fagotisten nodig om dit virtuoze werk tot een goed einde te brengen!

16-jarige fagottist **Jappe Dendievel** winnaar Prinses Christina Concours

SABINE KOK

Foto: Kevin De Borger

De manier waarop op zaterdag 24 april de winnaars bekendgemaakt werden, sloot naadloos aan bij het virtuele karakter van het Prinses Christina Concours, dat dit jaar net als in 2020 online plaatsvond. Per videoboodschap kreeg de 16-jarige Vlaamse fagottist Jappe Dendievel van prinses Margriet te horen dat hij winnaar was geworden in de derde categorie. “Wat heb je prachtig gespeeld”, roemde ze zijn spel, “ik heb ervan genoten.” Bijna vierhonderd jonge muzikanten deden mee aan de voorrondes, uit Nederland én uit België, want ook Vlaamse deelnemers mogen sinds vorig jaar aan het concours deelnemen. Zeventien van hen werden uiteindelijk geselecteerd voor de nationale finale.

Dendievel nam de beslissing om zich in te schrijven niet lang voor de deadline. “Ik zag de advertentie pas zeer laat verschijnen op sociale media, maar ik had meteen zin om mee te doen”, vertelt hij, terugkijkend op zijn deelname. Hij koos voor het *Concertino* van de Franse componist Marcel Bitsch (1921-2011), dat hij het ‘ideale wedstrijdstuk’ noemt. “Het vereist op alle vlakken heel veel van de fagottist: het is delicaat, extreem virtuoos – kortom alles wat een fagottist op een wedstrijd kan tonen. De grote uitdaging vond ik het zoeken naar de juiste klank en om de spanningsbogen erin te houden, ondanks de zeer lange en delicate lijnen.”

Als ‘Pauls Jonge Held’ voerde hij het stuk opnieuw uit in het programma *Podium Witterman* op 25 april, opvallend genoeg een week nadat zijn broer Balder daar, op hobo, ook te gast was. De twee komen uit een muzikaal gezin. Moeder Kristien Devolder is pianiste en violiste, en gaf haar vijf zoons van jongs af aan muzieklessen. Allen spelen

ze meerdere instrumenten. Zo begon Balder ooit met viool, maar studeerde naast zijn hobolessen ook slagwerk en orgel. Jappe speelde behalve fagot, ook jarenlang euphonium en trombone, tot anderhalf geleden toen corona toesloeg. Hij was drie jaar actief als trombonist bij het Euregio Jeugdorkest, maar besliste begin vorig jaar dat 2019-2020 zijn laatste seizoen als koperblazer zou worden. Het hoofdstuk heeft hij tot zijn spijt ‘niet mooi kunnen afronden’, maar hij wilde zich helemaal kunnen toeleggen op fagot en contrafagot. Wie nieuwsgierig is naar het hele gezin kan op YouTube de muzikale kerstkaarten bekijken die de Dendievels elk jaar rondsturen als een moderne ‘familie Von Trapp’, zoals Witteman het in zijn programma omschreef.

Jappe volgt op dit moment een bacheloropleiding aan het Koninklijk Conservatorium van Antwerpen, fagot bij Francis Pollet en contrafagot bij Filip Neyens. In juli 2020 haalde hij zijn middelbareschooldiploma, dankzij een programma van de Vlaamse overheid dat het mogelijk maakt versneld eindexamen te doen. Het gaf Jappe de mogelijkheid zich volledig op zijn muziekopleiding te concentreren. “Na mijn bachelor in Antwerpen zou ik graag, net zoals mijn broers Balder en Martijn Dendievel, in Duitsland gaan studeren”, zegt hij, voortblikkend op de toekomst. “Mijn droom is om als orkestmuzikant mee te spelen in een professioneel orkest.” Op de lessenaar staat dan, als het aan Jappe ligt, de *Negende symfonie* van Mahler, zijn favoriete componist.

Maar ook Sjostakovitsj’ *Tiende symfonie* en Bachs *H-moll Messe* komen voor in zijn top 3.

Jappe weet nog niet hoe hij de Van Cappellen Stichting Prijs zal besteden. Die won hij in de regionale voorrondes van het PCC en biedt hem de mogelijkheid een les te volgen bij een Nederlandse fagottist. “Die keuze is zeer moeilijk: ik volgde al zeer interessante masterclasses bij enkele Nederlandse fagottisten, dus misschien ga ik opnieuw bij een van hen, of bij iemand nieuw.”

Iets waar Jappe, die speelt op een Püchner Superior Model met een Heckel-bokaal, zich graag binnenkort verder in zou willen bekwamen is de kunst van het rieten maken. “Ik koop ze nu nog bij Filippo Rossi, omdat ze zeer solistisch zijn, en je er zelf nog veel aan kunt aanpassen. Die flexibiliteit is erg handig. Voor de finale van het PCC heb ik gekozen voor een riet met een eerder lichte klank, veel soepelheid, en dat gemakkelijk aanspreekt.”

Na een jaar vol online lessen, virtueel samenspel en concerten via streaming verheugt Jappe zich erop deze zomer eindelijk weer ‘live’ deel uit te maken van een orkest. Tijdens het Verbier Festival in Zwitserland komende juli speelt hij mee met het Verbier Festival Junior Orchestra. Daarnaast staat er in augustus een theaterproductie gepland bij het ensemble I Solisti van Jappes fagotdocent Francis Pollet, waar hij als jong veelbelovend talent vanaf volgend seizoen ‘Next Generation Artist’ wordt.

De Corona voorbij

DICK HANEMAAYER

Als dit blad verschijnt, wordt er weer gerepeteerd en geconcentreerd. Dat wil zeggen: dat hopen wij, nu, op 2 juni 2021, als dit artikel geschreven wordt. Niets is zeker, tot nog toe duurt alles rond Covid 19 langer dan je zou denken, maar nu lijken de vooruitzichten definitief positief. We kunnen weer blazen!

Hieronder volgt een beeldverhaal van een bizar jaar. Het begint en eindigt in Nederland maar gaat verder de hele wereld over. De meeste beelden zijn afkomstig van Youtube, zoektermen in Youtube staan vet gedrukt, en die hoeven natuurlijk niet altijd helemaal te worden uitgeschreven. Sommige links zijn Url's en dan betreft het andere websites dan Youtube.

De pandemie heeft bij tal van fagottisten een indrukwekkende energie en inventiviteit opgeroepen waarvan we in dit verhaal iets laten zien – lang niet alles, dat zou niet in dit blad passen. Veel gaat digitaal: concineren, samenspielen – groepsgewijs of solo –, er is in verband met de pandemie gecomponeerd, er is gespeeld voor goede doelen, en er zijn hulpmiddelen ontwikkeld: de basoon bag en het mondkapje.

PROTEST

Om te beginnen: men kan met een fagot protesteren tegen corona: **a baroque bassoon against covid19!** Paolo Tognon, Italiaans fagottist, bespeelt de barokfagot in Joseph Bodin de Boismortier (1689 – 1755), suite de pieces qu'on peut jouer seul. op XL.

CONCINEREN

Het begon in Rotterdam: op 20 maart 2020 bezorgden musici van het Rotterdams Philharmonisch Orkest Nederland en de wereld een verrassende online uitvoering van een stukje Beethoven Symfonie 9, met deze boodschap: *'We're adjusting to a new reality and we'll have to find solutions in order to support each other. Creative forces help us, let's think outside of the box and use innovation to keep our connection and make it work, together. Because if we do it together, we'll succeed.'* Het leverde veel reacties op, zoals: *'.. all of a sudden being overwhelmed by the beauty of it all.'* Zoektermen op Youtube: **From us, for you: Beethoven Symphony No. 9**

Dit was een groot (deel van een) orkest, het andere uiterste zagen we Minnesota, USA. Gebruikelijk is dat het Wisconsin Chamber Orchestra 'Concerts On The Square' geeft, maar vanwege corona kon dat niet. In plaats daarvan speelden leden van het orkest solo-en mini-concerten in de buitenlucht. Onder andere fagottiste Midori Samson, *'lecturer of Bassoon'* aan de University of Wisconsin en fagottiste in het Wisconsin Chamber Orchestra. Ze speelde muziek gebaseerd op Nigeriaanse liederen. **Meet the Chamber Orchestra Musicians: Midori Samson on bassoon.**

Het Orkest Koninklijke Luchtmacht startte het project 'Lockdown Music'. Fagottisten Silvia Schildkamp en Agnes Korbijn speelden in **LOCKDOWN MUSIC #5: 'Bella Ciao'**, een bewerking van de titelsong van de Netflix serie 'La Casa de Papel', die zich afspeelt in misdadige kringen. Zeer mooie video!

Een muziekschoolfimpje, van de *Musikschule des Landkreises Alzey-Worms* (midden Duitsland) onder de naam Corona Konzert. Nevendoel was om de fagot onder de aandacht te brengen van mogelijk nieuwe leerlingen. Fagottiste Lucia Flores, docente aan genoemde muziekschool, en de clavecinist spelen uit Sonate f-moll

TWV 41:f1 van G.P. Telemann de delen Triste en Allegro. Het filmpje start op 1:00 dus even geduld. Verderop in de video komt de fagottiste nog enkele keren terug, afgewisseld met stukjes van leerlingen van de muziekschool. Youtube: **Corona-Konzert V- Fagott sei Dank!**

SAMENSPELEN

Er is heel, heel veel digitaal samengespeeld. Hier volgen enkele voorbeelden.

Stevie Wonder – Sir Duke (1976) arr. for bassoon ensemble, acht fagotten. Eerste fagottist is Andrew Brady, solofagottist van het Atlanta Symphony Orchestra. Het arrangement is van Evan Kuhlmann, (contra)fagottist in het LA Phil (Los Angeles). Deze laatste speelt enkele passages in dit acht-stemmige stuk solo of bijna solo.

Een kleine 20 fagottisten uit Metro Detroit (stad Detroit en omgeving) speelden Crocodile Rock, in de jaren zeventig geschreven door Elton John en Bernie Taupin. **Bassoonists of Metro Detroit Present "Crocodile Rock"**

De twee videos hierboven zijn gemaakt in de VS. Ook elders werd op deze digitale manier samengespeeld. In Duitsland – in het Nordkolleg Rendsburg – was er de Bassoon-Saloon waar regelmatig in vrij grote groepen werd samengespeeld. De volgende is van Bassoon-Saloon #1. Hier wordt Pigs voor fagotkwartet (componist Alain Ridout) gespeeld. Na deze eerste aflevering volgden nog 13 'saloons', alle gepubliceerd op Youtube.

Verder naar het oosten: Thailand: **Bassoon's Holiday by Thailand Bassoon Club 2020**, op het kanaal van Prateep Noppakijja, 'Bassoonist in Quarantine'.

Deze video komt uit Canada. Jaarlijks komen vanuit Canada, USA en Europa en Azië fagottisten naar Lanark, Ontario, Canada voor *'.. an intensive week living the bassoon ..'*: **Brooke Valley Bassoon Days Virtual Rackett of Bassoons 2020**. In augustus 2020 vond de bijeenkomst digitaal plaats; gespeeld wordt Mission Impossible, uit de gelijknamige speelfilm, door Fraser Jackson gearrangeerd voor vijf fagotten en een contrafagot. Het stuk wordt zingend afgesloten.

Samenspelen kan ook met z'n tweeën. Hier zien en horen we Stephanie Corwin, fagot, New York en Mingzhe Wang, klarinet, Lansing, Michigan. *'Social distancing doesn't prevent us from making music together, virtually!'* Zij spelen **Beethoven Duo no. 1 in C for Clarinet & Bassoon on period instruments COVID19 remote collaboration**.

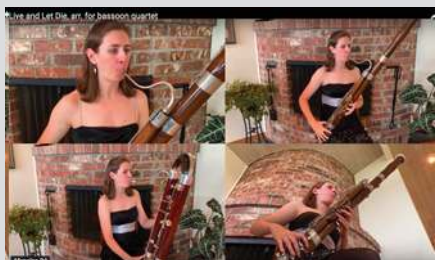

MEERVOUDIGE SOLO'S

Heel wat fagottisten hebben zichzelf digitaal vermenigvuldigd naar vier tot acht personen, een *Bassoon Choir*. De fagottist in deze video presenteert zich als *Unarmed HiHat* op Youtube. Hij speelt **Britney Spears – Toxic for Bassoon Choir** (zonder contrafagot), 'Produced during the Great Social Isolation of 2020'. Deze Unarmed HiHat heeft naast deze nog een hele reeks andere video's gepubliceerd.

Cornelia Sommer speelt **Live and Let Die, arr. for bassoon quartet**. *Live and let die* is de titelsong van de gelijknamige James Bondfilm uit 1973. Het werd destijds gespeeld door Paul McCartney & WINGS.

Shostakovich Waltz No.2 arranged for bassoon quartet wordt gespeeld door *Maria Spiteri Zahra*, fagottiste in het Malta Philharmonic Orchestra.

In de volgende video zien we het Covid Bassoon Quartet met **Scherzo and March by John Addison**. Het kwartet bestaat uit Neil Fairbairn, Bassoonist Emeritus; hij is ook de dirigent.

Jupiter, the Bringer of Jollity (arranged for Bassoon Ensemble) uit *The Planets* van Gustaf Holst wordt gespeeld door Ashby Mayes, met enige hulp op de contra van zijn docent Martin Field (Royal Opera House). Ashby studeert aan het Royal College of Music te Londen. Het arrangement is van zijn hand.

Helemaal corona-nieuw was dit alles niet, want dit fagotkwartet, bestaande uit Polly Horton, ging online in mei 2019: **Bassoon quartet: a contra, two bassoons and a mini bassoon!**, dus voor de corona-uitbraak. Polly Horton is onder andere als reparateur verbonden aan Double Reed Ltd. Te Newport, Wales, UK.

Als laatste in deze reeks meervoudige solo's: **TRUMP for Bassoon Quartet**. Laurence Mason, fagottist, saxophonist en klarinettist maakte dit 'speech-to-music thing'; de interviewer is Jonathan Swan.

CHARITATIEVE PROJECTEN

We zagen een project met een charitatieve doelstelling: *Bassoons Filling Bellies*, aan de Ball State University, Muncie, Indiana: 'For the next few weeks, fans of the bassoon will be able to listen to a group of Ball State University musicians perform as part of an effort to feed people amid the economic issues caused by the pandemic.'

Through July 31, a group of Ball State students and recent graduates from the School of Music in the College of Fine Arts are posting weekly bassoon ensemble performances as part of Bassoons Filling Bellies, and people are contributing to their noteworthy through a Feeding America fundraiser.

So far, the bassoonists have been able to raise funds to provide more than 13,750 meals.

This effort will hopefully alleviate some of the suffering caused by the pandemic, said Harriet Legan, who graduated from Ball State in May with bachelor's degrees in speech pathology and French while minoring in music performance.'

Bron: (Internet): **Bassoonists' virtual busking helping to feed people during pandemic** (dd. 290521).

En de vele videos: Youtube kanaal **Bassoons Filling Bellies**. Lindsay Wehl en Jacob Fernandez spelen **Red Rose Polka** van Joseph Olivadoti in een bewerking van David Schorr.

FAGOTZAK

Toen duidelijk werd dat de pandemie nog een flinke tijd zou gaan duren, werden dingen uitgevonden die nog niet bestonden. Zo werd de Covid-19 Aerosol Bag 2020 gemaakt. Een zak die in z'n geheel om de fagot heen gaat, om de aerosolen binnen te houden. In de zak zitten drie gaten: rechterhand, linkerhand en es. En dan blazen maar; let ook op de klep in het mondkapje. Ariel Detwiler is fagottiste en docente in de Twin Cities (Minneapolis – St. Paul). Youtube: **COVID-19 Bassoon Aerosol Bag 2020**

Dit is een uitgebreide instructievideo over hoe deze *bassoon bags* te maken: **Instrument Masks - Bassoon & Oboe Bags Part 1.. 2.. 3.** Deze video laat niet zo'n zak-in-gebruik zien. In Nederland is toepassing van een dergelijke zak niet van de grond gekomen.

Dit is een eenvoudige variant van de fagotzak. Op de website wordt vermeld dat niet bekend is in welke mate de zak verspreiding van aerosolen voorkomt. Tot aan het es zit de fagot in een zak met gaten, en de uitgang bovenin de fagot zit dicht met een lap stof. Makkelijk zelf te maken. De fagot komt op 1:20 in beeld, eerst worden vergelijkbare dingen voor andere blaasinstrumenten geshowed. Youtube: **Bell Cover, Bag, and Mask Ideas**

Het hoeft niet mooi te zijn. Dit mond-neus-rietkapje is gemaakt door *Katie Legere, Adjunct Lecturer in Bassoon* aan de Queens University te Kingston en fagottiste in het Kingston Symphony, Kingston, Canada.

De Breaking Winds probeerden het op verscheidene manieren waaronder deze; zie de **ULTIMATE Face Mask Bassoon Challenge!**

En uiteraard zijn er ook gewone fagot-mondkapjes (www.singindog.com/product/bassoon-face-mask/)

COMPONEREN

Corona heeft nieuwe composities opgeleverd. Zoals **Corona Lament For Bassoon and Organ** door Robert Rønnes (2021). U hoort Robert Rønnes, fagot en A.J., orgel.

Nicholas E. M. Osborn schreef 19 'miniatures during COVID-19'. Nummer 10 is Expanding Horizons for Bassoon. Zie ook Osborn's website voor meer achtergrond bij deze reeks: <https://nicholasemosborn.wordpress.com/nineteen-miniatures-during-covid-19/>

Bassoon

Nineteen Miniatures on COVID-19

for Harrison J. Collins
10. Expanding Horizons

Nicholas E. M. Osborn

With Determination $\text{♩} = 60$

Copyright © 2020 Nicholas E. M. Osborn (ASCAP)

AEROSOLEN

En intussen ging het onderzoek voort naar de verspreiding van aerosolen. Onderzoekers van de Universiteit van Minnesota concludeerden op 19 oktober 2020:

fewer aerosols than the amount people release while exhaling. The bassoon, piccolo, flute, bass clarinet, and French horn produced aerosol concentrations in the range of normal breathing. The clarinet produced concentrations in the range

Zie meer op cse.umn.edu: 'Musical instruments don't spread aerosols as far as you might think'

LES GEVEN

Deze website, met een mooi logo, leidt naar een waarschijnlijk Braziliaanse website; dus eigenlijk alleen maar begrijpelijk voor diegene die de Portugese taal beheersen. Onder postagens (= posts, berichten) staat een aantal zoom-sessies, grotendeels in het Portugees, alhoewel ook Kristian Oma Rønnes in één van de sessies te gast is. Thema's die Kristian bespreekt zijn gemotiveerd blijven in corona-tijd, in vorm blijven tijdens lange periodes van niet of weinig spelen, promotie van de fagot en professionaliteit van de musicus. Kristian's Engelse teksten worden vertaald naar het Portugees, dus het tempo ligt laag. Zie: <https://www.coronabassoons.com/lives>

De Britse fagottist Laurence Perkins maakte een bewerking van een volkslied – Blow the wind Southerly – uit Northumberland (Noord-Engeland), 'as a positive, uplifting musical message of hope and optimism as we approach a new year', aldus bossbassoon.com. Via laurenceperkins.com/recordings/ is een preview te horen; op

mijn MacBook Air krijg ik een lange preview onder de knop AppleiTunes. Opbrengsten uit aankopen gaan naar een goed (fagot)doel.

Voor informatie: <https://www.bossbassoon.com/post/creating-hope-with-bassoon-from-the-uk-blow-the-wind-southerly> (of zoektermen [bossbassoon](http://bossbassoon.com) perkins)

Voor een preview en/of aankoop: laurenceperkins.com/recordings/

TOEVALLIGHEDEN

We zagen twee toevalligheden.

1. Deze fagottist kan worden geboekt bij Encore Musicians te Londen (<https://encoremusicians.com/>):

LES GEVEN

Ook het Fagotnetwerk organiseert/de een prachtige reeks workshops (fagotnetwerk.org):

Online workshops Fagotnetwerk '20-'21

Met dit formulier kun je je aanmelden voor één of meerdere van de online workshops van het Fagotnetwerk. Meld je vooral aan voor iedere workshop die je interesseert! De workshops zijn open voor fagottisten van ieder niveau: van beginner tot en met professional. Bij iedere workshop komt een ander onderwerp aan de orde. De workshops vinden eens per maand plaats, telkens via het digitale communicatie medium Zoom, op zaterdagochtenden van 11-12.15 uur.

Corona (Ruders)

Corona is een compositie voor symfonieorkest van Poul Ruders. Het werd het derde en laatste deel na **Gong** en **Zenith** van Ruders' Zontrilogie. Ruders beeldt de **corona** als volgt uit:

- een onbeweeglijk centraal **akkoord** beeldt het "zwarte gat" uit, alles wat wij niet zien door de **zonsverduistering**;
- de vrij technische en virtuoze muziek beeldt uit wat wij wel kunnen zien, materie die uitgeslingerd wordt en materie die weer opgezogen wordt door de zon.

Corona	
Componist	Poul Ruders
Gecomposeerd voor	symfonieorkest
Compositiedatum	1993-1995
Première	6 november 1996
Duur	21 minuten

Corona tijdens zonsverduistering 1999

Portaal Klassieke muziek

JUFVERHALEN

SUZANNE VAN BERKUM

Herstellingsteken

Herstellingsteken is voor veel jonge fagottisten een woord dat lastig te onthouden is. Wat het tekenje doet is echter vaak wel duidelijk. Zodoende worden er nogal eens andere termen gebezigd, zoals:

- Opheffingsteken (plausibel, want de mol of het kruis wordt door de aanwezigheid van het herstellingsteken weer opgeheven)
- Pleister (in de belevingswereld van kinderen niet onlogisch: het herstellings-teken zorgt er immers voor, dat wat het voorteken had aangericht, weer hersteld wordt)
- 'Afgekeurd', riep een andere leerling bij het zien van een herstellingsteken: de hoge Cis was afgekeurd en dus weer een C...

Groen

Wanneer is je riet 'op'? Daar verschillende de meningen nog weleens over. De één schrijft hem al af wanneer een riet de eerste tekenen van een niet meer optimale conditie begint te vertonen, de ander blijft erop spelen totdat de beide hoekjes eraf zijn, de

zijanten grotendeels gerafeld zijn en de binnenkant zwart is... Aan het begin van de les van een puber vraag ik of haar riet nog in orde is, wanneer het laten aanspreken van de eerste noot een behoorlijke uitdaging blijkt te zijn. 'Ja hoor, hij is nog prima!', is het antwoord, 'Hij is nog niet groen!' Tja.

Japan

Een net begonnen, jonge leerling heeft nog tamelijk structureel ruzie met zijn beensteun. Als op een gegeven moment tijdens de les de beensteun opeens weer eigenwijs is, waardoor zijn fagot in een wat onhandige positie komt en zijn riet zo'n beetje bij zijn neus belandt, is mijn commentaar dat het nu wel een neusfagot lijkt. 'Oh', zegt hij, 'die bestaan vast wel ergens op de wereld! Vast in Japan! Daar kunnen ze zoveel!'

Op vakantie

Aan het einde van de les kijk ik met een leerling nog even kort naar een nieuw stukje voor de week erna. Er staan Fissen in en op één plek ook een Dis. Aangezien ik op dat moment geen tijd meer heb nog uitgebreid in te gaan op het verschijnsel dat tonen

enharmonisch aan elkaar gelijk kunnen zijn, zeg ik hem alleen, dat hij de Dis met dezelfde greep kan spelen als de Es. Waarop hij antwoordt: 'Oh, de mol was even met vakantie! En daarom heeft de mol tegen het kruis gezegd dat die het even moest doen'. Precies, zo zit dat.

Broodjesparadijs

In een nogal jazzy stukje dat ik met een leerling van twaalf doe, komen veel syncopen voor. De meest gangbare (achtste-kwart-achtste), maar ook de kortere variant: zestiende-achtste-zestiende, waarbij de eerste zestiende dan dus op de tel is. De tekst die we gebruiken om het syncopische ritme wat beter te voelen is: 'brood-je-met-kaas' (de oorspronkelijke versie was: 'brood-je-kro-ket). Waarbij 'brood' en 'kaas' dan dus op de tel liggen, en '-je' de lange noot is. In dit stukje hebben we dus te maken met 'snellere' en 'langzamere' syncopen, ofwel: kleine broodjes en grote broodjes. Na die constatering stelt de leerling dan ook voor het stuk om te dopen tot: het Broodjesparadijs.

BASSOONS FOR FUTURE

INTERNATIONAAL FAGOTFESTIVAL

Met gerenommeerde artiesten en docenten uit binnen- en buitenland, workshops, concoursen voor amateurfagottisten en professionals, masterclasses, lezingen, ensemblespel en een uitgebreide fagottenmarkt.

Voor en door fagottisten, van wereldtop tot beginnende speler, jong en oud, van barokfagot tot contrafagot, van heinde en verre en uit de regio.

En voor iedere liefhebber van de fagot, voor iedereen die de fagot altijd al een keer beter had willen leren kennen en voor iedereen die nog nooit van het bestaan van de fagot gehoord heeft.

Een dynamisch, veelzijdig én duurzaam festival, een bron van inspiratie voor iedere betrokkene en een impuls voor de ontwikkeling en de toekomst van de fagot, én de fagottist.

INHOUD

Duurzaamheid	28
De hoofdsponsor	29
Programma	30
Concerten	34
Concoursen	35
Workshops en lezingen	36
Jeugd	39
Wereldpremière Flarden	39
Artiesten, docenten en medewerkers	40
Tarieven	57
Overnachting in Maastricht	58
Partners van het festival	58
Organisatie en contact	59

Bassoons for Future – 28 t/m 31 oktober 2021 in Maastricht

DUURZAAMHEID

Bassoons for Future refereert aan Fridays for Future, de beweging die wereldwijd oproept tot duurzaamheid.

Duurzaamheid is vandaag de dag actueler dan ooit. Dat duurzaamheid bovendien heel breed toepasbaar is, zal zichtbaar zijn tijdens dit festival, waarin duurzaamheid op vele manieren onder de aandacht gebracht zal worden. Van duurzaam drukwerk tot het stimuleren van festivalbezoekers om CO₂-neutraal naar het festival te reizen en van onderhoud ten behoeve van een langere levensduur van je fagot tot aandacht voor de bijdrage die muziek levert aan een duurzame maatschappij.

Hieronder een selectie van de aspecten van Bassoons for Future die direct verband houden met de nadruk op duurzaamheid tijdens het festival:

- lezing van Dr. R. Kim, assistent professor Global Environmental Governance aan de Universiteit Utrecht, over muziek en onze omgeving;
- workshop van Maarten Vonk – (duurzaam) fagotonderhoud;
- workshop van Freek Sluijs – (duurzame) rieten en onderhoud van rietengereedschap;
- lezing van Ruud Extra – het gebruik van een tablet bij het lezen van bladmuziek, als alternatief voor geprinte partijen;
- workshop van Wieke Karsten – effectief / duurzaam studeren;
- de mogelijkheid om tijdens het festival een boom te adopteren;
- een gratis lunch voor wie met de trein naar Maastricht zal reizen;
- de mogelijkheid tot het ruilen van (tweedehands) bladmuziek tijdens het festival;
- verschillende concertprogramma's die tijdens het festival zullen klinken;
- de aard van de composities die geschreven werden in het kader van Bassoons for Future

Op naar een duurzaam festival, en een duurzame toekomst van en voor de fagot/tist!

Meld je nu aan voor het festival op www.bassoonsforfuture.nl

Vragen? Neem contact met ons op via een e-mail aan Mette Laugs: evenementen@fagotnetwerk.org
 Hoofdlocatie van het festival:
 Conservatorium Maastricht
 Bonnefantstraat 15
 6211 KL Maastricht

Bassoons for Future, een duurzaam fagotfestival

ADOPTER EEN BOOM!

De fagot komt tot leven: de wind zet 't riet in trilling en tonen ontsnappen aan het hout...

Onze prachtige instrumenten zijn gemaakt van hout. Hout leeft; geen enkel houten instrument is hetzelfde. En elke dag is ieder houten instrument anders. Het hout komt van bomen. Bomen uit bossen en bosjes...

Die bomen, die bossen en bosjes, zijn niet alleen van belang voor onze instrumenten, maar ook voor CO₂-opname, voedsel, schaduw, bescherming en nog meer.

Met het planten van één boom, of een bosje of een bos, help je niet alleen jezelf, zelfs niet alleen de toekomstige fagottisten, maar de hele planeet!

Doe je ook mee? Zodat we door de bomen ook het bos blijven zien? Tijdens *Bassoons for Future*, van 28 t/m 31 oktober in Maastricht, kom je er alles over te weten!

Nieuwsgierig; wil je nu alvast meer weten?
Neem contact op met Theone: theone.kon@casema.nl.

Theone

DE HOOFDSPONSOR

Muziekcentrale Adams – Even voorstellen | Peter Swinkels

Muziekcentrale Adams is in haar ruim 50-jarig bestaan een begrip geworden in Nederland en ver daarbuiten op het gebied van blaasinstrumenten en slagwerk. Alle blaasinstrumenten? Nee.... Een groep blaasinstrumenten bleef dapper weerstand bieden aan de expansiedrift van het bedrijf: de dubbelriet instrumenten!

Enkele jaren geleden werd echter besloten om hier een inhaalslag te maken, te beginnen met de fagotten. Dit resulteerde in een heus fagotfestival dat in 2018 werd georganiseerd in nauwe samenwerking met Jolanda Wolters en Inge Peters.

Dit initiatief werd erg positief ontvangen en besloten werd om op de ingeslagen weg door te gaan. Leonie Wolters werd aange- trokken als adviseur en zij organiseerde in 2019 het tweede fagotfestival.

Tevens werd de voorraad fagotten uitgebreid en ging een van onze hout-reparateurs zich meer en meer specialiseren op het gebied van fagotreparaties. Hiervoor werd een goede en leerzame maar ook zeer gewaardeerde samenwerking aange- gaan met Maarten Vonk en met de firma Püchner, waar onze reparateur Bert meer- maals naar toe ging om zich te bekwalen in de speciale reparatietechnieken voor dit edele instrument.

Een derde fagotfestival, dat zelfs een dubbelriet festival zou zijn en georganiseerd zou worden in het kader van het 50-jarige bestaan van de firma Adams in 2020, kon echter wegens Corona niet doorgaan.

Uitstel naar 2021 is weliswaar kort overwo- gen, maar dat zou betekenen dat er in 2021 twee Fagotfestivals zouden plaatsvinden in Nederland, en dat was geen optie.

In overleg met het organiserende Fagotnet- werk werd derhalve besloten om de handen

ineen te slaan en de energie te bundelen in het Bassoon for Future festival dat in okto- ber 2021 in Maastricht wordt gehouden.

Wie zijn wij?

De firma Adams werd 51 jaar geleden opge- richt door Dré en Truus Adams, aanvankelijk in een kleine schuur achter de ouderlijke woning van Dré, maar gestaag uitgebreid tot het multinationale bedrijf dat het nu is, met een muziekwinkel, een werkplaats waar koperen blaasinstrumenten worden gebouwd en natuurlijk de wereldberoemde paukenfabriek, waar, naast pauken, ook marimba's, xylofoons, vibrafoons, buisklok- ken en kleiner slagwerk wordt geproduceerd waarvan 98% wordt geëxporteerd over de hele wereld.

De winkel van Adams is gebouwd op drie pijlers:

1. Verkoop. Een voor de hand liggende pijler, die ook de volgende twee pijlers financiert. Bij de verkoop tracht Adams een zo uitgebreid mogelijk aanbod te bieden voor zowel beginnende amateurs als veeleisende professionals. Gespecia- liseerde verkopers per instrumentgroep adviseren de klant desgevraagd tijdens het testen van de instrumenten, de aankoop en de eventuele inruil. Tevens laat het verkoopteam zich door profes- sionals uit het werkgebied adviseren bij de samenstelling van het aanbod. Voor de fagotafdeling zijn we heel blij met de adviserende taak die Mette Laugs hier onlangs op zich genomen heeft.
2. Reparatie en onderhoud. Het verkopen van een instrument is vaak het begin van een langdurige relatie tussen de klant en Adams. Het instrument moet namelijk onderhouden worden. Hiervoor heeft Adams een team van reparateurs aan het werk dat met behulp van oude technie- ken en nieuwe inzichten en apparatuur borg staat voor professionele reparaties en onderhoud.
3. Educatie en advies. In de loop der jaren heeft Adams zich meer en meer

gespecialiseerd in blaasinstrumenten en slagwerk. Deze opgebouwde kennis en ervaring wordt graag en veelvuldig gedeeld met collega's in binnen- en buitenland, maar ook met orkesten, muziekorganisaties, muziekscholen en conservatoria. Zo adviseren onze specialisten tal van muziekprojecten op lagere- en middelbare- en mu- ziekscholen en worden er regelmatig workshops, masterclasses en meer- daagse festivals georganiseerd. En dus in dit verband meegewerkt aan het Fagotfestival in Maastricht.

Adams en fagotten

Ook de fagotafdeling zal op deze drie pijlers worden opgebouwd.

We zijn druk bezig om het aanbod van fagotten te vergroten, zowel nieuw als

gebruikt en voor beginnende fagottisten tot professionals. Ook het aanbod bladmuziek, accessoires en rieten zal flink worden uitge- breid. Tijdens het festival in Maastricht, of al eerder in onze winkel, kunnen jullie zien hoe ver we hier al mee zijn!

Hoe de fagotafdeling bij Adams zich in de toekomst zal ontwikkelen ligt voor een groot gedeelte aan jullie, de fagottisten. We laten ons graag door jullie leiden en adviseren en we vragen daarvoor niet in de eerste plaats jullie klandizie, maar wel jullie vertrouwen! Geef ons maar eens de kans om te laten zien hoe serieus we hier mee bezig zijn.

Tot gauw!

Adams, afdeling fagotreparaties. Foto: Adams

Programma

DAG 1 – donderdag 28 oktober 2021

	Concoursen
9.00	9.30-17.00 uur – Concours voor conservatoriumstudenten en professionele fagottisten – Ronde 1
10.00	
11.00	
12.00	
13.00	
14.00	14.00-14.45 uur - Hans en Grietje Familievoorstelling
15.00	15.30-16.15 uur - Hans en Grietje Familievoorstelling
16.00	
17.00	
18.00	
19.00	19.00 uur - Openingsborrel festival
20.00	20.15 uur – The Polestar Project Met jazz-fagottist Paul Hanson
21.00	

DAG 2 – vrijdag 29 oktober 2021

	Concerten en voorstellingen	Concoursen	Masterclasses	Workshops en lezingen	Ensemblespel
9.00				9.00-9.30 Warming-up voor Vroege Vogels	
10.00		9.30-12 uur – Concours voor conservatoriumstudenten en professionals – Ronde 2	10-11.45 uur – Masterclasses: Albrecht Holder, Renée Knigge, Stefano Canuti, Jos Lammerse, Wouter Verschuren (barokfagot)	10-11.45 uur – Workshops: Nieuwe speelt technieken, Duurzaam fagotonderhoud	10-11.45 uur – Ensemblespel: Groepsrepetities voor het <i>Groot Fagot Ensemble</i>
11.00					
12.00	12.30 uur – Lunchconcert: Elias Agsteribbe – contrafagot				
13.00					
14.00		14.15-15.30 uur – Vervolg concours voor conservatoriumstudenten en professionals – Ronde 2	13.45-15.30 uur – Masterclasses: Albrecht Holder, Renée Knigge, Stefano Canuti, Jos Lammerse, Wouter Verschuren (barokfagot)	13.45-14.30 uur – Lezing: Houding/Ergonomie 13.45-14.30 uur – Workshops: Improvisatie, Duurzame rieten en gereedschappen	13.45-15.30 uur – Ensemblespel: Samenspel in trio's en kwartetten 14.45-15.30 uur – Repetitie <i>Flarden</i> o.l.v. Antoine Janssen
15.00					
16.00	16.00 uur – Optredens door: Andrew Burn – historische fagot, Thomas Dulfer – fagot en elektroclina				
17.00					
18.00					
19.00					
20.00	19.30 uur – Inleiding Concert 20.15 uur – Concert door Rietkwintet Calefax				
21.00					

DAG 3 – zaterdag 30 oktober 2021

	Concerten en voorstellingen	Concoursen	Masterclasses	Workshops en lezingen	Ensemblespel
9.00				9.00-9.30 uur – Warming-up voor Vroege Vogels	
10.00		Concours voor amateurfagottisten 10.00-15.30 uur	10-11.45 uur – Masterclasses: Pieter Nuytten Alban Wesly Helma van den Brink Simon van Holen	10-11.45 uur – Workshops: Muziek uit de Barok en uit de Klassieke periode Electronische muziek Grafische partituren en improvisatie deel 1 Jeugdworkshop (middelbare scholieren)	10.00-11.45 uur – Ensemblespel Ensemblespel in trio's en kwartetten o.l.v. musici van Rietkwintet Calefax
11.00					
12.00	Lunchconcert: met o.a. Stefano Canuti en Jos Lammerse				
13.00					
14.00			13.45-15.30 uur – Masterclasses: Pieter Nuytten Alban Wesly Helme van den Brink Simon van Holen	13.45-14.30 uur – Lezing: Spelen met een tablet 13.45-15.30 uur – Workshops: Duurzaam studeren Omgaan met podiumangst Jeugdworkshop (basisschoolleerlingen)	13.45-15.30 uur – Ensemblespel Groepsrepetities voor het Groot Fagot Ensemble 14.45-15.30 uur – Repetitie Flarden o.l.v. Antoine Janssen
15.00					
16.00	16.00 uur – Essen op het podium				
17.00	16.45-17.00 uur – Adams Musical Instruments				
18.00					
19.00					
20.00	19.30 uur – Lezing Music and the environment				
21.00	20.30 uur – Concert door Trio Bram van Sambeek, Rick Stotijn (contrabas) en Hans Eijssackers (piano)				

DAG 4 – zondag 31 oktober 2021

	Concerten en voorstellingen	Masterclasses	Workshops en lezingen	Ensemblespel
9.00				
10.00	9.30-10.15 uur – Concert door het Phenix Fagottenkwartet			
11.00		10.30-12.15 uur – Speeddating: korte, spontane lessen bij diverse professionele fagottisten	10.30-12.15 uur – Jeugdworkshop (7-17 jaar) 11.30-12.15 uur – Workshop: Grafische partituren en improvisatie deel 2 11.30-12.15 uur – Lezing: Muziek en genezing	10.30-11.15 uur – Tutti-repetitie <i>Groot Fagot Ensemble</i> 10.30-11.15 uur – Generale repetitie <i>Flarden</i>
12.00				
13.00	12.30-13.30 uur – Open Podium met o.a. Groot Fagot Ensemble en kleine ensembles			
14.00	14.00-16.00 uur – Finale van het concours voor conservatoriumstudenten en professionals			
15.00				
16.00	Componist aan het woord Wereldpremière Flarden – voor 16 fagottisten			
17.00	Prijsuitreiking concoursen			
18.00	17.30 uur – Slotborrel			
19.00				
20.00				
21.00				
			14.00-16.00 uur – Jeugdworkshop (7-12 jaar)	

CONCERTEN

Tijdens Bassoons for Future staan diverse optredens van musici uit binnen- en buitenland op het programma. De avondconcerten zullen onder meer verzorgd worden door Bram van Sambeek (met zijn trio met contrabassist Rick Stotijn en pianist Hans Eijssackers) en Rietkwintet Calefax.

Van barokfagot tot electric bassoon en van Hans en Grietje tot Palpitations; een breed scala aan repertoire, genres en stijlen zal aan bod komen!

Hieronder staat het overzicht van de optredens op elk van de festivaldagen (tijdstippen onder voorbehoud van wijzigingen):

DONDERDAG 28 OKTOBER

KINDERVOORSTELLINGEN

14.00u Hans en Grietje

15.30u Hans en Grietje

Zingen en dansen jullie ook mee op de prachtige klanken van de fluit, hobo, klarinet, fagot en hoorn?

Ben je bang voor de boze heks, droom je van een huis bedekt met snoep, hopen jullie ook dat Hans en Grietje weer veilig thuiskomen? Kom dan naar deze familievoorstelling voor jong en oud. Gemaakt in samenwerking met tekstschrijver Jibbe Willems, Het Blaaskwintet van het conservatorium Maastricht, toneelspelers en regisseur van de Toneelschool Maastricht en Centre Céramique (bibliotheek, Kumulus muziek en theater). Hans en Grietje is gebaseerd op de opera Hänsel und Gretel van de Duitse componist Humperdinck. Het belooft een spannende en mooie voorstelling te worden, die je zeker niet wilt missen!

20.15u The Polestar Project, met fagottist Paul Hanson in de hoofdrol

Vibrafonist en bandleider Vincent Houdijk gaat een compleet concert componeren dat is geïnspireerd op de levensverhalen van vier pioniers op hun excentrieke instrumenten. Een samensmelting van jazz, klassiek, minimal, pop en wereldmuziek zal het internationale karakter nog meer in een klankbeeld gieten. Vincent bestudeert deze muzikale nomaden en vormt daar een samenhangend geheel van, doordat hij de karakters van de gastartiesten vermengt met de stijl van zijn band VinnieVibes.

Zo is Handpan specialist Kabeçao enorm bedreven in zijn virtuoze, met meestal intieme en meditatieve spel. Fagottist Paul Hanson is de grondlegger van de 'Electric Bassoon' en heeft zich gespecialiseerd in het vermen-

gen van elektronische effecten met zijn waanzinnige en fenomenale improvisaties. En als klap op de vuurpijl zal Anna Maria Hefelet met haar zeldzame meerstemmige vocale technieken een nieuwe dimensie aan deze formatie gaan geven. Zij heeft zich gespecialiseerd op het tegelijkertijd zingen van twee onafhankelijke tonen, waarvan een van de tonen flageoletten, ofwel boventonen zijn. Haar manier van zingen is zo bijzonder dat zij op een van haar YouTube video's inmiddels 18 miljoen mensen heeft bereikt.

VRIJDAG 29 OKTOBER

RECITALS

12.30u Elias Agsteribbe (contrafagot)

- E. Oscher – Soledad voor Contrafagot en strikkwintet
- F. Devienne – Kwartet in G-mineur
- W. Hess - Quintet voor Contrafagot en strijkers, deel III *Rondo*

16.00u Andrew Burn (barokfagot)

Telemann 24/7

Georg Philipp Telemann (1681-1767)

- Fantasia 7 – Alla Francese, Presto from 12 Fantasias for Flute without Bass, TWV 40:2-13 (Arr. Burn)
- Sonata in F minor – Triste, Allegro, Andante, Vivace, from Der getreue Music-Meister, TWV 41:f1
- Fantasia 9 – Affettuoso, Allegro, Grave, Vivace, from 12 Fantasias for Flute without Bass, TWV 40:2-13 (Arr. Burn)
- Sonatina in C minor – Largo, Allegro, Dolce, Vivace, TWV 41:c2

16.30u Thomas Dulfer (Palpitations, met fagot en elektronica)

Palpitations gaat over Thomas Dulfer en over hetgeen Thomas' hart letterlijk sneller van gaat kloppen. In dit programma heeft Thomas zijn passies voor het hart en de fagot laten versmelten. Door middel van stukken die letterlijk zijn geïnspireerd op zijn eigen hartslag zoals in het stuk *Heart SOLO*, waar hij laat horen wat er tijdens het spelen gebeurt met het hart door deze live uit te versterken. Daarnaast wordt ook de hartslag van het publiek verwerkt in zijn nieuwe compositie *Symphony of Hearts* waarbij hartslagsensoren de hartslagen van het publiek om zullen zetten in muziek. Naast de letterlijke toepassing van het hart bestaat *Palpitations* ook uit stukken waar Thomas' hart sneller van gaat kloppen, zoals het eerste stuk dat voor de fagot ooit geschreven: *Sacra partitura* van Bötdecker en November 22 van Azmeh, die de fagot ontzettend mooi laat zingen.

De combinatie van stukken over het hart, de stukken die dichtbij zijn hart liggen en die de fagot laten stralen zorgen er voor, met behulp van techniek zoals effectpedalen en hartslagmeters, dat *Palpitations* een heel persoonlijk en onderscheidend programma is, waarin de fagot centraal staat.

19.30u Concert door Rietkwintet Calefax, getiteld 'Fantastische muziek'

Een fantasievol programma vol vormloze muziek. Door de eeuwen heen hebben componisten zich altijd graag beperkt met ingewikkelde vormstructuren, maar bevrijd van vormprincipes zien we toonkunstenaars van een andere kant. Geen sonates, rondo's of variaties, maar gewoon prachtige, vrij muzikaal associërende muziek die de luisteraar van begin tot eind meesleept. Schuberts *Fantasie in f* voor piano vierhandig is voor menigeen een toetssteen van de pianistiek, en emblematisch voor de romantiek. De Falla's *Fantasia Bética* is een kleurrijke ode aan zijn thuisland Andalusië. Purcells *Fantasia's* zijn kleine, wonderlijke kamermuziekparels waarin Purcell op harmonisch vlak zijn tijd twee eeuwen vooruit lijkt te zijn.

Programma:

- Johann Sebastian Bach *Fantasia & Fuge* in c mineur
- Franz Schubert *Fantasie* in f
- Manuel De Falla *Fantasia Bética*
- Henry Purcell *Fantazias*
- Ron Ford *Promenade*

ZATERDAG 30 OKTOBER

12.30u Korte recitals door artiesten van verschillende fagotbouwers

Stefano Canuti (Moosmann Artiest)

- Alessandro Longo – Suite voor fagot en piano
- Luigi Orselli – Reminiscenze su Traviata voor fagot en piano

Jos Lammerse (Leitzinger Artiest)

- Szelenyi – Svit ket fagottra
- Saint Saëns – Sonate op.168 voor fagot en piano

20.30u Concert door Bram van Sambeek (fagot), Rick Stotijn (contrabas), Hans Eijsackers (piano)

- Giovanni Bottesini / Frédéric Chopin, Tutto che il mondo voor contrabas, fagot en piano, bewerkt door Marijn van Prooijen
- J.S. Bach - Partita in C-Groot voor fagot solo (naar de 5e Franse suite voor klavier BWV 816, arr. T. Wind, Bram van Sambeek)
 - Allemande
 - Courante
 - Sarabande
- J.S. Bach – De overige delen van BWV 816 voor piano solo 10" :
 - Gavotte
 - Bourrée
 - Loure
 - Gigue
- Giovanni Bottesini – Duetto voor fagot en contrabas (eigen arr. van Duetto per

clarinetto e contrabbasso con accompagnamento di pianoforte)

Allegro-Adagio

Allegro Brillante

- J.S. Bach – Cellosuite in G groot BWV 1007 verdeeld tussen Contrabas en fagot solo
 - Prelude – Rick
 - Allemande – Bram
 - Courante – Rick
 - Sarabande – Bram
 - Minuet I / II – I. Rick II. Bram
 - Gigue – Bram en Rick
- Paul Hindemith – Fagot sonate
 - Leicht bewegt
 - Langsam
 - Marsch
 - Beschluss Pastorale Ruhig
- Earle Hagen - Harlem Nocturne voor fagot, contrabas en piano arr. M. van Prooijen
- Astor Piazzolla - Verano porteño
- The Four Seasons of Buenos Aires voor fagot, contrabas, piano arr. M. van Prooijen

ZONDAG 31 OKTOBER

9.30u Zondagochtendconcert door Phenix Fagottenkwartet

Zoals u wellicht weet van het Phenix Fagottenkwartet, ligt in de programmering van het kwartet het accent toch duidelijk op populaire en jazzmuziek en minder op het klassieke. Als Fagottenkwartet hebben we vooropgesteld om de fagot in een ander daglicht te stellen door het instrument anders te benaderen en naar buiten te brengen op

concerten die enigszins verschillen van de 'klassieke wereld' waar dit instrument zijn oorsprong vindt.

We brengen een mengeling van originele muziek en arrangementen en dit van het klassieke genre tot jazz en populaire muziek. Met onze contrafagottist, Wim Van Volsem, hebben we iemand in huis die verschillende composities heeft gearrangeerd voor ons fagottenkwartet. Naast deze bewerkingen heeft Wim ook een 'Fagottisten-Potpourri' met gekende klassieke thema's en een 'James Bond Medley' samengesteld. Naast de Fagottisten-Potpourri brengen we o.a. enkele werken van Astor Piazzolla, enkele Vlaamse volksliederen en een James Bond Medley ten gehore.

12.30u Open podium met optredens door ensembles, waaronder het Groot Fagot Ensemble**14.00u Finale van het concours voor professionele fagottisten****16.30u Wereldpremière Flarden, compositie voor 16 fagottisten van Rietke Hölcher**

CONCOURSEN

Centraal tijdens Bassoons for Future staan de twee fagotconcoursen:

- het concours voor professionele fagottisten
- het concours voor amateurfagottisten

Beide concoursen zijn open voor bespelers van moderne fagot, historische fagot en contrafagot. Het concours voor professionele fagottisten is voor iedere fagottist die:

- op dit moment aan een conservatorium studeert (incl. vooropleiding), hoofdvak fagot
- Bachelor of Master (DM of UM) is afgestudeerd aan een conservatorium, hoofdvak fagot

Het concours voor amateurfagottisten is voor alle amateurfagottisten vanaf B-niveau / 4e graad, en voor studenten in de Jong Talentklas / Vooropleiding van een conservatorium jonger dan 18 jaar.

De jury van de beide concoursen bestaat uit:

Thomas Oltheten (juryvoorzitter), (barok)fagottist van het Apollo Ensemble
 József Auer, solo-fagottist Philharmonie ZuidNederland
 Marije van der Ende, solo-fagottiste Noord Nederlands Orkest
 Maurice Wiche, recensent De Limburger
 Ole Kristian Dahl, solo-fagottist WDR Symfonie orkest
 Pauline Oostenrijk, solo-hoboïste Residentie Orkest
 Ronald Karten, voormalige solo-fagottist Koninklijk Concertgebouw Orkest

Concours voor professionele fagottisten

Het concours voor professionele fagottisten bestaat uit drie rondes:

- 1e Ronde – Donderdag 28 oktober
- 2e ronde – Vrijdag 29 oktober
- Finale – Zondag 31 oktober

Deelname aan het concours voor professionele fagottisten is mogelijk voor maximaal 18 fagottisten. In het geval van meer 18 aanmeldingen heeft de jury het recht een voorselectie te maken.

Iedere deelnemer aan het concours speelt de compositie Het Kastanjespel, dat door Max Knigge in opdracht van het Fagot-netwerk speciaal voor het concours voor professionele fagottisten van Bassoons for Future geschreven is.

Max Knigge schrijft over Het Kastanjespel: 'De veelzijdigheid van de fagot! De zingende kwaliteit en daarnaast de krachtige articulatie van het dubbelriet. De stoere laagte en het expressieve hogere register. De gelijkenis met de menselijke stem en ook de in natuur gegronde, aardse klank.

De compositie is in het snelle deel technisch uitdagend maar vol speelplezier en levensvreugde: een spel tussen de musici. De meditatieve melodieën zijn een (innerlijke) zoektocht naar een evenwicht, een vorm waarin we als mensen met elkaar en in de wereld te zijn, een uitnodiging tot reflectie. De 4 verschillende versies van het stuk zijn in basis hetzelfde. De oerversie is voor fagot en 4 blazers (samen een kwintet), de versie voor fagot en piano is hiervan de een-op-een vertaling. De versie voor barok-fagot en klavecimbel is getransponeerd maar volgt de spanningsboog. De versie voor contrafagot is getransponeerd met weglating van a-typische (lees: erg hoge) passages.'

De overige te spelen werken kiest de deelnemer zelf, met als criteria:

- Het te spelen programma in de 1e ronde duurt maximaal 17 min. (waarvan 7 min. Het Kastanjespel)
- Het te spelen programma in de 2e ronde duurt maximaal 20 min. (waarvan 7 min. Het Kastanjespel)
- Het te spelen programma in de finale duurt maximaal 30 min. (waarvan 7 min. Het Kastanjespel)

Het staat de deelnemer vrij zelf (een) begeleidende musicus / musici mee te brengen. Tevens kan gebruikt gemaakt worden van

piano- of klavecimbelbegeleiding door de aanwezige toetsenist.

Concours voor amateurfagottisten

Het concours voor amateurfagottisten heeft één ronde.

Deelnemers aan dit concours vallen in één van de volgende drie categorieën:

Categorie 1 – Spelniveau B / 4e of 5e graad (alle leeftijden)

Categorie 2 – Spelniveau C / 6e of 7e graad (alle leeftijden)

Categorie 3 – Spelniveau D / 8e graad (alle leeftijden) of student in de Jong Talentklas / Vooropleiding van een conservatorium, jonger dan 18 jaar.

Deelname aan het concours voor amateurfagottisten is mogelijk voor maximaal 15 fagottisten. In het geval van meer dan 15 aanmeldingen heeft de jury het recht een voorselectie te maken.

Iedere deelnemer aan het concours speelt de compositie Oxygen, die door Rietke Hölscher in opdracht van het Fagotnetwerk speciaal voor het concours voor amateurfagottisten van Bassoons for Future geschreven is.

Rietke Hölscher schrijft over Oxygen: 'Toen ik werd gevraagd een verplicht concourswerk te schrijven voor een fagotfestival met het thema 'duurzaamheid' dacht ik bijna meteen aan 'zuurstof'. Wat is namelijk duurzamer dan zuurstof? In het Van Dale

woordenboek staat te lezen: "Zuurstof [O]: chemisch element, een kleur-, reuk- en smaakloos gas, voor verbranding noodzakelijk en voor de ademhaling van mensen en dieren onontbeerlijk". Hieruit blijkt dat het feitelijk onmisbaar is voor al het leven op aarde.

Bovendien is voldoende zuurstof nodig om de uitvoerders (met name de fagottist) dit stuk te laten voordragen. De meest relevante betekenis van duurzaamheid in deze context is 'iets dat lang meegaat'. Een mooi voorbeeld van een oneindige levenscyclus is fotosynthese, met name de uitwisseling daarbij van zuurstof tussen mens en plant. De muziek zelf is geschreven in een ABA-vorm, waarbij het Senza Misura gedeelte verwijst naar de inademing, terugkerend naar een sneller, ritmischer deel (de uitademing), als symbool voor zo'n duurzame levenscyclus.'

De overige te spelen werken kiest de deelnemer zelf, met als criterium dat de totale lengte van het programma maximaal 15 minuten bedraagt (incl. 4-5 minuten verplicht werk Oxygen).

Het staat de deelnemer vrij zelf (een) begeleidende musicus / musici mee te brengen. Tevens kan gebruikt gemaakt worden van piano- of klavecimbelbegeleiding door de aanwezige toetsenist.

Indien je vragen hebt over één van beide concoursen, neem dan contact op met Ilonka Luhman, jurysecretaris: stekbaas@fagotnetwerk.org.

WORKSHOPS EN LEZINGEN

Hieronder vind je een korte omschrijving van de workshops en lezingen die gegeven worden tijdens Bassoons for Future.

VRIJDAG 29 OKTOBER

Workshops

9.00-9.30u

Warming-up voor vroege vogels door Suzanne van Berkum

Voor sporters is het de gewoonste zaak van de wereld: aan het begin van de training eerst even 'opwarmen'. Om het lichaam even rustig op gang te laten komen en enerzijds de prestaties te optimaliseren en anderzijds het risico op blessures zoveel mogelijk te beperken.

Er zijn vele overeenkomsten aan te wijzen

tussen (top)sport en het bespelen van een muziekinstrument. Zo is een goede warming-up aan het begin van je studiemoment zeker ook voor ons musici, van beginner tot internationaal gerenommeerde top-musicus, iets heel wezenlijks. De adem, alle betrokken (buik- en lip)spieren, de vingers, misschien zelfs de oren: ze zijn zonder twijfel gebaad bij een goede warming-up of inspeelmoment.

Maar wat is nu zo'n 'goed inspeelmoment'? In deze warming-ups voor Vroege Vogels zullen we aandacht besteden aan verschillende elementen die passen in een goede warming-up, aan aandachtspunten om in

de gaten te houden bij het inspelen en aan diverse inspeeloefeningen. Ook zal je misschien ontdekken, dat inspelen ongemerkt ook een uitgelezen moment is om je volledig te kunnen richten op diverse wezenlijke aspecten van het fagotspelen.

10.00-10.45u en 11.00-11.45u Nieuwe speeltechnieken door Alban Wesly

10.00-10.45u

voor spelers t/m niveau B / 5e graad

11.00-11.45u

voor spelers vanaf niveau C / 6e graad

Kleurtrillers, kwarttonen, mini-trompet, 'slap tongue'... nieuwsgierig naar welke klanken je nog méér uit de fagot kan halen? Behoeft een helpende hand in het woud van mogelijkheden bij de multi-phonics? Dan is deze workshop echt iets

voor jou. Alban Wesly, fagottist van rietk-wintet Calefax en docent aan het conservatorium van Den Haag, gaat met jullie op verkenning uit. Een hand-out met duidelijke afbeeldingen van de gebruikte grepen helpt je om later, in je eigen tijd, de verschillende technieken verder te verfijnen. Deze workshop wordt twee keer gegeven. Eén keer voor amateurfagottisten t/m B-niveau (Vlaanderen: 5e graad) en één keer voor amateurfagottisten vanaf C-niveau (Vlaanderen: 6e graad), conservatoriumstudenten en professionele fagottisten.

10.00-10.45u en 11.00-11.45u Duurzaam fagotonderhoud door Maarten Vonk

In de categorie 'duurzaamheid': hoe maak en houd je je fagot toekomstbestendig? Fagotreparateur Maarten Vonk laat je in deze workshop zien hoe je er (zelf) voor kunt zorgen dat je fagot in ene zo goed mogelijke conditie blijft: hoe kun je de luchtdichtheid van je fagot testen én verbeteren? Ook zal Maarten in deze workshop ingaan op het verbeteren van het functioneren van de kleppen: lawaai, speling, obstructies, veerspanning, smering. Een 'must' dan ook, voor iedereen die het leuk vindt zelf een beetje aan zijn instrument te knutselen.

13.45-15.30u Improvisatie door Mieke van Dael

In de workshop improvisatie voor fagot ervaar je het klassieke repertoire op een verrassende manier. Bij improvisatie wordt er al snel gedacht aan jazz-muziek, maar improviseren kan ook binnen het klassieke repertoire! In deze workshop ervaar je samenspelen en naar elkaar luisteren vanuit een ander perspectief. Besef van harmonische patronen leer je eerst voelen en horen, en vervolgens gaan we hiermee creatief aan de slag. Deze workshop is voor iedereen die het aandurft om de bladmuziek los te laten en nieuwe werkvormen te ontdekken. Laat je inspireren om samen met collega-fagottisten nieuwe mogelijkheden te verkennen op je fagot!

13.45-14.30 en 14.45-15.30u Duurzame rieten en gereedschappen door Freek Sluijs

Na één jaar fagotles kwam rieten maken daar ook bij kijken, en sindsdien blijkt het een belangrijk onderdeel van mijn bestaan. Verschillende modellen rieten, het zoeken naar rietenhout messen en ander gereed-

schap werden zaken van groot belang. Handreikingen zijn voor iedereen welkom. In deze werkbijeenkomsten vertel ik over de door mij gevonden wegen. Hoe maak je een fagotriet? De simpele versie met voorbewerkt hout en een minimum aan gereedschappen, maar ook de opbouw vanaf een pijpje rietenhout zullen ter sprake komen. Het afwerken van een riet, diverse aanwijzingen en werkwijzen komen eveneens aan bod. En hoe slijp je het rietenmes eenvoudig zelf, om niet alleen je rieten, maar ook je gereedschap duurzaam te maken?

Lezing

13.45-15.30u Houding en ergonomie door Janneke Boonstra

Deze workshop gaat in op hoe het lichaam je kan helpen de juiste ademsteun te vinden bij het bespelen van je instrument. De gedachte erachter is, dat je een aantal bouwstenen nodig hebt om klank te maken, want niet het instrument alleen vormt het geluid. Het lichaam is tenslotte je klankkast! Met deze methode kun je zelf aan de hand van de bouwstenen bepalen, waar het eventueel aan schort, mocht het spelen op de fagot vanwege je houding niet lukken zoals je graag zou willen. Met medische plaatjes en foto's kun je zien, hoe dat precies in zijn werk gaat en proberen dat in je eigen lichaam toe te passen.

ZATERDAG 30 OKTOBER

Workshops

9.00-9.30u Warming-up voor vroege vogels door Suzanne van Berkum

Voor toelichting: zie bij vrijdag 29 oktober

10.00-10.45u en 11.00-11.45u Versieringen in de 18e eeuw – Andrew Burn

10.00-10.45u

Barok / 1e helft van de 18e eeuw

11.00-11.45u

Klassieke periode / 2e helft van de 18e eeuw

In deze workshops nodigt Andrew fagottisten uit om het toepassen van versieringen in muziek uit de 18e eeuw te ontdekken. Gebruik makend van zowel door fagottisten versierde stukken als van twee belangrijke verhandelingen die elke fagottist zou moe-

ten kennen (van Johann Joachim Quantz en Etienne Ozi), gaan we van een passage van een gegeven werk een speelklare, versierde versie maken.

In de eerste workshop, van 10.00-10.45 uur, richten we ons op een werk uit de eerste helft van de 18e eeuw, de Barok.

In de tweede workshop, van 11.00-11.45 uur, zal aandacht besteed worden aan een passage uit een werk uit de tweede helft van de 18e eeuw, de Klassieke periode.

De workshops worden gegeven in het Engels.

10.00-10.45u en 11.00-11.45u Fagot en elektronica door Thomas Dulfer

In deze workshop wil ik jullie graag kennis laten maken met het gebruik van elektronica en de fagot. Deze workshop zal ongeveer uit de volgende elementen gaan bestaan:

1. Een introductie hoe ik tot mijn huidige elektronische setup ben gekomen en tips voor een eerste eigen setup.
2. Spelen met tape (een eerste makkelijke stap van spelen met elektronica)
3. Loopstation introductie

10.00-10.45u en 11.00-11.45u Grafische partituren en improvisatie I – door Oene v. Geel

10.00-10.45 uur

voor spelers t/m niveau B / 5e graad

11.00-11.45 uur

voor spelers vanaf niveau C / 6e graad

We improviseren allemaal in ons dagelijks leven.

Wie met anderen praat en zijn/haar plannen voor de dag moet omgooien improviseert.

In deze tweedaagse workshop gaan we aan de slag met vooral grafische en bondige partituren waarbij we duiken in ons voorstellingsvermogen. Samenwerking met anderen en ons gevoel voor melodie, ritme en klank. Zo bouwen we toe naar een aantal eindstukken die van en door ons allen gemaakt zijn!

10.00-11.45u Jeugdworkshop (middelbare scholieren) door Annet Karsten

Voor toelichting: zie verderop onder de kop Jeugd.

13.45-14.30 en 14.45-15.30u Podiumangst door Tiziana Pintus

Overmeester je podiumangst en maak je zenuwen tot je bondgenoten!

Wat een briljant musicus onderscheidt van de rest zit niet alleen in fysieke, maar ook in

mentale training. Net als sporters moeten musici zich mentaal voorbereiden om fysiek goed te kunnen spelen. Dezelfde mentale voorbereidingstechnieken die sporters gebruiken kunnen je ook helpen je muzikale top te bereiken tijdens je optreden.

Wat zeg je tegen jezelf? Zie je jezelf slagen? Ben je je bewust hoe je zienswijze het resultaat van je inspanningen vorm kan geven? Hoe zou het zijn als je zou leren hoe je de onvermijdelijke stress zou kunnen gebruiken om beter te spelen?

- Mentale vaardigheden om te presteren zijn net als elke andere vaardigheid:
- Door oefening kun jij ze ook beheersen.

In deze workshop maak je kennis met de fundamentele vaardigheden en effectieve strategieën die noodzakelijk zijn om op je best te presteren, vooral onder druk. Tevens zul ook leren hoe je deze gebruikt en toepast bij het dagelijks studeren op je instrument als voorbereiding op je optredens.

13.45-15.30u Duurzaam studeren door Wieke Karsten

IN DE MUZIEK | Musiceren, studeren en het brein

Fagot spelen is een geweldige bezigheid, die ruimte biedt voor samenspel én voor zelfontwikkeling. En of iemand nou professioneel, vakstudent of hobbyist is, de kans is groot dat er thuis heel wat uren besteed worden aan zelfstudie. Hoe zit het nou precies met dat oefenen? Hoe lang, hoe vaak, op welke manier? En ook geen onbelangrijke: waarom zouden we dit doen? In de twee workshops die Wieke Karsten op 30 oktober zal geven, wordt dit het onderwerp van gesprek. In de eerste workshop zullen we op een speelse en laagdrempelige manier kijken naar de relatie tussen oefenen en de werking van onze hersenen. In de tweede workshop gaan we dieper in op het onderwerp focus en aandacht. Dus: verzamel de komende tijd al je vragen en doe mee!

13.45-15.30 uur Jeugdworkshop (bassisschoolleerlingen) door Annet Karsten

Voor toelichting: zie verderop onder de kop Jeugd.

Lezingen

13.45-14.30u Spelen met een tablet door Ruud Extra

19.15-20.00u Lezing Milieubewustzijn in (klassieke) muziek – Dr. Rak Kim

In deze lezing zal Rak Kim uitleggen hoe de natuur klassieke muziek heeft gevormd, en hoe klassieke muziek op haar beurt heeft geholpen met het verspreiden van milieubewustzijn.

Hierop verder bouwend zullen we onderzoeken wat de rol kan zijn voor de huidige en toekomstige generaties van klassieke musici voor het milieubelang.

ZONDAG 31 OKTOBER

Workshops

11.30-12.15u Grafische partituren en improvisatie II – door Oene van Geel

Voor toelichting: zie boven bij 30 oktober

10.30-12.15 uur – Jeugdworkshop door Hannah de Vos-Beckers

14.00-16.00 uur – Jeugdworkshop door Hannah de Vos-Beckers

Voor toelichting: zie verderop in dit programmaoverzicht onder de kop Jeugd.

Lezing

11.30-12.15u Muziek en genezing door Erik Heineman

In de herfst van 2015 startten de eerste vingeroefeningen van het MIMIC - Meaningful

Music in Healthcare - project. Doel van het project was om niet alleen het effect van live-muziek op het herstel na een operatie te onderzoeken en om een nieuwe innovatieve muziekpraktijk van 'person-centered' muziek te ontwikkelen, maar ook om de interactie tussen patiënten, musici en werkers in de zorg te observeren.

Een snap shot:

In het boek 'If Music be the Food of Love, Play on' (2019) schrijven we: 'Our awareness that music has a transformational potential should be utilized as much as possible'.

Het MIMIC-project heeft deze transformatie bij musici, patiënten en werkers in de zorg gecreëerd. MIMIC heeft onverdeelde aandacht en daarmee liefde gebracht waar onverdeelde aandacht en liefde soms schaars aanwezig, maar oh zo onmisbaar, zijn.

Je zou het musicfulness, kunnen noemen.

Een setting waar bijzondere mensen, bijzondere muziek in een bijzondere omgeving onverdeeld aandachtig en liefdevol delen met een heel bijzonder gevolg: geluk. Geluk bij musici, patiënten, werkers in de zorg. Een ware 'Pas de Trois'.

Wat gebeurt er bij Musicfulness?

Musicfulness is mindfulness met muziek als bron van onverdeelde aandacht, van focus.

Geen focus, eindeloze gedachten stromen, maken ongelukkig ('A wandering mind is an unhappy mind' by Killingsworth en Gilbert, Science 2010; 330, 932).

Mindfulness, onverdeelde aandacht, is de weg naar compassie, naar medeleven, naar liefde voor jezelf en naar liefde voor de ander. Muziek helpt daarbij. Muziek brengt het hoofd tot rust en opent het hart. Muziek is drager van een universele taal, het verbindt, het maakt gelukkig.

JEUGD

Ben je onder de 18 en speel je fagot? Superleuk als je ook naar het festival komt!

Want natuurlijk is er ook voor jou van alles te beleven: je kunt immers gewoon mee doen aan alle workshops, ensembles, masterclasses en het concours.

Op zaterdag 30 en zondag 31 oktober zijn er bovendien workshops speciaal voor iedereen onder de 18 jaar, namelijk:

ZATERDAG 30 OKTOBER

Met je fagot in het hier en nu! door Annet Karsten

10.00-11.45u
voor middelbare scholieren
13.45-15.30u
voor basisschoolleerlingen

Jeugdworkshop

Met je fagot in het hier en nu!

Houd jij van muziek maken met je fagot? In je eentje of samen met anderen? En stel nou dat wat je gaat spelen niet van tevoren op papier staat? Kan dat dan? Jazeker!

In deze workshop gaan we op ontdekkingsreis met jouw favoriete instrument: de fagot.

Met al zijn mooie klanken en mogelijkheden. Om die reis te kunnen maken, hebben we niet veel nodig: alleen jouw inbreng, je fagot en een beetje lef. Want wat we gaan spelen is nog niet bedacht, we laten het

gewoon ter plekke ontstaan. Vanuit allerlei spelelementen gaan we eerst kennismaken met elkaar. En daarna gaan we een muzikaal verhaal, een compositie maken. Dat kan al beginnen met één klank, van één persoon of van iedereen tegelijk. Of we spelen na elkaar. Er zijn eindeloos veel mogelijkheden. Je speelniveau is in deze workshop onbelangrijk: het maakt niet uit of je nog niet zo lang speelt of dat je al een virtuoze etude kan spelen, ieders inbreng is even waardevol.

Aan het einde van de workshop maken we een opname van ons muzikale verhaal, van onze eigen muzikale creatie. Ben je ook benieuwd hoe dat gaat klinken samen met de andere fagottisten? Je bent van harte welkom...

ZONDAG 31 OKTOBER

‘Doe je mee met een potje fagot?’ door Hannah de Vos-Beckers

10.30-12.15u
voor basisschooljeugd en middelbare scholieren

14.00-16.00u
voor basisschooljeugd en middelbare scholieren

Jeugdworkshop – Doe je mee met een potje fagot?

Tijdens deze workshop gaan we natuurlijk op de fagot spelen, maar ook spelen we mét en rond de fagot: spelen met klanken, melodie en performance. Wat kan je allemaal met ons mooie instrument? We recyclen oude muziek door het steeds weer opnieuw te spelen, of er iets nieuws van te maken. Speel je net fagot, of al heel lang? Iedereen is welkom! Het gaat erom je eigen klank te maken en ervan te genieten; dan is succes verzekerd. Samen spelen we een gezellig potje fagot; ieder op zijn eigen wijze ...

Voor deze workshops kun je je gewoon middels het algemene inschrijfformulier voor het festival aanmelden.

Vragen? Neem dan contact op met Mette Laugs: evenementen@fagotnetwerk.org.

Tot ziens in Maastricht!

WERELDPREMIÈRE FLARDEN

Als bezoeker van een concert door Bram van Sambeek en zijn fagotstudenten enkele jaren geleden, raakte componist Rietke Hölcher geïnspireerd om een compositie te schrijven voor 16 fagottisten, die elk een eigen partij spelen. Met als resultaat: Flarden. De componist schrijft over haar werk:

‘Flarden (Fragments) is een werk waarbij één speler telkens een nieuw muzikaal fragment inzet waarop de anderen reageren en elkaar imiteren. Telkens als de muziek zich teveel dreigt te ontwikkelen start er een andere flard.

Ik schreef het werk als bespiegeling over het feit dat er in de hedendaagse samenleving steeds minder ruimte lijkt te zijn om je als mens echt op iets te kunnen focussen. Als je je ergens op probeert te concentreren ligt afleiding continu op de loer: in de vorm van berichtjes, geluiden, nieuws, filmpjes, games, etc. - ‘flarden’ dus.’ Deze bijzondere compositie zal haar wereldpremière beleven op zondag 31 oktober, op

de afsluitende dag van het festival Bassoons for Future. We zijn nog op zoek naar fagottisten (vergevoerde amateurfagottist (niveau D / graad 8), conservatoriumstudent of professionele fagottist) die graag een van de partijen willen vertolken.

Flarden zal tijdens Bassoons for Future gerepeteerd worden op:

Vrijdag 29 oktober, 14.45-15.30u
Zaterdag 30 oktober, 14.45-15.30u
Zondag 31 oktober, 10.30-11.15u

en zal tijdens de repetities en de uitvoering onder leiding staan van Antoine Janssen.

Wil je graag meespelen in Flarden? Fijn! Je kunt je daarvoor aanmelden middels het algemene aanmeldingsformulier voor het fagotfestival. Indien je geen conservatoriumstudent of professional bent, neem dan voor de zekerheid graag even contact op met Mette Laugs: evenementen@fagotnetwerk.org

ARTIESTEN, DOCENTEN EN MEDEWERKERS

ARTIESTEN

Jazz-fagottist Paul Hanson

Paul Hanson's muzikale reis is een testament van onbevreesde toewijding aan ambacht en creativiteit. De afgelopen 20 jaar heeft Paul als (jazz-)fagottist de regels herschreven en de nieuwe normen bepaald voor de mogelijkheden van dit doorgaans klassieke blaasinstrument. Zoals een recensent het verwoordt: "Hij overstijgt simpelweg de techniek tot het punt waarop de luisteraar niet merkt dat hij FAGOT speelt." Pauls ontdekkingen hebben grenzen overstegen en nieuwe mogelijkheden gecreëerd – dit alles terwijl hij muziek maakt op het hoogste niveau. Pauls repertoire omvat muzikale aspecten van moderne stijlen en van de geïmproviseerde muziek. Vanuit zijn oorsprong als prijswinnend klassiek fagottist en jazz-saxofonist heeft Paul gezocht naar manieren om het lexicon van de fagot uit te breiden en tegelijk een unieke muzikale stem te creëren. Paul heeft door Europa, Japan, Zuid-Amerika en de VS gereisd. Hij heeft als fagottist op vele Jazz festivals over de hele wereld opgetreden. Paul was in 1996 de allereerste fagottist ooit die de Grand Prize winner of JAZZIZ Magazine's WOODWINDS ON FIRE award heeft gewonnen. Hij was ook de winnaar van de Robert Mondavi Woodwind concerto competition in 1984 in Californië. Paul studeerde fagot aan het San Francisco Conservatory of Music.

Rietkwintet Calefax

Calefax is een hechte formatie van vijf rietblazers die een grote passie delen. Al vijfendertig jaar houden ze in binnen- en buitenland een reputatie hoog op basis van virtuoos spel, briljante arrangementen en frisse podiumpresentatie. Ze gelden als de uitvinders van een nieuw genre: het rietkwintet. Daarmee inspireren zij jonge blazers die overal in de wereld in hun voetsporen treden. Calefax, dat is een klassiek ensemble met een popmentaliteit.

"Calefax – five extremely gifted Dutch gents who almost made the reed quintet seem the best musical format on the planet."

– The Times –

REPERTOIRE

De presentaties van Calefax zijn vernieuwend en het repertoire - van 1100 tot nu - is verrassend. Het bestaat uit arrangementen (door hen zelf gemaakt) en nieuwe composities (in opdracht geschreven) voor de bezetting van hobo, klarinet, saxofoon, bas-klarinet en fagot. Dankzij de talloze internationale tournees en samenwerkingen met andere musici staan ze open voor invloeden uit de wereldmuziek, jazz en improvisatie.

PIONIERS

In de hele wereld zijn rietkwintetten ontstaan in navolging van Calefax. De pioniersrol van de groep wordt ondersteund doordat ze onder de naam Calefax Edition bladmuziek uitgeven van hun arrangementen. De rol van inspirerend laboratorium vervult Calefax verder bij het jaarlijkse PAN-festival, een bonte verzameling muzikale avonturen, verrassende uitstapjes naar andere kunstdisciplines en een compositiewedstrijd.

Trio Bram van Sambeek (fagot), Rick Stotijn (contrabas) en Hans Eijsackers (piano):

Rick Stotijn

Rick Stotijn wordt deze dagen gezien als één van de meest vooraanstaande contrabassisten in de wereld. Hij ontving zijn eerste lessen op achtjarige leeftijd, studeerde aan het Conservatorium van Amsterdam bij zijn vader Peter Stotijn en sloot zijn eerste fase cum laude af. Rick vervolgde zijn opleiding aan de Hochschule in Freiburg bij Bozo Paradzik.

Rick behaalde veel prestigieuze prijzen bij onder meer het Prinses Christina Concours. In 2013 ontving hij de Nederlandse Muziekprijs, de hoogste prijs voor jonge getalenteerde musici. De jury schreef over hem: 'Contrabassist Rick Stotijn is een veelzijdig musicus met een ontroerende muzikaliteit en overrompelende virtuositeit.' Momenteel is Rick aanvoerder contrabas bij het Swedish Radio Symphony Orchestra maar voert ook regelmatig de basgroep aan bij het London Symphony Orchestra, Koninklijk Concertgebouw Orkest, Orchestra Mozart, Chamber Orchestra of Europe en het Mahler Chamber Orchestra. Sinds september 2015 heeft Rick een vaste aanstelling aan de Robert Schumann Hochschule in Düsseldorf als Professor Kontrabas en ook geeft hij les aan het Conservatorium in Amsterdam. Rick speelt op een Rafael & Antonio Gagliano contrabas, beschikbaar gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

Hans Eijsackers studeerde o.m. bij Gérard van Blerk, Jan Wijn en György Sebök. In 1992 behaalde hij het diploma Uitvoerend Musicus met Onderscheiding aan het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam. Na zijn studie werd hij uitgenodigd te komen studeren aan de European Mozart Academy in Kraków, waaruit optredens voortvloeiden in Budapest, Zuidoost-Azië, Cornwall en New York.

Hans Eijssackers

Hij was winnaar van de Rotterdamse Piano-3-daagse, het Prinses Christinaconcours en het Europees Pianoconcours in 1991 in Luxemburg, waar hij in de finale het 2e pianoconcert van Rachmaninow vertolkte en bovendien de speciale prijs voor liedbegeleiding won. Tevens ontving hij tweemaal de Zilveren Vriendenkrans van het Concertgebouw.

Sinds 2013 is hij aangesteld als Professor Liedgestaltung aan de Robert Schumann Hochschule te Düsseldorf, ook is hij docent kamermuziek en duoklas aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag, daarnaast treedt hij veelvuldig op als solist, kamermusicus en liedbegeleider.

Verder is Hans een graag gehoorde gast bij het Storioni Festival, het Grachten Festival, het Danube Music Festival, het Festival di Musica Classica di Linari en de Proms in Londen, van 2007 tot 2010 was hij ook artistiek leider van het "Uitgast Festival", een muzikaal zomers openluchtevenement in het Natuurpark in Lelystad.

Foto: Edu Calicher

Bram van Sambeek

Bram van Sambeek (1980) ontving in 2009 de Nederlandse Muziekprijs, als enige fagottist in de 30-jarige geschiedenis van

de prijs. De Nederlandse Muziekprijs is de hoogste staatsonderscheiding die aan een musicus, werkzaam in de klassieke muziek, kan worden uitgereikt.

Bram van Sambeek besloot op tienjarige leeftijd fagot te gaan spelen. Hij begon zijn studie bij Fred Gaasterland en vervolgde die aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Joep Terwey en Johan Steinmann. Na het afronden van zijn studie nam hij privélessen bij Gustavo Núñez. Masterclasses volgde hij bij Brian Pollard en twee van de weinige echte fagotsolisten ter wereld: Klaus Thunemann en Sergio Azzolini. Bijzonder is het instrument dat hij bespeelt, de Heckel #11174, die eerder het eigendom was van zowel Klaus Thunemann als Sergio Azzolini. Nog tijdens zijn studie won Van Sambeek eerste prijzen tijdens het Prinses Christina Concours en de Nationale Finale van de Stichting Jong Muziektalent Nederland. In 1999 werd hij door deze stichting uitgeroepen tot Muziektalent van het jaar. In 2008 ontving hij de tweede prijs op de internationale 'Gillet-Fox Competition' in de Amerikaanse staat Utah.

Van 2002-2011 was hij solofagottist van het Rotterdams Philharmonisch Orkest, en hij is regelmatig te gast als solo fagottist bij het London Symphony Orchestra en het Mahler Chamber Orchestra. Sinds 2011 besloot Bram zich te focussen op kamermuziek en solospel. Hij schuwt geen enkele stijl meer na het nauwkeurig bestuderen van verschillende uitvoeringspraktijken van Arabische muziek tot heavy metal.

Hij bracht voor de labels Brilliant Classics en BIS Records verschillende cd's uit die zijn veelzijdigheid goed weergeven van werken uit de vroegste geschiedenis van de fagot tot een rock album onder de naam ORBI (the Oscillating Revenge of the Background Instruments).

Phenix Fagottenkwartet

Dirk Noyen, eerste fagotsolo van de Munt (Nationale Opera te Brussel) en gewezen docent fagot aan het Lemmensinstituut te Leuven, vatte in het voorjaar van 1999 het plan op om samen met drie van zijn

oud-leerlingen een fagottenkwartet op te richten.

Het ensemble werd 'Phenix' gedoopt en de hoofddoelstelling werd het beter bekend en bemind maken van de veelzijdige fagot bij een breed publiek. De naam van het kwartet 'Phenix' is ontleend aan één van de weinige stukken die ooit speciaal gecomponeerd zijn voor vier fagotten, namelijk 'Le Phenix' van M. Corrette.

Om dit instrument te promoten werden reeds tal van **concerten** gespeeld, werden tot op heden reeds 9 fagottendagen georganiseerd en werd in het jaar 2000 een eerste **CD 'Bassoön 4 All'** opgenomen. Een tweede CD 'Bassoön 4 All' Vol.2 werd in november 2008 gerealiseerd.

- *Dirk Noyen*: fagotsolo – Muntschouburg Brussel, ere-gastdocent fagot Lemmensinstituut Leuven
- *Koen Coppé*: fagotsolo Symfonieorkest Vlaanderen, leraar fagot te Roeselare, Tielt, Waregem
- *Filip Neyens*: fagottist en contrafagottist bij Nationaal Orkest van België
- *Wim Van Volsem*: leraar fagot te Gentbrugge en Brugge, free-lance fagot en contrafagottist.

Andrew Burn (historische fagot)

Andrew is niet iemand die de gebaande paden volgt. Zijn werk als uitvoerend musicus, componist en scheidsrechter bij rugby heeft hem naar meer dan 50 bestemmingen in 18 landen gebracht. Als actief musicus in de Oude Muziek bepleit Andrew de herintroductie van de oude uitvoeringsprincipes in de huidige praktijk.

Niet alleen geeft hij concerten met historische instrumenten, hij hoopt dat deze instrumenten naast hun moderne versies kunnen staan als "herontdekte" gelijken, en niet als minderwaardige soorten.

Andrew, wonend in Basel, Zwitserland, geeft concerten over de hele wereld.

Andrew treedt regelmatig op met Musica Fiorita, Capricornus Consort, en Accademia Barocca Lucernensis. Hij is toonaangevend lid van NewBO en dirigeert de ensembles Our Very Own (Ottawa), en Primary Colours (Basel). Van 2013-2015 was Andrew de fagot-tist van het European Union Baroque Orchestra. In die periode gaf het orkest meer dan 50 concerten van Londen tot Istanbul, van Malta tot Stockholm. Andrew is in meer dan 15 landen op de radio te beluisteren geweest en is te horen op de labels ATMA, Pan Classics, Obsidian en ACCENT.

In mei 2017 won Andrew het fagotconcours voor professionals in Groningen, georganiseerd door het Fagotnetwerk. Het was de eerste keer dat een fagottist die op historische instrumenten speelt, dit concours won.

Elias Agsteribbe (contrafagot)

Elias Agsteribbe was 6 jaar oud toen hij een contrafagot hoorde en dadelijk besliste om fagot en contrafagot te leren; vanaf zijn 9 jaar kon hij starten, en op dit moment doet hij dat nog steeds met dezelfde passie. Hij studeerde eerst bij Koen Coppé (STAP Roeselare), Pieter Nuytten (Koninklijk Conservatorium Gent), en Filip Neyens (contrafagot). Nadien studeerde hij aan de Zürcher Hochschule der Künste bij Giorgio Mandolesi en Hans Agreda. Elias werd tijdens zijn studie als jong talent gesteund door de Stichting Robus en de SWUK. In oktober 2013 behaalde Elias de eerste prijs in zijn categorie tijdens het Fagotconcours aan het Conservatorium van Amsterdam. Eén van de prijzen bestond erin dat hij enkele privélessen kreeg van Gustavo Nunez. Daarnaast volgde hij nog masterclasses bij Guilhaume Santana, Bram van Sambeek, Mor Biron, Simon van Holen, Suzanne Sonntag en Joost Bosdijk.

Elias speelde in verschillende jeugdorkesten in Vlaanderen en Zwitserland, waarmee hij concerten gaf in enkele Europese landen, en als laureaat van de solistenwedstrijd JeMOO mocht hij als solist optreden met het Jeugd en Muziekorkest van Oost-Vlaanderen. Daarnaast speelde hij ook contrafagot met het Nationaal orkest van Litouwen en historische contrafagot bij het ensemble Apotheosis (B). Sinds augustus 2019 is hij solo contrafagot in de Philharmonie Zuid-Nederland.

Jos Lammerse – Leitzinger Artiest

Jos Lammerse kreeg zijn eerste fagotlessen toen hij 10 jaar oud was van Ottomar Schulze aan de muziekschool in Hengelo. Een jaar later won hij zijn eerste prijs op het Europees Muziekfestival voor de jeugd in Neerpelt (B).

Hij studeerde bij Joep Terweij aan het Sweelinck Conservatorium Amsterdam. Ook volgde hij privé lessen bij Brian Pollard. Hij won een tweede prijs op het Tromp concours in Eindhoven. Jos maakte maakte 10 jaar lang deel uit van het Van Gendt blaaskwintet. Nog tijdens zijn studie werd hij solofagottist bij het Brabants Orkest en een jaar later van het Radio Kamerorkest. Op zijn 25ste werd hij solofagottist van het Radio Filharmonisch Orkest.

Hij maakte ook deel uit van het Combattimento Consort Amsterdam olv Jan Willem de Vriend. Daarnaast is hij lid het Radio Blazersensemble, en speelde hij barokfagot in het Catharijne Consort. Jos wordt ook wel gevraagd als gastspeler in gerenommeerde orkesten, waaronder het Koninklijk Concertgebouw Orkest, London Philharmonic Orchestra en Royal Philharmonic Orchestra en werkte met dirigenten als Mariss Jansons, Valery Gergiev, Yannick Nézet-Séguin en Bernard Haitink. Als solist trad hij, zowel op moderne fagot als op barokfagot op in onder meer Buenos Aires, New York, Rio de Janeiro, Sao Paulo en Mexico-City. Bij de masterclasses van Jos is orkestrepertoire en/of barokrepertoire ook van harte welkom.

Enkele opnames van Jos Lammerse met (musici van) het Radio Filharmonisch orkest:

- Berceuse: Youtube: 'Lammerse Berceuse from Firebird by Stravinsky'
- Francaix Divertissement deel 3: Youtube: 'J. Francaix Divertissement for bassoon and string quintet mov3'

Stefano Canuti – Moosmann Artiest

Stefano Canuti, geboren in Parma, Italië, wordt wereldwijd (h)erkend als één van de meest charismatische en getalenteerde fagottisten van zijn generatie. Stefano staat bekend als een gepassioneerde en energieke solist, musicus kamermuziek en pedagoog. Tijdens zijn spraakmakende carrière van ruim 30 jaar heeft hij opgetreden in de grote concertzalen in Europa, de VS, Zuid-Amerika en Azië.

Stefano is begonnen met het spelen van klassiek gitaar en stapte op zijn zeventiende over op de fagot. Hij was eerste fagottist bij het Orchestra del Maggio Musicale Fiorentino en maakte daarna de overstap naar het RAI orchestra in Turijn. Hij heeft als solist en als musicus kamermuziek opgetreden in vele steden in Europa, Noord- en Zuid-Amerika en in China, en heeft een tiental soloalbums opgenomen. Hij heeft in het Mahler Chamber Orchestra onder Claudio Abbado gespeeld en in het Symphonica Toscanini onder Lorin Maazel.

Thomas Dulfer

Thomas Dulfer (1993) is in maart 2021 afgestudeerd aan de Hochschule für Musik und Tanz in Keulen met een 1.1 (9,5), waar hij studeerde bij Bram van Sambeek. In mei 2018 studeerde hij af van zijn bachelor aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag met een 10 met onderscheiding: "He succeeds in covering the full musical spectrum and shows his unique qualities as a performer"; hij ontving daar ook de prijs voor het beste eindexamen van dat jaar. Naast de studie fagot heeft Thomas ook een master in Cardiovascular Research aan de Vrije Universiteit afgerond. In augustus 2019 was Thomas de Young Artist in Residence van de Muziekzomer van Nationale JeugdOrkesten Nederland (NJON). Daarnaast won Thomas reeds diverse prijzen in concoursen, waaronder de eerste prijs in de regionale finale van het Prinses Christina Concours. Daarnaast heeft Thomas de Classic Young Master Award gewonnen wat bestond uit een tweejarig begeleidingstraject. Thomas is actief als solist, in kamermuziek en als remplaçant bij onder andere het Balletorkest, Radio Filharmonisch orkest, Asko Schönberg ensemble en Amsterdam Sinfonietta. Thomas speelt op een Heckel fagot die hij mede door Stichting Eigen Muziekinstrument heeft kunnen aanschaffen.

Voor meer informatie ga naar thomasdulfer.com

JURY CONCOURSEN

Thomas Oltheten (juryvoorzitter)

Thomas Oltheten is voorzitter van het Fagotnetwerk en initiator van het 4-jarlijks internationaal fagotfestival en concours. Als fagottist is hij voornamelijk werkzaam in het Apollo Ensemble (www.apollo-ensemble.nl) dat hij in 1992 na zijn verblijf in Zwitserland samen met zijn vrouw, Marion Boshuizen, oprichtte. Met de vele programma's op historische fagotten van vroegbarok tot begin 20e eeuw geeft hij concerten van Washington tot Sydney en van Moskou tot São Paulo. Daarnaast heeft hij veel plezier in het coachen van ensembles en in het les geven o.a. tijdens de Apollo Zomeracademie. Voor de Floriade 2022 is Thomas programmeur voor de zondagochtend concerten.

Jòzsef Auer

Foto: Simon van Boxtel

Ik besloot op 6 jarige leeftijd om muzikant te worden nadat ik een concert had gezongen in de befaamde Franz Liszt Muziekacademie te Budapest, waar ik later ook afstudeerde. Eerst speelde ik viool en dwarsfluit maar op een woensdag middag heb ik mijn hart verloren aan de fagot. Mijn droom in een orkest te mogen spelen kwam dichterbij.

Op 18 jarige leeftijd heb ik de nationale muziekwedstrijd voor jong talent gewonnen en twee jaar later was ik de jongste fagottist die een solo- fagot plaats bemachtigde in de Nationale Opera. In 1985 kwam ik naar België en werd ik solo-fagottist van de Opera van Gent en later in "De Filharmonie" van Antwerpen. In 1992 kreeg ik de uitnodiging om solo-fagottist te worden van Het Brabants Orkest, vandaag Philharmonie Zuidnederland. Tegelijkertijd gaf ik les aan de Conservatoria van Gent, Tilburg en in de muziekacademies van Aalter en Turnhout.

Naast het orkest speelde ik veel concerten in kamermuziekverband, en als solist was ik de eerste die in de Benelux John Williams zijn fagotconcert "Five sacred trees" creëerde.

Naast mijn fagotspel heb ik mijn hart verloren aan het wijnmaken, en met veel passie probeert ik goede wijnen te maken.

"Leven, musiceren en creëren moet je met passie doen anders heeft het geen zin.."

Marije van der Ende

Marije van der Ende studeerde zowel moderne fagot als barokfagot aan het Conservatorium van Amsterdam bij Joep Terwey en Donna Agrell. Deze combinatie van oude instrumenten en moderne fagot heeft gezorgd voor een loopbaan met een rijk spectrum aan muzikale ervaringen en bijzondere ontmoetingen over de hele wereld. Marije is solo fagottiste bij het Noord Nederlands Orkest te Groningen. Tevens is zij sinds 2012 als solo fagottiste verbonden aan het gerenommeerde Franse barokorkest Les Musiciens du Louvre, onder leiding van Marc Minkowski. Daarnaast is zij een graag geziene gast bij vele Nederlandse en buitenlandse orkesten en is zij actief in kamermuziek en als solist. Zij is o.a. te horen in een opname met blokfluitist Erik Bosgraaf in het dubbelconcert voor fagot en blokfluit van G.Ph. Telemann. Marije zet zich ook graag in voor vernieuwing en het toekomstbestendig maken van de klassieke muzieksector van binnenuit: dit doet zij als spelende musicus o.a. in de rol van zakelijk leider van collectief Pynarello en als onderzoeker en interim adviseur voor organisaties in de culturele sector.

Maurice Wiche

Maurice Wiche studeerde aan de conservatoria te Maastricht, Luik en Zwolle de vakken koororkestdirectie en theorie der muziek. Als koordirigent heeft hij een ruime ervaring: hij leidde vrouwen-, mannen-, en gemengde koren in diverse bezettingen in zowel geestelijk als wereldlijk repertoire. Daarnaast organiseert hij met zijn eigen bedrijf Luistervilla cursussen, inleidingen en lezingen over klassieke muziek en organiseert en begeleidt hij concertreizen naar de mooiste concertzalen in binnen- en buitenland.

Tevens werkt hij als recensent en muziekjournalist voor De Limburger en Limburgs Dagblad en enkele vakbladen.

Ole Kristian Dahl

Ole Kristian Dahl (Trondheim, Noorwegen) begon met fagotspelen toen hij 12 jaar was, en studeerde vanaf zijn zestiende bij Robert Rønnes aan de Universiteit van Stavanger (Noorwegen). Hij vervolgde zijn studie aan het Conservatoire de musique in Geneve, bij hoofdvakdocent Roger Birnstingl, waar hij de eerste prijs won bij de CIEN Riddes

Schweiz competition in 1998. In hetzelfde jaar werd hij solofagottist van het Malaysian Philharmonic Orchestra in Kuala Lumpur, en studeerde hij af in Geneve. Terwijl hij in Maleisië werkte vervolgde Ole zijn studie aan de Hochschule für Musik, Theater und Medien in Hannover bij hoofdvakdocent Dag Jensen.

In 2000 werd Ole solofagottist van het Danish National Symphony Orchestra in Kopenhagen (Denemarken), en in 2002 kreeg hij dezelfde positie in het West-Deutscher Rundfunk Sinfonieorchester in Keulen. Als toegewijde hoofdvakdocent heeft Dahl gewerkt aan de Royal Danish Academy of Music in Kopenhagen, Royal Academy of Music in Aarhus, Folkwang Universität der Künste in Essen, en sinds 2008 is hij hoofdvakdocent aan de Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst in Mannheim.

Daarnaast is Ole sinds 2017 gastdocent aan het Royal College of Music in Londen.

Pauline Oostenrijk

Foto: Dennis Herman

Pauline Oostenrijk studeerde hobo en piano aan het Sweelinck Conservatorium Amsterdam en voltooide ook een studie Nederlandse Taal en Cultuur aan de Universiteit Utrecht. Als hoboïst won ze verschillende prijzen, waaronder de eerste prijs in het IDRS Fernand Gillet hobo concours in Baltimore, die bestond uit een recital in Carnegie Hall. In 1999 ontving ze de Nederlandse Muziek Prijs, de hoogste staatsonderscheiding voor klassieke muziek.

Van 1993 tot 2018 was Pauline solohoboïst van het Residentie Orkest in Den Haag. Van haar activiteiten als solist en kamermusicus getuigen veel cd-opnamen. Verschillende componisten droegen werken aan haar op, waaronder Louis Andriessen ('To Pauline O'

voor hobo solo). Sinds 2018 is Pauline hoofdvakdocent hobo aan het Prins Claus Conservatorium in Groningen. Ze schrijft en componeert ook graag.

Meer informatie: www.paulineoostenrijk.nl

Ronald Karten

Ronald Karten was tot zijn pensionering in 2020 solo-fagottist van het Koninklijk Concertgebouworkest. In het begin van zijn loopbaan was hij achtereenvolgens solo-fagottist van het Residentie Orkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Met deze orkesten werkte hij samen met alle grote dirigenten en veel grote solisten uit de hele wereld. Hij was de eerste Nederlandse fagottist die solistisch optrad op TV, in het programma "Jonge mensen op het concertpodium" met het Fagotconcert van Weber. Hij speelde vele jaren mee in het Nederlands Blazers Ensemble en in het Fodor Kwintet en met beide ensembles maakte hij talrijke CD-opnames en tournees over de hele wereld. In 1995 maakte hij als eerste Nederlandse fagottist een CD-opname van het Fagotconcert en de Symphonie Concertante van Mozart. Ronald Karten was als hoofdvakdocent verbonden aan het Conservatorium van Amsterdam en het Koninklijk Conservatorium van Den Haag. Hij was jarenlang bestuurslid van Fagotnetwerk en is nu nog actief als coach en dirigent voor blazers van jong tot oud.

Ole Kristian Dahl

Ellen Kruifhof

Ik bereid me voor door de website¹ te bekijken en krijg de indruk van een kosmopoliet. Ole Kristian Dahl is Noor, heeft in Stavanger, Genève en Hannover gestudeerd, heeft gespeeld in orkesten in Kuala Lumpur, Kopenhagen en Keulen. Hij speelt momenteel in Gotenburg. Hij is als docent verbonden aan de Musikhochschule (MuHo) in Mannheim.

We beeldbellen. Dit verloopt gedeeltelijk prima, maar ook gedeeltelijk moeizaam door de techniek. Regelmatig hoor ik “Ellen! Are you still there?” Desondanks bespreken we een scala aan onderwerpen.

De pandemie

Het gesprek begint met de vraag hoe het in Nederland gesteld is met de pandemie. Ik geef aan dat de cultuur op de laatste plaats lijkt te staan wat betreft ondersteuning. Dahl reageert fel door te stellen dat de behoefte aan kunst onderschat wordt. De mensheid heeft in de vroege oudheid al rotstekeningen gemaakt in grotten zonder aanwijsbaar doel anders dan kunstuiting. Het lijkt onderdeel van het huidige tijdsgewricht om alles slechts in geld uit te drukken. In Mannheim was het – weliswaar op eigen risico – toegestaan om live les te blijven geven. Een deel van de lessen ging wel op afstand. Om de studenten aan de gang te houden, gebruikte Dahl een tekening die door zijn dochter is gemaakt, een boom met onderwerpen om aan te werken. Binnen de 22 studenten zijn 17 nationaliteiten vertegenwoordigd, waardoor hij het belangrijk vindt om een gemeenschappelijke basis te bieden. Hij stelt dat het goed is om ergens bij te horen, ook al gaat dat met relatief eenvoudige middelen als zo’n tekening of dingen als een speldje of een t-shirt. Het feit dat in de afgelopen tien jaar lesgeven zijn leerlingen maar liefst 54 audities hebben gewonnen, motiveert hemzelf enorm. Dagelijkse oefening is nodig om voorwaarts te (blijven) gaan en om op niveau te blijven, zeker niet alleen wanneer je jong bent. Tijdens zijn eerste baan in Kuala Lumpur heeft hij veel gestudeerd. Nu hij veertiger is, heeft hij het idee dat blijven studeren minstens zo belangrijk is. Voor de studie biedt hij handvatten in de vorm van zijn Drills boeken.

Flexibiliteit

In het eerste boek Drills komen onderwerpen aan bod als houding, aanzetten en warming up van het riet. Onlangs verscheen het vervolg, Drills 2.0, met daarin thema’s als techniek van half gat, gedrag in orkest en timing. Ik begrijp niet zo goed hoe je in je eentje “timing” kunt oefenen. Hij legt de rek die in een tel zit uit aan de hand van een kartonnen cirkel met drie genummerde verticale banen: de één is voorin de tel, de twee is het centrum van de tel en de drie achterin de tel. Waar de plaatsing precies is, kan per orkest of ensemble verschillen. Timing is inderdaad lastig in je eentje te oefenen, het hoofdstuk is vooral geschreven tekst.

Wat betreft stemming spelen meerdere aspecten. Hoewel men in Duitsland met ca. 443 of 444 Hz. relatief hoog afstemt, klinken Duitse orkesten relatief laag. Dit komt doordat men binnen die stemming een breed klankspectrum, een boventoonrijke klank, hanteert. Ook het verschil tussen een warm en koud geluid heeft te maken met klankkleur, dat je kunt beïnvloeden door je keelholte te veranderen. Qua klankkleur speelt men in Scandinavië helderder. Daarnaast is er ook nog zoiets als relatieve intonatie: de plek waar gegeven de basisstemming men een akkoordtoon plaatst. Je kunt niet zomaar spreken van de stemming, je hebt de stemtoonhoogte, de relatieve hoogte van een akkoordtoon en de vorm van het geluid, de klankkleur.

Als musicus moet je weten wat je aan het doen bent, hoe je dat doet en wat je moet aanpassen in andere omstandigheden, je moet flexibel zijn. Als voorbeeld van iemand die “very flexible” is, noemt hij zijn vroegere leerling Gretha Tuls (zie elders in deze uitgave), wat klinkt als het beste compliment dat je kunt krijgen.

Rol als fagottist

Als musicus moet je een kameleon zijn om in verschillende orkesten en landen mee te draaien. Een orkestlid moet dezelfde taal spreken als de andere musici. Dat wil niet per se zeggen dat je je altijd aan moet passen, het definiëren is een gezamenlijke activiteit. Dan is er natuurlijk ook nog de dirigent, die een grote inbreng in de gewenste klank kan hebben. Hij vertelt: “Ik heb echt nooit zachter gespeeld dan onder Harnoncourt.”

Er zijn mensen die beweren dat ze voor een auditie niet nerveus zijn. Dit vindt Dahl onzin, dat zal je wél zijn. Het is daarom van belang “over” te hebben bij het studeren, vooral wat betreft lucht. Nerveus zijn kost je een bepaald percentage lucht.

Wat Dahl belangrijk vindt om te horen is een eigen visie op een stuk, meer dan dat het technisch perfect is. Graag hoort hij dat de uitvoerende ervan blijk geeft de compositie te laten spreken.

Terwijl we praten over de Drills boeken, gaat Ole Dahl in de modus van docent. Het is waardevol en informatief, ik schrijf zo hard mogelijk mee.

Warming up

Als vaste onderdelen van de warming up noemt Dahl het selecteren van een riet, het opwarmen van het instrument, de vingers en de tong. Voor het opwarmen van het instrument en de spieren speelt hij zonder riet staccato een toonladder, zodat de vingers en de tong tegelijk met het instrument een warming up krijgen. Begin deze oefening langzaam en voer het tempo op.

Let in je techniek op het spelen met soepele vingers, vergelijkbaar met het spelen van piano. Bij het aanzetten van een toon moet je zeker en precies zijn en weten wat je doet. Wat betreft positionering van de tong is dat schuin onder het riet, altijd vanaf dezelfde positie, terwijl je contact houdt met je tanden.

Ter relativering gooit Ole Dahl er halverwege het gesprek opeens “I made all mistakes myself” tussendoor. Het is weliswaar herkenbaar: fagot spelen blijft mensenwerk, al zijn sommige mensen er heel veel beter in dan andere.

DOCENTEN MASTERCLASSES

Alban Wesly

Foto: Rob Marinissen

Alban Wesly is fagottist, en daarnaast componist en arrangeur. Wesly studeerde aan de conservatoria van Amsterdam en Den Haag (UM en Aantekening Kamermuziek), waar hij bij zijn afsluitend examen de Kolfshotschotenprijs 1996 ontving. Muzikaal vormende gebeurtenissen waren verder intensieve samenwerkingen met diverse componisten, onder wie Karlheinz Stockhausen, Liza Lim, Mauricio Kagel, Julia Wolfe, David Lang, Carola Bauckholt en Heinz Holliger. In de afgelopen dertig jaar gaf hij ruim 2.500 concerten in meer dan 40 landen: kamermuziek, symfonisch en solistisch. Alban is mede-oprichter (in 1985) van het rietkwintet Calefax en was 22 jaar verbonden aan Ensemble Musikfabrik in Keulen. Sinds de oprichting in 2008 tot 2014 was hij de fagottist van de David Kweksilber Big Band. Met voornamelijk deze drie groepen bracht hij zo'n 400 composities in première. Sinds september 2018 is Alban verbonden aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag als hoofdvakdocent fagot en als coach kamermuziek. Als gastdocent is hij onder meer actief op the Royal College of Music in Londen en Manchester. Daarnaast gaf hij talrijke masterclasses in vele landen in Europa, en ook in Japan, China en de VS.

Albrecht Holder

De fagotvirtuoos Albrecht Holder werd geboren in Reutlingen, Duitsland, in 1958 en kreeg zijn lessen van Siegfried Jerusalem, waarna hij achtereenvolgens studeerde bij Herrmann Herder aan de Musikhochschule

in Stuttgart en bij William Waterhouse in Engeland.

Albrecht heeft prijzen gewonnen bij diverse concoursen, waaronder het 'Prague Spring International Music Festival', de "English International Young Concert Artists' Competition" en de "German Music Competition". Hij werd benoemd als solofagottist in de Stuttgart Philharmoniker in 1982. Tegelijkertijd vervolgde hij zijn carrière als solist en speelde hij in kamermuziek ensembles zoals het Orfeo ensemble, Consortium Classicum en Fagottissimo Stuttgart. Met het Orfeo ensemble heeft hij opgetreden in Europa, de VS, ZO Azië en Rusland.

Albrecht Holder is ook bekend van zijn opnames. Er zijn verschillende cd's met Albrecht als solist uitgebracht en er zijn meerdere televisie opnames. Hij heeft ruime ervaring met kamermuziek en internationale fagotcursussen. Hij heeft gespeeld in het Bayreuth en Ludwigsburg Festivalorkest. Hij was van 1982 tot 1996 solofagottist van de Stuttgart Philharmoniker. Sinds 1996 is hij hoofdvakdocent aan de Musikhochschule Würzburg en aan het conservatorium van Maastricht.

Hij is lid van diverse kamermuziekgroepen, waaronder het Consortium Classicum en het blaaskwintet Profive. Voor Naxos heeft hij meerdere succesvolle fagotconcerten uitgebracht. **Maak alvast kennis met Albrecht: Youtube: 'Promo BFF - Albrecht Holder'.**

Helma van den Brink

Helma van den Brink (1981) begon met viool- en pianolessen en stapte na een aantal jaar over op de cello. Uiteindelijk koos ze voor de fagot, en al na twee jaar les bij Mieke van Dael werd ze toegelaten tot het Koninklijk Conservatorium in Den Haag om te studeren bij Johan Steinmann en Gustavo Núñez. In juni 2005 behaalde ze haar solisten-diploma.

Ze speelde in jeugdorkesten als het European Union Youth Orchestra en het Nationaal Jeugdorkest en remplaceerde bij verschillende orkesten in Nederland en buitenland. Sinds december 2005 is Helma van den Brink tweede fagottist bij het Koninklijk Concertgebouworkest. Tijdens een sabbatical in 2018 heeft ze een paar maanden ingevallen als 1e fagottiste bij the City of Birmingham Orchestra. Buiten het orkest treedt ze op als solist en in diverse kamermuziekbezettingen. Daarnaast coacht ze regelmatig musici uit verschillende instrumentengroepen. Als docente fagot heeft ze lessen orkestpartijstudie verzorgd aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag en is ze sinds 2020 verbonden aan het Conservatorium van Amsterdam als hoofdvakdocent fagot.

Jos Lammerse

(foto en biografie: zie boven)

Mette Laugs

Mette Laugs is uitvoerend musicus en fagotpedagoge aan het Prins Claus Conservatorium in Groningen.

Mette Laugs studeerde fagot bij Johan Steinmann aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag, en behaalde haar diploma 'Uitvoerend Musicus' in 1994. Nog voor haar afstuderen werd ze aangenomen als plv eerste fagottiste bij 'Het Gelders Orkest', waar

ze vanaf 1998 werd aangesteld als solofagot-tiste. Muziek betekent voor Mette verbinding maken, communiceren en inspireren. Al sinds haar jeugd jaren geeft ze met de energie en passie die haar zo kenmerkt les.

Sinds 2008 is ze als hoofdvakdocent fagot en docent kamermuziek verbonden aan het Prins Claus Conservatorium in Groningen, waar ze per september 2013 benoemd werd als coördinator van de Master of Music opleiding. In deze functie hoopt ze een bijdrage te kunnen leveren aan het opleiden van musici van de toekomst. Ook volgde ze de masteropleiding 'Management en Innovatie in maatschappelijke instellingen' aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (diploma 2015), waar ze werd opgeleid tot verandermanager.

Pieter Nuytten

Pieter Nuytten (*1980) kreeg zijn eerste fagotlessen van Koen Coppé en studeerde fagot aan de conservatoria van Antwerpen, Keulen en Basel bij Francis Pollet, Danny d'Haene (contrafagot), Georg Klütsch en Sergio Azzolini.

Hij speelde als student bij het European Union Youth Orchestra, het Pacific Music Festival Orchestra (Japan) en het Gustav Mahler Jugendorchester. Na een trial als Associated Principal Bassoon bij het Royal Scottish National Orchestra te Glasgow werd Pieter in 2004 solofagottist bij het orkest van de Opera van Rouen (Fr.) en hij is dat sinds 2007 bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Tijdens het seizoen 2014-2015 was hij daarnaast ook Solofagottist bij het Rundfunksinfonieorchester Berlin. Hij houdt van de interactie en intimiteit van kamermuziek en had de gelegenheid te spelen met vooraanstaande kamermuziek-musici en op diverse festivals in heel Europa. Hij is een vaste gast bij het kamermuziek-ensemble Oxalys en stichtend lid bij het ensemble Focus, de Bewoners en de Kölner Kammersolisten.

Pieter maakte in 2001 zijn debuut als solist in de Sinfonia Concertante van Mozart. Sindsdien speelde hij concerten en concertantes van Bach, Vivaldi, Haydn, Mozart, Weber en Peter Maxwell Davies. In seizoen 21-22 zijn er soloconcerten voorzien met het Antwerp Symphony Orchestra en het Rotterdams Philharmonisch. Pieter is hoofdvakdocent fagot aan de Conservatoria van Rotterdam en Gent.

Renée Knigge

Renée Knigge (1985) begon op elfjarige leeftijd met fagotspelen. In 2009 sloot ze haar bachelorexamen met onderscheiding af bij

Johan Steinmann aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Daarna studeerde ze bij Gustavo Núñez aan de Robert Schumann Hochschule in Düsseldorf en behaalde in 2011 haar masterdiploma.

Renée heeft deelgenomen aan de Ligeti Academy van het AskolSchönberg, de Akademie van het Mahler Chamber Orchestra en de Academie van het Koninklijk Concertgebouworkest. Van 2010 tot 2014 speelde Renée als vaste remplaçant bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest. In september 2014 kwam Renée als solofagottist in dienst van destijds Het Gelders Orkest, nu Phion.

Simon Van Holen

Simon van Holen, solo-contrafagottist van het koninklijk Concertgebouworkest, heeft een rijke muzikale carrière die bestaat uit diverse optredens, opnames en lesgeven. Hij heeft gespeeld bij het Berlin Philharmonic Orchestra, het Luzern Festival Orchestra, het Bavarian Radio Symphony Orchestra, het Tonhalle Orchester Zurich, Deutsche Kammerphilharmonie Bremen en wordt regelmatig uitgenodigd als solist en docent in Europa, de VS en Azië.

Simon van Holen, geboren in België, kreeg zijn eerste fagotlessen toen hij 8 jaar was. In 2003 begon hij zijn studie aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en vervolgde in 2010 zijn studie aan de Robert Schumann

Musikhochschule in Düsseldorf, waar hij met de hoogste onderscheiding afstudeerde bij Gustavo Núñez. Hij verrijkte zijn studie bij Brian Pollard, Klaus Thunemann, Dag Jensen, Stefan Schweigert, Sergio Azzolini en Marion Reinhard.

In 2013 ontving Simon van Holen de "Prix de Salon", uitgereikt door de zakelijke kring van het KCO, voor zijn uitzonderlijk muzikaal vakmanschap. Die prijs maakte het mogelijk dat er een nieuw werk voor contrafagot en strijkkwintet werd gecomponeerd door Kees Olthuis. Ook kon daardoor zijn debuutalbum worden opgenomen: Pro Contra! Naast zijn orkestcarrière is Simon van Holen hoofdvakdocent fagot en contrafagot aan het Conservatorium van Amsterdam en geeft hij masterclasses over de hele wereld.

Stefano Canuti

(foto en biografie: zie boven)

Wouter Verschuren (historische fagot)

Wouter Verschuren is regelmatig als fagot-tist te horen in Europa, de VS en in Azië. Hij is thuis in repertoire dat rijkt van vroege Renaissance tot aan de Romantiek. Hij is eerste fagottist van The Amsterdam Baroque Orchestra en speelt regelmatig met andere vooraanstaande orkesten, zoals De Nederlandse Bachvereniging, The Orchestra of the Age of Enlightenment, and The Orchestra of the 18th Century.

Hij heeft historische fagot en blokfluit gestudeerd aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag en hij speelt in tal van internationale kamermuziek ensembles zoals Caecilia-Concert, Concerto Palatino, Ensemble Christofori, Musica Temprana, Oltremontano en L'Arpeggiata.

Wouter geeft regelmatig recitals met zijn echtgenote, klavecijnist en fortepianist Kathryn Cok in Europa en in de VS. Hun opname van vergeten sonates van Nikolaus von Krufft in 2009 was een wereldpremière

en is uitgebracht door Challenge Records. In 2017 bracht Wouter met zijn ensemble Concerto Delaborde de CD The Elegant Bassoon bij het Nederlandse label Globe uit.

Naast zijn positie aan het Royal College of Music, London en het Koninklijk Conservatorium te Den Haag geeft Wouter regelmatig masterclasses in Europa, de VS en het Midden-Oosten en wereldwijd tijdens festivals. Wouter is ook actief als onderzoeker, met als hoofddoel het vergeten repertoire voor dulciaan en (historische) fagot te herontdekken. Hij is momenteel bezig met een promotietraject aan The Royal College of Music met als onderwerp Giants of the Dulcian Family.

In de masterclass zijn spelers van moderne fagot, dulciaan, barok of klassiek fagot welkom met vrij repertoire.

Voor fagottisten stel ik als suggestie voor één van de Telemann fantasieën of de 1e of 2e cello suite. Muziek bij mij te verkrijgen (vrij van kosten). Voor dulciaan zijn de herontdekte solo werken van Peranda misschien een idee. Ik hoop jullie later dit jaar te mogen beluisteren.

DOCENTEN WORKSHOPS EN LEZINGEN

Alban Wesly

(foto en biografie: zie boven)

Andrew Burn

(foto en biografie: zie boven)

Annet Karsten

Foto: Hans Schwirtz

Annet Karsten speelt sinds haar elfde jaar fagot. Ze groeide op in een familie waar veel gemusiceerd werd. Op het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam heeft ze gestudeerd bij Joep Terwey. Van 1990 tot 2013 heeft ze bij het Radio Kamer Orkest en later bij de Radio Kamer Filharmonie gespeeld. Sinds de oprichting in 2005 is zij vast lid van het kamermuziekensemble De Bezetting Speelt.

Naast freelance spelen in diverse orkesten heeft Annet zich steeds meer op muziekonderwijs toegelegd. Zij geeft muzieklessen op diverse scholen in het primair onderwijs vanuit de Hallo Muziek organisatie. Ook geeft ze fagotlessen op Scholen in de Kunst in Amersfoort.

Door haar kennismaking met Creative Music Making in 2009 ervaarde Annet hoe je muziek kon maken zonder een partituur. Hoe musiceren zoveel meer is dan het technische en muzikale spelen op je instrument. Hoe de sociale en creatieve aspecten en groepsdynamiek in het samenspel minstens zo interessant en waardevol zijn. En dat je vanuit het niets met elkaar uiteindelijk zomaar een muziekstuk kunt maken. Dit is voor haar de inspiratiebron voor de workshop met je fagot in het hier en nu!

Erik Heineman

Erik Heineman (Velp, 1952) studeerde geneeskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hierna werkte hij drie jaar in Nepal in een community health programma (tuberculosebestrijding) als tropenarts. Hij werd tot chirurg en kinderchirurg opgeleid in Rotterdam en promoveerde aldaar in 1986. Daarna werkte hij o.a. als kinder- en transplantatiechirurg in Maastricht en als hoogleraar Kinderchirurgie aan de Universiteit van Auckland, Nieuw Zeeland. Van 2007 tot 2009 was hij lid van de Raad van Bestuur van het Maxima Medisch Centrum in Veldhoven/Eindhoven. Hij was hoofd van de Afdeling Chirurgie van het

Universitair Medisch Centrum Groningen en hoogleraar Chirurgie tot 2018.

Behalve de chirurgie is zijn aandachtsgebied ook clinical governance. Vandaar dat zijn onderzoek onder andere gericht is op fit to perform, mindset en intrinsieke motivatie. Tot slot is hij geïnteresseerd in de ontwikkeling, uitvoering en effecten van live muziek op herstel na een operatie.

Toen hij 9 jaar was begon hij met vioolspeken en later speelde hij altviool. Na een lange periode van passief genieten van muziek is hij recent begonnen met fagotspelen, wat hem zowel grote vreugde als frustratie bezorgd.

Freek Sluijs

De fagot maakt sinds mijn vijftiende en tot op de huidige dag deel uit van mijn leven. Hans Vos was mijn eerste leraar en hem ken ik gelukkig nog steeds, daarna volgden Henk de Wit, Joep Terwey en John Mostard voor de moderne fagot op het conservatorium in Amsterdam en daarbuiten David Mings voor

de historische instrumenten als dulciaan, barok- en klassieke fagot. Inmiddels ben ik al 35 jaar tweede fagottist in het Radio Filharmonisch Orkest en speelde ik kamermuziek bij de Amsterdam Mozart Players, 15 jaar in het Hexagon Ensemble, ook het Radio Blazersensemble en nu in de Rabaskadol-groep van Renaissance dubbelrietinstrumentbouwer Fritz Heller.

Hannah de Vos-Beckers

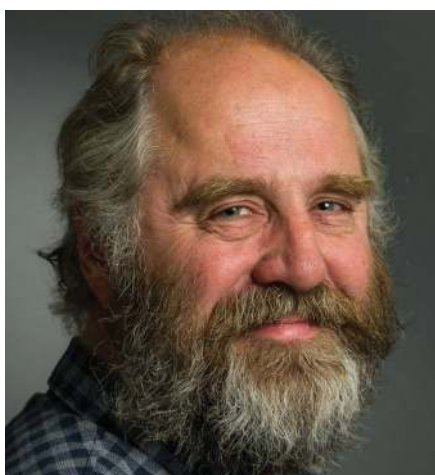
Naast haar werk in het vernieuwend onderwijs studeerde Hannah fagot als contractstudent aan het Prins Claus conservatorium bij Mette Laugs. Zij rondde deze studie af in 2019 met de muziektheater voorstelling voor jongeren: "Oom Ludwig". In het verleden had zij les van Frans Baan, Johan Steinmann en Ronald Karten. Hannah geeft fagotles en is eerste fagottist van het Hineni Symfonie Orkest. Haar motto is vooral: "plezier maken met muziek." Steeds weer zoekt zij naar nieuwe uitdagingen en onontgonnen gebieden. Muziek in combinatie met andere kunstvormen en onderwijs is iets dat haar na aan het hart ligt. Zij is auteur van het prentenboek "Bas en de bosfagot" (illustraties Anja Brons).

Janneke Boonstra

Mijn naam is Janneke Boonstra, wonende in Gouda. Tijdens mijn werkzaamheden in de gezondheidszorg ben ik op mijn 35e een fagot tegengekomen en de klank daarvan, deed me besluiten op les te gaan. Eerst in Haarlem bij Paul Csonka en daarna bij Matthieu Lemmens, nadat ik een workshop bij hem gevolgd had op het Internationale Dubbelriet Festival in Rotterdam. Als kind had ik al veel jaren pianoles gekregen en op mijn 36e heb ik met mijn gepensioneerde pianoleraar voorgespeeld op het Conservatorium in Amsterdam. Brian Pollard gaf mij het advies aldaar om vooral verder te gaan, ondanks mijn leeftijd en vandaar mijn ommezwaai naar het beroep van fagotdocente. Mijn (para-)medische achtergrond maakte het mogelijk om het principe van blazen/zuigen op een dubbelriet beter te begrijpen en vooral om zelf toe te passen. In 2002 ben ik afgestudeerd en sindsdien heb ik al vele leerlingen mijn enthousiasme voor het instrument proberen over te brengen.

Maarten Vonk

Maarten Vonk begon op 16-jarige leeftijd met fagotspelen. Na een technische opleiding besloot hij toch naar het conservatorium te gaan en in 1979 studeerde hij af aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Al vanaf 1978 was hij werkzaam als fagottist in algemene dienst bij de radio-orkesten met als hoofdorkest het Radio Filharmonisch Orkest. In 1981 begon Maarten als contrafagottist bij het Nederlands Ballet Orkest. Tevens heeft hij acht jaar contrafagot gespeeld in het Schönberg Ensemble o.l.v. Reinbert de Leeuw.

1991 Was het moment van omslag. Inmiddels met 2 kleine kinderen heeft hij ontslag genomen om alle tijd te hebben voor de reparatie van fagotten. Met veel vallen en opstaan moet je dit vak als autodidact leren, want er is geen opleiding voor.

De laatste jaren wordt de specialistische fagotkennis steeds meer overgedragen aan anderen. Bijvoorbeeld aan Bert Sniekers als reparateur in dienst van Adams, de hoofdsponsor van het festival Bassoons for Future.

Echter zijn er ook in het buitenland reparateurs die zich verder willen bekwamen op fagotgebied.

Het is leuk om mentor te zijn over de materie van akoestiek, klank, resonantie, stemming, afstellingen en ergonomie. Na letterlijk duizenden fagotten en 40 jaar verder is het voor Maarten nu tijd om af te bouwen.

Het is tijd om ook eens wat anders te doen. Reisjes, kamperen, houtdraaien. Gewoon wat anders.

Mieke van Dael

Mieke van Dael studeerde fagot, contrafagot en kamermuziek aan de conservatoria van Maastricht en Amsterdam. Halverwege de jaren '90 behaalde ze haar diploma's docerend en uitvoerend musicus, en de aan-

tekeningen contrafagot en kamermuziek. Ze speelt al ruim twintig jaar in alle landelijke symfonieorkesten en ensembles, waarvan een aantal jaren intensief met het Koninklijk Concertgebouw Orkest. Ze gaf concerten in vrijwel alle landen van Europa, Taiwan, Japan, Verenigde Staten en Canada. Daarnaast verzorgde ze buitenlandse Masterclasses en speelde ze veel kamermuziek. Op zoek naar innovatieve vormen van instrumentaal onderwijs sloot Mieke zich aan bij de studiegroep puntComp en begon ze in 2014 aan de masterstudie 'Music Education According to the Kodály Concept'.

Deze opleiding sloot ze af in juni 2016 met haar onderzoekspresentatie 'How can aspects of the Kodály philosophy and methodology be integrated in instrumental teaching?', waarin ze duidelijk maakt hoe aspecten van de Kodály filosofie en methodologie zijn te integreren in het instrumentale onderwijs.

Mieke is verbonden aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag als docent fagot binnen de verschillende afdelingen en als docent Methods & Didactics. Daarnaast geeft ze les en coördineert ze het programma BASIS.

Als workshopleider geeft ze workshops Improvisatie, Kodály en vernieuwende vormen instrumentaal samenspel.

Zie: www.miekevandael.com

Oene van Geel

Foto: Paul Janssen

Componist/ altviolist Oene van Geel (1973) is een muzikale avonturier. Beïnvloed door jazz, Indiase muziek, kamermuziek en vrije improvisatie, gebruikt hij zijn virtuoze improvisatievaardigheden en zijn compositietalent voor een breed scala aan muzikale activiteiten.

Als speler is hij momenteel actief in diverse ensembles en bands. Naast het spelen in dergelijke formaties wordt hij regelmatig uitgenodigd als improviserend gastsolist en workshopleider.

Oene ontving in de loop der jaren diverse prijzen, waaronder de VPRO Boy Edgar Prijs (2013), de Sena Performers Toonzetters Prijs (2012), de Kersjes Prijs (2005) en de Deloitte Jazz Award (2002).

Componeren is momenteel de hoofdactiviteit van Oene. Hij is het meest actief in muziektheater en kamermuziek, en schreef voor tal van de professionele Nederlandse orkesten en ensembles, waaronder De Nationale Opera, Het Nederlands Blazers Ensemble, het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Dudok Kwartet en Rietkwintet Calefax. Ook schrijft hij regelmatig voor festivals en concoursen in binnen- en buitenland.

Als docent geeft Oene regelmatig (meerdaagse) workshops aan conservatoria door heel Nederland. De onderwerpen zijn daarbij divers, maar het is altijd een combinatie van compositie, ensemblespel, improvisatie en eigen creativiteit van de studenten.

Oene is sinds december 2016 lid van Nieuw Geneco en is sinds de oprichting betrokken bij het Splendor collectief.

Rakhyun Kim

Dr. Rak Kim is assistent hoogleraar aan het Copernicus Instituut voor Duurzame Ontwikkeling, Universiteit van Utrecht. Hij is een internationaal toonaangevende

geleerde op het gebied van internationaal milieurecht en milieubeheer en heeft meer dan 50 publicaties op zijn naam staan. Hij leidt meerdere onderzoeksinspanningen, waaronder een 5-jarig onderzoeksprogramma over probleemverschuiving tussen internationale milieuverdragen, gesteund door een "startsubsidie" van 1,5 miljoen euro, aan hem uitgereikt door de Europese Onderzoeksraad.

Hij onderwijst een aantal opleidingen op Bachelor- en Masterniveau en begeleidt diverse onderzoekers, onder wie vijf PhD'ers. Hij heeft reeds meerdere keren in zijn carrière een blijk van erkenning gekregen, waaronder een nominatie voor Utrecht University's Outstanding Teacher Award.

Ruud Extra

Ruud Extra (geboren in 1967) is met fagot aan het conservatorium van Arnhem afgestudeerd in 1993. Vanaf september 1993 tot heden is hij werkzaam als 1e fagottist bij de Koninklijke Militaire Kapel "Johan Willem Friso" (KMKJWF) in Assen.

Ruud is fagottist/arrangeur/componist bij het Royal Reeds Rietkwintet en fagottist/arrangeur bij het blaaskwintet van de KMKJWF.

Sinds 1985 is Ruud dirigent geweest bij verschillende amateur-harmonieorkesten. Sinds datzelfde jaar is hij tevens werkzaam geweest fagotdocent, zowel via muziekscholen als in de vorm van privé-onderwijs. Van 2002 t/m 2005 studeerde Ruud trombone aan het Prins Claus conservatorium in Groningen.

Suzanne van Berkum

Op zevenjarige leeftijd kreeg Suzanne van Berkum (1991) haar eerste fagotlessen van Bernadette Olbers aan de Muziekschool van Alkmaar. In 2008 volgde de Jong Talentklas aan het conservatorium in Groningen bij

Mette Laugs, in 2009 de vooropleiding aan het Conservatorium van Amsterdam bij Ronald Karten en vanaf 2010 de bacheloropleiding aan het Koninklijk Conservatorium bij Johan Steinmann, die zij in 2014 voltooide. In 2016 behaalde Suzanne haar masterdiploma aan het Conservatorium van Amsterdam, waar zij bij Jos de Lange studeerde. Tevens volgde zij in de loop der jaren diverse masterclasses bij onder meer Brian Pollard, Gustavo Nuñez, Bram van Sambeek, Sergio Azzolini en Sophie Dartigalongue.

Suzanne speelde in talloze orkesten en vervangt momenteel regelmatig in de Nederlandse professionele orkesten, waaronder het Radio Filharmonisch orkest, het Nederlands Philharmonisch Orkest, het Orkest van het Oosten (Phion) en Philharmonie ZuidNederland. Daarnaast is zij geregeld te horen in kamermuziekverband en als solist. In 2017 nam Suzanne bovendien deel aan het nationaal fagotconcours, waarbij zij de Noord Nederlands Orkest-prijs won. Behalve als uitvoerend musicus is Suzanne sinds 2014 ook als fagotdocent werkzaam, en verbonden aan diverse muziekscholen en verenigingen.

Naast haar conservatoriumstudie voltooide Suzanne de bacheloropleiding Natuur- en Sterrenkunde aan de Universiteit Utrecht.

Thomas Dulfer

(foto en biografie: zie boven)

Tiziana Pintus

Als professioneel violiste heeft Tiziana Pintus op de grote podia over de hele wereld gestaan. Ze is ook Integral Master Coach, geaccrediteerd door de International Coaches Federation.

Tiziana was de artistiek leider van en drij-

vende kracht achter de Camenae Foundation en de Camenae Collective. Ze was ook solovioliste van het Schreck Ensemble en medeoprichter van Splendor Amsterdam, een prijswinnend collectief van uitvoerende kunstenaars die een oud badhuis hebben getransformeerd tot een cultureel toevluchtsoord.

Tiziana heeft opgetreden met prestigieuze orkesten en ensembles, zoals het Koninklijk Concertgebouworkest, het Nederlands Blazers Ensemble, het Telesto Trio en het Asko/Schönberg Ensemble. Ze is medeoprichter en CEO bij Tune2Thrive – Leadership and Team Coaching, en is faculteitsmedewerker bij Integral Coaching Canada en de Hogescholen voor de kunsten in Utrecht, Rotterdam, Groningen en Lugano (Zwitserland), waar ze studenten steunt in hun ontwikkeling.

Tiziana geniet ervan musici te coachen die ernaar smachten om tot de kern te komen van wat hen dwarszit om hun volledig potentieel te kunnen uiten, op de top van hun kunnen te spelen, met name wanneer ze onder druk staan. Ze is gepassioneerd ze te steunen bij het cultiveren en uiten van hun unieke stem en benadert ontwikkeling vanuit een wetenschappelijk perspectief, geïntegreerd met eigen persoonlijkheid, gevoeligheid en creativiteit.

Wieke Karsten

Wieke Karsten is fluitist en docent aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag en de Nederlandse Fluit Academie. In de afgelopen 25 jaar ontwikkelde zij de methode 'Musiceren, studeren en het brein' en geeft hierover lezingen, workshops en cursussen in binnen- en buitenland. Augustus 2019 verscheen haar toegankelijke boek *In de muziek dat inmiddels lovend is ontvangen*. Het wordt een aanrader genoemd voor iedereen die muziek maakt of hier meer over zou willen weten en kent inmiddels al een 3e druk. Zie www.wiekekarsten.nl voor meer informatie en recensies van haar boek.

LEIDING ENSEMBLESPEL

Antoine Janssen

Antoine Janssen is een veelzijdig musicus die het dirigeren combineert met fagot spelen.

Sinds zijn afstuderen als Docerend Musicus (1991) en Uitvoerend Musicus (1993) aan het Conservatorium van Utrecht replaceert Antoine Janssen bij vrijwel alle grote orkesten in Nederland (Gelders Orkest, Rotterdams Philharmonisch, Noord Nederlands Orkest, Metropole Orkest etc) en heeft hij een praktijk als fagotdocent. Ook is hij als vaste fagottist verbonden aan het Rands-tedelijk Begeleidingsorkest dat jaarlijks vele uitvoeringen van de Matthäus Passion begeleidt, en aan de Douane Harmonie Nederland.

Sinds 2008 is Antoine ook werkzaam als dirigent. Hij behaalde dat jaar zijn diploma HaFa-directie en sindsdien is hij zowel als vaste dirigent verbonden aan een aantal orkesten en ensembles als regelmatig gevraagd als gastdirigent.

Antoine heeft Ha-Fa directie gestudeerd aan het conservatorium in Utrecht bij Danny Oosterman. Hij behaalde daar zijn diploma Bachelor of Music in 2008. Sinds die tijd dirigeert hij Harmonie en Fanfare orkesten. Ook dirigeert hij Symfonie orkesten. Als inval dirigent heeft hij met het Delfts Symfonie Orkest gewerkt aan de 3e Symfonie van Gustav Mahler.

Janneke Boonstra

(foto en biografie: zie boven)

Jolanda Wolters

Jolanda Wolters studeerde fagot bij dhr. Adrie Bisschop aan het conservatorium te Maastricht. Ze vervolgde haar studie in 1993 bij dhr. Johan Steinmann aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag, alwaar ze in 1996 haar UM diploma behaalde. Ook nam ze regelmatig lessen bij dhr. Brian Pollard. Ze was enkele jaren lid van het Nationaal Jeugd Orkest.

Sinds 1993 is zij als plaatsvervangend 1e fagottiste werkzaam bij het philharmonie zuidnederland. Verder replaceerde zij bij diverse Nederlandse orkesten en kamermusiek ensembles.

Ook doceert ze graag aan enthousiaste amateur fagottisten.

Lucas Bos

Lucas Bos heeft gestudeerd bij Johan Steinmann aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag. Ook heeft hij lessen gevolgd bij Brian Pollard, Jozsef Auer en Peter Gaasterland. In 1996 heeft hij zijn Master behaald. Al vroeg tijdens zijn studie is Lucas al te vinden bij all professionele orkesten van Nederland. Daarnaast speelde hij tijdens zijn studie in het Nationaal Jeugd Orkest en het Gustav Mahler Jugend Orchester. Met dit laatste orkest speelde hij onder leiding van onder andere Claudia Abbado, Ricardo Chailly en Bernhard Haitink.

Sinds 1998 is Lucas fagottist bij Het Brabants Orkest, tegenwoordig philharmonie zuidnederland. Ook heeft Lucas onder andere gespeeld in het ASKO|Schonberg ensemble, Alban Berg Ensemble en Anemos Arts Ensemble.

Wim van Volsem

Wim van Volsem studeerde fagot en Kamermuziek aan het Lemmensinstituut te Leuven. Zijn hoger Diploma Fagot behaalde hij in de klas van de heer D. Noyen, eveneens aan het Lemmensinstituut te Leuven. Wim is docent Fagot en docent Groepsmuziceren aan Academie De Kunstbrug te Gentbrugge en aan het Stedelijke Conservatorium te Brugge.

Tevens is hij fagottist, contrafagottist en arrangeur van het Phenix Fagottenkwartet (<http://www.phenixfagottenkwartet.be/>) en daarnaast als freelance Fagottist en Contrafagottist werkzaam in diverse orkesten en ensembles.

Calefax Rietkwintet (foto: zie boven)

Calefax is een gevierd klassiek ensemble, met een succesvolle internationale carrière. Calefax is een 'rietkwintet' dat bestaat uit vijf rietblazers: hobo, saxofoon, fagot, klarinet en basklarinet. Vóór de oprichting van Calefax, bestond deze bezetting nog niet. In zijn 35-jarig bestaan heeft Calefax een enorm repertoire voor rietkwintet weten te ontwikkelen, door bestaand repertoire te arrangeren voor zijn unieke bezetting, en door componisten opdrachten te verstrekken. Inmiddels zijn er honderden originele composities voor rietkwintet geschreven, en zijn er over de hele wereld nieuwe rietkwintetten opgericht, die in de voetsporen van Calefax treden. Omdat Calefax ongedirigeerd en in kleine bezetting speelt, is er een andere (voor blazers unieke) kamermuzikale speelstijl ontstaan. Calefax wil graag met andere musici samenwerken, om deze speelstijl over te dragen en het ensemblespel verder te helpen ontwikkelen. In deze workshops krijgen musici coaching in de speelstijl en werkpraktijk van Calefax, waarbij de zelfstandigheid van de individuele muzikant, podiumpresentatie, muzikale verdieping en vernieuwing een belangrijke rol spelen.

Voor een impressie van ensemblecoaching door de musici van Rietkwintet Calefax, kun je dit filmpje bekijken, dat in 2019 is opge-

nomen tijdens ensemblecoaching door de musici bij het projectorkest Nieuw Geluid: 'Calefax & Nieuw Geluid - kamermuziek en blaasorkesten'.

COMPONISTEN

Max Knigge

Max Knigge (1984) studeerde compositie bij Daan Manneke, Wim Henderickx en Willem Jeths in Amsterdam. Zijn stijl is avontuurlijk en gaat uit van de klank: eigenlijk probeert hij voor elk ensemble een eigen klank te creëren, waarbij nauw wordt samengewerkt met de musici. Hierdoor is Max Knigge een veelgevraagd componist en zijn originele composities worden regelmatig uitgevoerd. Hij schrijft zowel kamermuziek als symfonische composities en maakte de muziek voor verschillende theater- en kindervoorstellingen en ballet.

Composities zijn uitgevoerd door o.a. het Nederlands Kamerorkest, het Residentie Orkest, LUDWIG, het Ballet Orkest, FUSE, Amstel Quartet, Dudok Quartet Amsterdam, Nobuko Imai en leden van het Koninklijk Concertgebouw Orkest. September 2007 ontving hij de tweede prijs van het NOG Jonge Componisten Concours voor zijn orkestwerk Nazomer. In 2006 kreeg Max de eerste prijs van het Ricciotti Arrangeur Concours en dat markeerde het begin van zijn werkzaamheden als arrangeur.

Naast compositie studeerde Max altviool. Als instrumentalist speelt hij voornamelijk bij de Nederlandse orkesten en ensembles, waarbij hedendaagse muziek een belangrijke rol speelt.

Rietke Hölscher

Rietke Hölscher (1969) studeerde piano aan het Hilversums conservatorium (1992) en compositie (2016) aan het Utrechts Conservatorium.

Haar muziek is zeer divers en kenmerkt zich door een sterke betrokkenheid bij publiek en uitvoerders zonder creatieve concessies te doen. Ze streeft naar een uniek geluid met grote toegankelijkheid, met als ideaal de kloof tussen muziekgeschiedenis, hedendaagse muziek en publiek te overbruggen. Daarbij heeft ze veel aandacht voor emotioneel-communicatieve, melodische lijnen, timbre en een origineel gebruik van extended techniques.

Als componist is Hölscher altijd op zoek naar nieuwe verbindingen, waarbij zij vaak hedendaagse muziek met educatie of verschillende kunstvormen combineert. Zo creëerde ze in 2018 'Il Cibo per La Musica' voor Jeugdorkest Bloembollenstreek, en in 2019 het project 'Disturbing Light', een compositie voor tape, live muziek en art-video, uitgevoerd door eigen ensemble Cross Meeting.

Hölscher werd in 2012 genomineerd voor de Compositieprijs van 'Muziek Centrum Nederland', en was in 2015 finaliste bij 'Red de fagot'. In 2017 werd haar schets voor Robot-Toy-Piano geselecteerd voor de Gaudeamus Muziekweek.

Haar werk worden in binnen- en buitenland uitgevoerd door gerenommeerde musici zoals het Groot Omroepkoor; de Utrechtse Studenten Cantorij; Marcel Worms en Bram van Sambeek, en wordt uitgegeven door Donemus Publishing.

Verplichte werken voor de concoursen

Ellen Kruifhof

Tijdens Bassoons for Future zullen amateurs en professionals in aparte categorieën een verplicht werk spelen. Hiervoor zijn nieuwe werken gecomponeerd door de componisten Rietke Hölscher¹ en Max Knigge.² Rietke schreef een stuk met de titel Zuurstof – Oxygen en Max' compositie heet Het Kastanjespel – the chestnut game – a sincere sound for a fair future. Beide composities worden uitgegeven door Donemus.³ We spraken met Rietke en Max over de composities, de achterliggende gedachten en de verschillende versies die ze hebben gemaakt.

Achtergrond en opleiding

MK: Max Knigge studeerde altviool en compositie in Amsterdam en Den Haag. Zijn werkwijze bij het schrijven voor een bepaalde uitvoerende of een ensemble is dat hij de samenspraak aangaat om nieuwe mogelijkheden te ontdekken. Max is de broer van Renée, solo-fagottiste bij het Phion. De fagot was daarmee letterlijk niet ver van huis.

RH: Met haar composities wil Rietke Hölscher een brug slaan tussen enerzijds de muziekgeschiedenis en anderzijds het publiek en de spelers. Eerder schreef ze een werk voor solo fagot, genaamd Reddingsboei – Life Belt en het werk Flarden⁴ voor ensemble van 16 fagotten. Ze studeerde piano, zowel lichte muziek als klassiek, en had vervolgens 6 jaar privéles klassiek piano bij Rian de Waal. Op latere leeftijd begon ze een studie compositie bij Jeroen D'hoë en Caroline Ansink in Utrecht. In 2016, nog tijdens deze studie, was ze laureaat bij "Red de Fagot". Haar fagot-composities "passen" opvallend goed.

Titel en vorm

RH: De titel Zuurstof verwijst naar de zuurstof die de mens, zeker een blazer zoals een fagottist, nodig heeft om te leven en muziek te maken. Rietke beschouwt dit bespelen van een blaasinstrument als een duurzame manier van muziek maken. In het grotere verband, met planten, is er sprake van circulatie: planten produceren middels fotosynthese de zuurstof die de mens nodig heeft, terwijl mensen op hun beurt de planten voorzien van kooldioxide. Het werk heeft een ABA structuur, waarbij A staat voor een langzame inademing zonder maataanduiding. Na het snellere deel B, de uitademing, is weer een inademing nodig en komt het A-deel terug, als verwijzing naar een duurzame levenscyclus.

MK: Max vertelt dat voor hem de klank en het voorkomen van de fagot, met het gevlamde hout, iets aards heeft. Zijn associatie was met een kastanje, vandaar de eerste helft van de titel. Het is een spel omdat er gespeeld wordt, maar ook omdat het werk een speels karakter heeft. Over de ondertitel "a sincere sound for a fair future" zegt hij: "Dit is meer filosofisch benaderd: wat is de mens en waar liggen zijn verantwoordelijkheden? Ik hoop mensen aan te zetten tot het overdenken van de eigen rol. Tegelijkertijd is de beantwoording van de vraag 'waarom doe ik wat ik doe?' de basis voor verandering en verbetering." Het Kastanjespel heeft geen echte herhalingen, maar is op te vatten als een groot crescendo. Het begint *p*,

afhankelijk van de versie op een comfortabele g of c en het eindigt in alle versies *ff* op een lage bes.

Varianten

MK: Het Kastanjespel bestaat in vier versies: blaaskwintet, fagot en piano, barokfagot en klavecimbel en contrafagot en piano. De versie voor blaaskwintet met de fagot als solo-instrument, is de oerversie. Max zegt erover: "Blaaskwintet vind ik zo'n mooie combinatie met die vijf verschillende instrumenten en het was een goede gelegenheid de fagot in dit verband eens in de voorgrond te plaatsen."

In de versie voor fagot en piano is de fagotpartij hetzelfde gebleven als in de oerversie. De eerste toon is een g, ook van de klarinet, maar de fagot heeft als enige *p espress.* als aanwijzing. De rest heeft *pp* en *ppp*, waarmee de rolverdeling meteen duidelijk is. De eerste maten van de andere blazers bestaan uit luchtgeluid: fluit, hobo en hoorn blazen zonder klank, zie Afb. 1. Bij de versie voor fagot en piano is de fagotpartij hetzelfde. In de pianopartij staan dezelfde noten, maar deze kan natuurlijk geen luchteffect maken. De versies voor barokfagot en contrafagot zijn een kwint lager en beginnen op een c.

RH: Zuurstof bestaat in maar liefst vijf versies: drie voor fagot en piano, verder voor barokfagot en klavecimbel en voor contrafagot en piano. De drie versies voor fagot en piano corresponderen met de Nederlandse muziekexamens B, C en D, die men over het algemeen kan doen na 5, 7 en 9 jaar les op het instrument. Rietke vertelt: "Ik vind de fagot een gaaf instrument, het kan heel laag en ontzettend hoog. Ik heb me natuurlijk goed laten informeren door beroeps wat de mogelijkheden zijn voor elk niveau. Ik moet wel reëel zijn in wat ik vraag, maar ik vind het wel leuk om de grenzen op te zoeken."

Vanwege de niveauverschillen is de omvang variabel:

Afb. 1: Kastanjespel, versie voor blaaskwintet, m.1 t/m 3

¹ Zie www.rietekeholscher.nl

² Zie maxknigge.nl

³ Zie www.donemus.nl, met dank aan het mogen publiceren van de muziekvoorbeelden.

⁴ Zie De Fagot 21, dec. 2018.

Tabel 1: Omvang verschillende versies

Versie	Laagste	Hoogste
B-versie	E lage e	e' overgeblazen e
C-versie	C lage c	as' hoge as
D-versie	C lage c	a' hoge a
Barokfagot	C lage c	g'/as' hoge g, optie: hoge as
Contrafagot (geschreven)	C lage c	e' overgeblazen e

De D-versie en de versies voor barokfagot en contrafagot duren ongeveer 5'00", de C-versie 4'15" en de B-versie 3'45". Omdat het A-gedeelte niet in maten is gevat, zijn de toevallige voortekens daar alleen geldig voor de noot waaraan ze voorafgaan. Een uitzondering hierop vormen trillers en voorslagen, waarbij het logisch is om dezelfde tonen te houden, zie Afb. 2.

Het B-gedeelte heeft als aanduiding "Up tempo", kwart is 88-92. Hier zijn wel maatindelingen, voortekens zijn hier één maat geldig. Op een paar plaatsen is sprake van polyritmiek wanneer de fagot in 6/8 speelt en de piano in 3/4. In een enkele maat komt ook 4/8

Afb. 2: letter A, D-versie fagot en piano

Afb. 3: letter A, versie barokfagot en klavecimbel

Afb. 4: Letter A, versie contrafagot en piano

Afb. 5: versie fagot en piano, m.87-90

samen met 2/4 voor, maar dat levert geen andere maatindeling op. De oerversie is de D-versie voor fagot en piano. De andere versies zijn hiervan afgeleid. De B- en C-versies zijn korter, in beide ontbreekt het coda voor fagot solo aan het eind, bovendien is in de B-versie nog een knip gemaakt in het snelle deel. De D-versie is de enige variant waarin de tenorsleutel voorkomt.

Concrete verschillen in versies

Max en Rietke schrijven beide in een idioom dat niet gestoeld is op toonladders; er staan dan ook geen voortekens aan de sleutel. In plaats hiervan komen sommige intervallen en samenklanken, als bouwstenen van de compositie, vaker voor dan andere. De componisten stonden bij de BfF-opdracht voor de opgave een werk te passen op verschillende instrumenten en in het geval van Rietke ook op verschillende niveaus. Ze geven beiden aan dat ze niet klakkeloos hebben geknipt in hun oerversie, maar het karakter van de oerversie ook in de andere versies zo goed mogelijk in stand te hebben gehouden.

RH: Rietke heeft zich door fagottisten laten informeren over de (on)mogelijkheden per examenniveau en ook wat betreft de barokfagot en de contrafagot. Ze vertelt dat ze het doorgronden van zo'n ander instrument leuk vond, omdat ze nieuwsgierig van aard is: "Ik ben weliswaar opgeleid als pianist, maar ik vind het leuk om zo'n ander instrument goed te leren kennen. Vreemd genoeg heb ik als toetsenist de meeste moeite gehad met het schrijven voor klavecimbel, vooral vanwege het gebrek aan pedaal." In de oerversie is te zien dat Rietke graag gebruik maakt van de mogelijkheden van de pianopedalen. Bij de inzet van de piano zijn twee pedalen ingedrukt: het ene om una corda (u.c.) te maken, wat een andere klankkleur oplevert dan die op de neutrale drie snaren, en het andere om alle tonen te laten doorklinken (Ped.), zie Afb. 2. Voor het klavecimbel heeft ze dit opgelost door op de twee klavieren andere registers te kiezen. Het register op het eerste klavier, "lute", is ijler dan het register op het tweede klavier. Om iets soortgelijks als het doorklinken van het andere pedaal op te lossen mogen akkoorden nog eens aangeslagen worden, de tonen tussen haakjes, zie Afb. 3.

In de andere versies dan de oerversie zijn omwille van de (op dat leermoment) gebruikelijke omvang sommige passages geoctaveerd. Voor de B-versie staan de fagotnoten van Afb. 2 vanaf de es een oktaaf lager, de pianopartij is hetzelfde. Rietke benadrukt dat ze zich bij het maken van de andere versies vooral heeft laten leiden door het muzikale gebaar dat ze wil maken. De C-versie is wat deze passage betreft zoals de D-versie.

De contrafagot-versie is aangepast aan de grotere hoeveelheid lucht die dit instrument nodig heeft. Als voorbeeld nog eens letter A, Afb.

4, waar je dankzij de kortere legatobogen iets meer gelegenheid hebt om te ademen. Daarnaast is de contrafagot-zin ingekort. De pianopartij is ook hier hetzelfde als in de oerversie.

De fagot maakt (in elke versie) lange zinnen waarin veel verschillende intervallen voorkomen. De piano speelt voornamelijk gestapelde kwarten: in het A-gedeelte vooral reine kwarten, in het B-gedeelte ook overmatige.

MK: Bij Max is het steeds de fagot die nieuwe tonen introduceert, waarna die worden overgenomen in een samenklank. In Afb. 1 klinkt er eerst een g, ook in de begeleiding. Daarna volgt de grote secunde g-a, waar dan een maat later een c op gezet wordt.

De versie voor contrafagot heeft 105 maten, terwijl alle andere versies 181 maten hebben. Er zijn in de (barok)fagotversie twee shortcuts mogelijk, de uitvoerende kan ervoor kiezen maat 25 t/m 35 en/of maat 85 t/m 100 over te slaan. Max wil als componist niet alles voorschrijven en laat het aan de uitvoerende om hier een keuze in te maken. Hij heeft de optie van de shortcuts vooral gemaakt met de beperkte speeltijd tijdens concoursrondes in gedachten.

De kwint lagere setting voor contrafagot en barokfagot past niet overal wat betreft de omvang van het instrument en is dan aangepast. Soms betreft dit een enkele toon, op andere plaatsen is een groter alternatief gevonden, bijvoorbeeld de passage in m.89-90, zie Afb. 5, voor de leesbaarheid in de versie met piano, en Afb. 6. De maten 87 en 88 passen nog in het stramien van een kwint omhoog. In maat 89 zou het uiteindelijk pas op de laatste toon, de es, te laag worden. Toch is die maat in zijn geheel aangepast naar een andere afstand dan een kwint. De sprong die daarvoor nodig is, is die van 88 naar 89: c-es zou een kwint lager f-as opleveren, maar er staat f-d. Vanaf dat moment is de transpositie in de barokfagot een kleine secunde lager totdat het een paar maten later de kwint weer past. De terugweg verloopt op dezelfde manier als de heenweg: een tert in plaats van een sext, op een plek waar de overgang niet opvalt, zodat de structuur hetzelfde blijft. Het klavecimbel blijft wel op een kwint afstand in het gehele fragment om de structuur niet al te veel geweld aan te doen.

In Het Kastanjespel zitten een aantal "extended techniques", zoals glissando, multiphonics en ritmische verdelingen anders dan de klassieke maataccenten. Het glissando komt twintig keer voor in de versies voor fagot en barokfagot, steeds met een kleine secunde als te overbruggen interval. De andere blazers spelen ook glissandi in de versie voor blaaskwintet.

In de versies voor fagot komt drie keer de multiphonic voor, geschreven als een hoge e (e''), die in ieder geval deel moet uitmaken van de totaalklank. De barokfagot en contrafagot hebben meer vrijheid: op die plek staat voor deze instrumenten weliswaar de corresponderende a', maar wel met de toevoeging *performer's choice*.

Grappig zijn de accenten die de maat op een alternatieve manier indelen, zoals in Afb. 7. Met 5+5+5 krijg je maar 15 in totaal, van de 16 zestienden in die maat. Omdat de 1e zestiende rust is, zal dat een luisteraar niet opvallen. In deze maat heeft de begeleiding dezelfde accenten en zal de solist ondersteunen. Op andere plaatsen is dat anders, daar heeft de begeleiding lange noten of complementaire ritme-accenten.

Er staan wat dingen in Het Kastanjespel die ik aanvankelijk niet begreep. De andere blazers hebben in m.137 en 139 <f> staan. Dit is

een kortstondige toename van intensiteit, te vergelijken met wat **sfz** is voor dynamiek. Verder komen dynamische aanwijzingen in de klavecimbel-partij voor. Wanneer het gaat over vaste dynamiek als **mf** of **pp** valt dit op te lossen met registervoering, maar er staan ook crescendo en decrescendo voorgeschreven. Max verklaart: "Die dynamiek is imaginair, het is vooral bedoeld om het erbij te denken, zodat je er beter richting aan kunt geven."

Het laatste woord is aan Rieteke: "Het was een leuke opdracht om te doen, ik kijk uit naar het resultaat!"

Afb. 7: m.69, versie fagot en piano

Rieteke Hölscher

Max Knigge

FAGOTNETWORK

FAGOT FESTIVAL

concerten
lezingen
workshops
concoursen
ensembles
masterclasses
expositie
en meer...

ADAMS
TOGETHER IN MUSIC

PRINS BERNHARD CULTUURFONDS

VSBfonds
iedereen doet mee

FONDS PODIUM KUNSTEN

dioraphte
Conservatorium Maastricht

ZU YD

KUMULUS
Maastricht

ELISABETH STROUVEN
Maastricht

GNL
Gedrag en Netwerk

pharmorum
Maastricht

Wees erbij en meld je aan! www.fagotnetwork.org

TARIEVEN

Hieronder vind je het overzicht van de kosten voor deelname aan Bassoons for Future.

Na het invullen en verzenden van het aanmeldingsformulier voor het festival, ontvang je van de festivalorganisatie een e-mail over het te betalen inschrijfgeld. Je aanmelding is definitief wanneer de betaling ontvangen is.

Bij de passe-partouts, weekend- en dagpassen is het volgende inbegrepen:

- Vrije toegang als luisteraar tot alle

optredens (inclusief concoursen) op de betreffende dag(en)

- Vrije toegang als luisteraar bij masterclasses op de betreffende dag(en)
- Deelname aan ensemblespel op de betreffende dag(en)
- Deelname aan workshops op de betreffende dag(en)
- Bijwonen van lezingen op de betreffende dag(en)

Bij de passe-partouts (m.u.v. de VIP-passe-partout), weekend- en dagpassen zijn geen maaltijden inbegrepen. Echter is er de mogelijkheid om voor 20 euro per maaltijd op donderdag 28, vrijdag 29 en zaterdag 30

oktober te dineren in het Amrath Hotel (ook voor niet-hotelgasten).

De VIP-passe-partout (*VIP: very important person*)

Natuurlijk zijn alle deelnemers aan het Bassoons for Future en alle festivalbezoekers heel belangrijk voor de toekomst van de fagot! Echter, voor wie iets extra's voor de fagot wil doen hebben wij de VIP-passe-partout. De VIP wordt ontvangen met een verrassingspakket, krijgt gereserveerde zitplaatsen bij de concerten en wordt uitgenodigd voor de feestelijke after-party van het festival met het bestuur en de jury.

Tarieven geldend vanaf 7-7-2021.

Onderstaande tarieven betreft deelname aan het festival zonder concoursdeelname

Omschrijving	FN-lid	Niet FN-lid	Jeugd (t/m 18) FN-lid	Jeugd (t/m 18) niet FN-lid
Passe-partout (donderdag-zondag)	€ 140,-	€ 160,-	€ 110,-	€ 130,-
Passe-partout (do.-zo.) VIP	€ 300,-	€ 300,-	€ 300,-	€ 300,-
Lang weekendpas (vrijdag-zondag)	€ 130,-	€ 150,-	€ 110,-	€ 130,-
Weekendpas (zaterdag-zondag)	€ 90,-	€ 110,-	€ 80,-	€ 100,-
Dagpas vrijdag	€ 55,-	€ 65,-	€ 45,-	€ 55,-
Dagpas zaterdag	€ 55,-	€ 65,-	€ 45,-	€ 55,-
Dagpas zondag	€ 55,-	€ 65,-	€ 45,-	€ 55,-
Avondmaaltijd per dag	€ 20,-	€ 20,-	€ 20,-	€ 20,-

Onderstaande tarieven betreft deelname aan het festival met deelname aan een concours

Omschrijving	FN-lid	Niet FN-lid	Jeugd (t/m 18) FN-lid	Jeugd (t/m 18) niet FN-lid
Passe-partout (donderdag-zondag) + concours professionals	€ 175,-	€ 195,-	n.v.t.	n.v.t.
€ 40,- korting voor studenten (zowel conservatoriumstudenten als andere studenten)				
Passe-partout (donderdag-zondag) + amateurconcours	€ 175,-	€ 195,-	€ 160,-	€ 160,-
€ 40,- korting voor studenten (zowel conservatoriumstudenten als andere studenten)				
Lang weekendpas (vrijdag-zondag) + amateurconcours	€ 155,-	€ 155,-	€ 140,-	€ 160,-
Weekendpas (zaterdag-zondag) + amateurconcours	€ 115,-	€ 135,-	€ 100,-	€ 120,-
Dagpas zaterdag + amateurconcours	€ 115,-	€ 135,-	€ 100,-	€ 120,-
Avondmaaltijd per dag	€ 20,-	€ 20,-	€ 20,-	€ 20,-

Onderstaande tarieven betreft uitsluitend deelname aan één van de concoursen

Omschrijving	FN-lid	Niet FN-lid	Jeugd (t/m 18) FN-lid	Jeugd (t/m 18) niet FN-lid
Concours professionals (1e ronde donderdag, eventueel 2e ronde vrijdag, eventueel finale zondag)	€ 85,-	€ 105,-	n.v.t.	n.v.t.
Amateurconcours (zaterdag)	€ 85,-	€ 105,-	€ 70,-	€ 90,-

Masterclasses (tarief per masterclass à 45 minuten)

Omschrijving	FN-lid	Niet FN-lid	Jeugd (t/m 18) FN-lid	Jeugd (t/m 18) niet FN-lid
Masterclass met piano/klavecimbel begeleiding	€ 60,-	€ 60,-	€ 45,-	€ 45,-
Masterclass zonder begeleiding	€ 40,-	€ 40,-	€ 25,-	€ 25,-

OVERNACHTING IN MAASTRICHT

Woon je niet om de hoek? Geen zorgen! Maastricht is namelijk een schitterende oude stad, en bovendien heel sfeervol en gezellig: maak er dus vooral lekker een (lang) weekendje Maastricht van.

In Maastricht zijn ontzettend veel mogelijkheden om op een manier en voor een prijs te overnachten die je zoekt.

Graag attenderen we je echter op de mogelijkheid om als deelnemer/bezoeker aan Bassoons for Future met flinke korting te overnachten in het Amrath Hotel te Maastricht, nabij het centraal station van Maastricht.

In het Amrath Hotel overnachten ook de (meeste) medewerkers van Bassoons for Future, zoals de artiesten, docenten, juryleden en de festivalorganisatie.

Indien je graag van die kortingsregeling gebruik wilt maken, kun je een formulier invullen en per e-mail aan het Amrath Hotel sturen. Het formulier is te vinden op www.bassoonsforfuture.nl onder 'Overnachting in Maastricht'.

PARTNERS VAN BASSOONS FOR FUTURE

www.adams-music.com

Adams Musical Instruments is hoofdsponsor van Bassoons for Future! Als festivalorganisatie zijn we heel blij met deze betrokkenheid van en samenwerking met Adams.

Ook diverse andere organisaties en instellingen dragen bij aan de totstandkoming van Bassoons for Future:

KUMULUS

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**

GNIG
CULTUURFONDS

VSBfonds,
iedereen doet mee

ZABAWAS

dioraphte

In ieder geval de volgende exposanten zullen aanwezig zijn bij Bassoons for Future:

bassoon.com

GEBR. MÖNNIG • OSCAR ADLER & Co.

LEITZINGER®
SEIT 1989

**BERND
MOOSMANN**

Anton-Schmidt-Straße 19
D-71332 Waiblingen
Telefon 0 71 51 / 90 56 33
Fax 0 71 51 / 90 56 50
www.b-moosmann.de
Bernd.Moosmann@t-online.de

**RUDOLF
WALTER**

YAMAHA

BASSOON VOCALS

Tutti Fagotti
HAMBURG GERMANY

ORGANISATIE EN CONTACT

De organisatie van Bassoons for Future ligt bij de besturen van de vereniging Fagotnetwerk en de stichting FagotFestival.

Het bestuur van de stichting FagotFestival bestaat uit:

Wim Derksen – voorzitter

Vera Dalm – secretaris

Dick Hanemaayer – penningmeester

Het bestuur van de vereniging Fagotnetwerk bestaat uit:

Thomas Oltheten – voorzitter, tevens artistiek leider van Bassoons for Future

Suzanne van Berkum – secretaris

Sander Bakker – penningmeester

Mette Laugs – evenementencoördinator

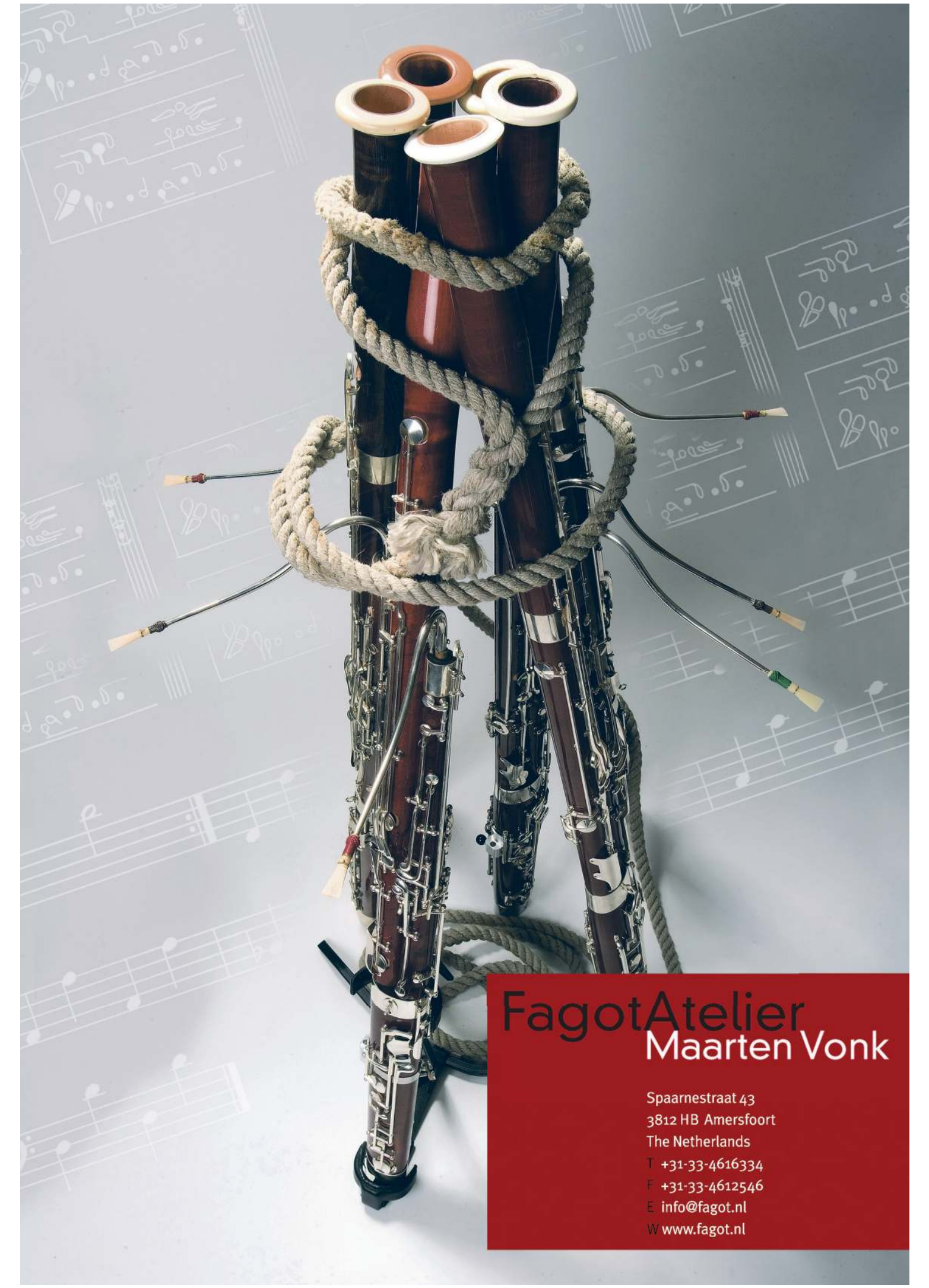
Ilonka Lührman – online communicatie en webbeheer

Ineke Brouwer – bestuurslid

Ontwerp huisstijl: Anja Brons

Contact

Voor vragen over het fagotfestival Bassoons for Future kun je per e-mail contact opnemen met Mette Laugs, productie leider van Bassoons for Future: evenementen@fagotnetwerk.org

The image features three bassoons standing vertically, their bodies bound together by thick, light-colored rope. The instruments are positioned against a grey background adorned with faint, white musical notation, including staves, notes, and clefs. The bassoons have dark wood bodies and silver-colored keys and mechanisms. The rope is wrapped around the upper sections of the instruments, creating a complex, nautical-themed binding. The overall composition is artistic and visually appealing, emphasizing the craftsmanship of the instruments.

FagotAtelier Maarten Vonk

Spaarnestraat 43
3812 HB Amersfoort
The Netherlands
T +31-33-4616334
F +31-33-4612546
E info@fagot.nl
W www.fagot.nl